

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL DE LINGVICĂ „JORGU IORDAN – AL. ROSETTI”

DEX

DICTIONARUL
EXPLICATIV *al*
LIMBII ROMÂNE

UE
UNIVERS
ENCICLOPEDIC
București, 2016

Lucrarea a fost elaborată în cadrul Sectorului de lexicologie și lexicografie al Institutului de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”

Autorii DEX:

Conducătorii lucrării:

acad. Ion Coteanu, dr. Luiza Seche, dr. Mircea Seche

Redactori:

Alexandra Burnei, Elena Ciobanu, Eugenia Contraș, Zorela Creța, Valentina Hristea, dr. Lucreția Mareș, Elena Stîngaciu, Zizi Ștefănescu-Goangă, Tatiana Țugulea, Ileana Vulpescu

A colaborat la revizia și la definitivarea etimologiilor dr. Theodor Hristea

Autorii suplimentului la DEX:

Conducătorii lucrării:

acad. Ion Coteanu, Ion Dănăilă, Nicoleta Tiugan

Redactori:

Elena Ciobanu, Zorela Creța, Eugenia Guțulescu, Valentina Hristea, dr. Lucreția Mareș, Georgeta Mitran, Maria Păun, Zizi Ștefănescu-Goangă, Nicoleta Tiugan, Tatiana Țugulea

Au mai colaborat:

dr. Mircea Seche (la revizia definitivă), dr. Andrei Bantaș (la revizia și definitivarea etimologiilor), Aurelian Lăzăroiu, de la Institutul de Cercetări Etnologice și Dialectologice din București (la revizia și la definitivarea unor articole din domeniul tehnic), Aurelia Ulici și Rodica Zafiu (la definitivarea manuscrisului pentru tipar)

PREFAȚĂ

LA EDIȚIA I

Dicționarul explicativ al limbii române se adresează tuturor celor care, folosind în mod curent limba română, au nevoie de informații și lămuriri noi în legătură cu vocabularul românesc actual.

Conceput ca un cuprinzător repertoriu lexical, *Dicționarul* înregistrează și explică foarte multe cuvinte, sensuri și unități frazeologice noi, ivite în uzul limbii române cu deosebire în ultimele două decenii.

În acest dicționar intră și cuvinte populare, regionale, arhaisme etc. care apar în operele clasice ale literaturii române.

Definirea și explicarea cuvintelor, ca și distribuirea sensurilor, respectă principiile introduse în lexicografia românească de Institutul de Lingvistică din București.

În acest cadru, devenit tradițional, și-au găsit locul potrivit toate noutățile de interpretare destinate îmbunătățirii descrierii cuvintelor. Ca și în dicționarele anterioare elaborate la Institutul de Lingvistică din București, și în cel de față au fost incluse locuțiuni și expresii, ori de câte ori prezența lor în cursul tratării unui cuvânt se impunea cu necesitate.

Pentru a respecta tradiția din lexicografia națională, *Dicționarul* indică și originea cuvintelor înregistrate, deși nu este un dicționar etimologic propriu-zis.

La alcătuirea planșelor ilustrative, colectivul de autori a primit sfaturile și un substanțial ajutor din partea Comisiei de ocrotire a monumentelor naturii, din partea Institutului de Istorie a Artelor, a Muzeului de Istorie Naturală „Grigore Antipa”, a Muzeului Satului din București, a Observatorului Astronomic din București, a Uniunii Arhitecților. Exprimăm și aici tuturor celor de la instituțiile menționate care ne-au sprijinit mulțumirile noastre cele mai călduroase.

AUTORII

PREFAȚĂ

LA EDIȚIA A II-A

Ediția a II-a a *Dicționarului explicativ al limbii române*, întocmită sub conducerea acad. Ion Coteanu și dr. Lucreția Mareș, are la bază prima ediție, revăzută și îmbogățită prin introducerea cuvintelor din Suplimentul la DEX și din alte surse lexicale și elaborată de un grup de cercetători de la Institutul de Lingvistică din București al Academiei Române, în afara obligațiilor lor din planul de cercetare al Institutului în condițiile stabilite prin Legea 70/1992 care încurajează inițiativele personale ale specialiștilor din diverse domenii de cercetare în vederea dezvoltării științei și culturii.

Redactorii prezentei ediții:

Larisa Avram	Lucreția Mareș, dr.
Zorela Creța	Georgeta Mitran
Corina Gheorghe	Eleonora Popa
Anca Gherman	Silvia Săvulescu
Daniela Grădinescu	Ariadna Ștefănescu
Eugenia Guțulescu	Radu Trif
Irina Koch	Romana Tulbure

PREFAȚĂ
LA EDIȚIA A II-A
revăzută și adăugită

Această nouă ediție a II-a, revăzută și adăugită, a *Dicționarului explicativ al limbii române* reprezintă punerea de acord a ediției anterioare a DEX-ului publicată la Editura Univers Enciclopedic, București, 1996, cu normele ortografice, ortoepice și de punctuație din ediția a II-a a *Dicționarului ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române* (DOOM²), apărută la aceeași editură în anul 2005.

În conformitate cu legislația internațională în vigoare privind regimul mărcilor comerciale înregistrate pentru anumite produse, s-a procedat la notarea cu semnul grafic ® a termenilor care reprezintă denumirea oficială a acestora. Este vorba de termeni care aparțin unor firme comerciale, utilizați ca termeni comuni.

Această nouă ediție beneficiază și de o aducere la zi a inventarului lexical prin introducerea în lista de cuvinte a termenilor noi, înregistrați în DOOM², precum și a definițiilor acelor termeni care aparțin unor domenii de mare interes și de actualitate pentru publicul larg (informatică, finanțe, religie, drept, medicină etc.).

La elaborarea ediției de față au contribuit: Monica Busuioc, Elena Ciobanu, Nicoleta Mihai, Maria Păun, Eleonora Popa, Carolina Popușoi, Zizi Ștefănescu-Goangă.

ÎNDRUMĂRI PENTRU FOLOSIREA DICȚIONARULUI

Cifra pusă la unele cuvinte-titlu sau la unele cuvinte din definiție indică numărul de ordine al omonimelor (MAI¹).

Cifra dintre paranteze la cuvinte, la forme gramaticale sau variante lexicale trimite la sensul termenului, de exemplu: MĂNAT — „atins de mană (2)”.

Sensurile îndepărtate din interiorul unui articol se semnalează prin litere majuscule (A, B etc.) sau cifre romane (I, II etc.), cele înrudite explicit — prin cifre arabe (1, 2 etc.) ori litere mici (a, b etc.), iar cele dependente de un sens principal prin semnul ✦.

Semnul ✧ în interiorul unui articol indică unitățile frazeologice (locuțiuni, expresii, compuse etc.) subordonate unui sens principal, precum și schimbările care intervin în cadrul unui sens, fără să comporte o nouă definiție.

Semnul > înseamnă „a dat...”

Semnul < înseamnă „provine din...”

Semnul ˆ arată că termenii astfel notați nu sunt atestați în texte.

Etimoanele se reproduc, fără excepție, cu litere latine, de obicei în transcriere simplificată.

ABREVIERI

A.	= ante	Art. pos.	= articol posesiv
Abr.	= abreviat, abreviere	Astron.	= astronomie
Absol.	= (tranzitiv) absolut	Bg.	= limba bulgară
Acc.	= accentuat	Biochim.	= biochimie
Acuz.	= acuzativ	Biol.	= biologie
Adj.	= adjectiv	Bis.	= termen bisericesc
Adj. dem.	= adjectiv demonstrativ	Bot.	= botanică
Adj. interog.-rel.	= adjectiv interogativ-relativ	cca	= circa
Adj. nehot.	= adjectiv nehotărât	Ceh.	= limba cehă
Adj. pron.	= adjectiv pronominal	Cf.	= confer
Adj. pos.	= adjectiv posesiv	Chim.	= chimie
Adv.	= adverb	Cib.	= cibernetică
Adv. interog.	= adverb interogativ	Cin.	= cinema; cinematografie
Aeron.	= aeronautică	Cit.	= citit
Agric.	= agricultură	Concr.	= concretizat
Agron.	= agronomie	Conj.	= conjuncție
Alb.	= limba albaneză	Constr.	= construcții
Anat.	= anatomie	Cont.	= contabilitate
Aor.	= aorist	Cor.	= coregrafie
Apic.	= apicultură	Cosm.	= cosmografie; cosmologie
Arg.	= argotic	H.	= Hristos
Arh.	= arhaizant	Cuv.	= cuvânt
Arheol.	= arheologie	Dat.	= dativ
Arhit.	= arhitectură	Decen.	= deceniul
Art.	= articol; articulat	Depr.	= depreciativ
Art. adj.	= articol adjectival	Dial.	= dialect(al)
Art. hot.	= articol hotărât	Din lat.	= neologism din latină
Art. nehot.	= articol nehotărât	d.H.	= după Hristos

Ebr.	= limba ebraică	Impers.	= (verb) impersonal
Ec.	= economie	Impr.	= impropriu
Ec. pol.	= economie politică	Ind.	= industrie
Electron.	= electronică	Inf.	= infinitiv
Elt.	= electrotehnică	Inform.	= informatică
Engl.	= limba engleză	Interj.	= interjecție
Engl. am.	= engleză americană	Intranz.	= intransitiv
Entom.	= entomologie	Invar.	= invariabil
Esper.	= limba esperanto	Ir.	= ironic
Et. nec.	= etimologie necunoscută	Ist.	= istorie
Expr.	= expresie	It.	= limba italiană
F.	= feminin	Î.H.	= înainte de Hristos
Fact.	= (tranzitiv) factitiv	Înv.	= învechit
Fam.	= familiar	Jap.	= limba japoneză
Farm.	= farmacie; farmacologie	Jur.	= științe juridice
Fig.	= figurat	Lat.	= limba latină; moștenit din latină
Fil.	= filosofie	Lat. med.	= limba latină medievală
Filol.	= filologie	Lat. pop.	= limba latină populară
Fin.	= finanțe	Lingv.	= lingvistică
Fiz.	= fizică	Lit.	= literar
Fiziol.	= fiziologie	Livr.	= livresc
Fon.	= fonetică; fonologie	Loc.	= locuțiune
Fot.	= fotografie	Loc. adj.	= locuțiune adjectivală
Fr.	= limba franceză	Loc. adv.	= locuțiune adverbială
Genet.	= genetică	Loc. conj.	= locuțiune conjuncțională
Gen.	= genitiv	Loc. prep.	= locuțiune prepozițională
Geogr.	= geografie	Loc. s.	= locuțiune substantivală
Geol.	= geologie	Loc. vb.	= locuțiune verbală
Geom.	= geometrie	Log.	= logică
Ger.	= gerunziu	M.	= masculin
Germ.	= limba germană	Magh.	= limba maghiară
Gr.	= limba greacă (veche)	Mar.	= marină
Gram.	= gramatică	Mat.	= matematică
Hort.	= horticultură	Mec.	= mecanică
Idiș	= limba idiș	Med.	= medicină
Iht.	= ihtiologie	Med. vet.	= medicină veterinară
Imper.	= imperativ	Met.	= meteorologie
Imperf.	= imperfect	Metal.	= metalurgie

M. gr.	= limba medie greacă	Pref.	= prefix
Mil.	= termen militar	Prep.	= prepoziție
Milen.	= mileniu	P. restr.	= prin restricție
Min.	= mineralogie; minerit	Prez.	= prezent
Mitol.	= mitologie	Prez. conj.	= prezent conjunctiv
M. m. ca perf.	= mai mult ca perfectul	Prez. ind.	= prezent indicativ
Muz.	= muzică	Pron.	= pronume, pronominal
N.	= neutru	Pron. dem.	= pronume demonstrativ
Neg.	= negativ	Pron. interog.-rel.	= pronume interogativ-relativ
Ngr.	= limba neogreacă	Pron. întăr.	= pronume de întărire
Nom.	= nominativ	Pron. neg.	= pronume negativ
Norv.	= limba norvegiană	Pron. nehot.	= pronume nehotărât
N. pr.	= nume propriu	Pron. pers.	= pronume personal
Num.	= numeral	Pron. pos.	= pronume posesiv
Num. adv.	= numeral adverbial	Pron. refl.	= pronume reflexiv
Num. card.	= numeral cardinal	Psih.	= psihologie
Num. col.	= numeral colectiv	®	= marcă înregistrată
Num. multipl.	= numeral multiplicativ	Rad.	= radio; radiofonie
Num. nehot.	= numeral nehotărât	Refl.	= reflexiv
Num. ord.	= numeral ordinal	Refl. impers.	= reflexiv impersonal
Opt.	= optică	Refl. pas.	= reflexiv pasiv
Ornit.	= ornitologie	Refl. recipr.	= reflexiv reciproc
P.	= post	Refl. unipers.	= reflexiv unipersonal
P. anal.	= prin analogie	Reg.	= regional
Part.	= participiu	Rom.	= limba română
Peior.	= peiorativ	Rus.	= limba rusă
Perf. c.	= perfect compus	Săs.	= dialectul săsesc
Perf. s.	= perfect simplu	Sb.	= (limba) sârbă, croată
Pers.	= persoană	Sec.	= secolul
Persan.	= limba persană	S.f.	= substantiv feminin
P. ext.	= prin extensiune	Sg.	= singular
P. gener.	= prin generalizare	Silv.	= silvicultură
Pict.	= pictură	Sl.	= limba slavă (veche)
Pl.	= plural	Slov.	= limba slovenă
Pol.	= limba poloneză	S. m.	= substantiv masculin
Pop.	= popular	S. n.	= substantiv neutru
Port.	= limba portugheză	Sp.	= limba spaniolă
Pr.	= pronunțat	Spec.	= prin specializare
		Statist.	= statistică

Subst.	= substantiv	Țig.	= limba țigănească
Suf.	= sufix	Ucr.	= limba ucraineană
Șt. nat.	= științele naturii	Unipers.	= (verb) unipersonal
Tăt.	= limba tătară	Urb.	= urbanistică
Tc.	= limba turcă	V.	= vezi
Tehn.	= tehnică	V. (urmat de un nume de limbă)	= vechi
Tel.	= televiziune	Var.	= variantă
Telec.	= telecomunicații	Vb.	= verb
Text.	= industrie textilă	Vit.	= viitor
Tipogr.	= tipografie	Voc.	= vocativ
Top.	= topografie	Zool.	= zoologie
Tranz.	= tranzitiv		

A

A¹, a, s.m. 1. Prima literă a alfabetului limbii române. ◊ Expr. De la a la z = de la început până la sfârșit; totul, în întregime. 2. Sunet notat cu această literă (vocală deschisă nerolunțată medială). [Pl. și: (1, n.) a-uri]

A² interj. (De obicei repetat) Exclamație care exprimă surprindere, admirație, entuziasm, plăcere, satisfacție; necaz, supărare; regret; indignare, reamintirea bruscă a unui lucru omis; ah. — Onomatopee.

A³ prep. 1. (Precedeă infinitivul scurt ca formă-tip a verbului) A lucra. 2. (Exprimă un raport de comparație sau de asemănare) Miroase a pământ. ◊ În semn de... Fluxivă a pagubă. 3. (Între în compunerea unor adverbe, locuțiuni adverbiale și prepoziționale și a unor substantive și adjective în care este inclus *la*) De-a dreapta, alocuivăzător, aloputernic. — Lat. *ad*.

A⁴ prep. (Formează numerale distributive). De câte... 3 saci a 80 de kg. — Din fr. *à*.

A⁵ Element de compunere care indică absența, excluderea etc. Amoral, antihicru. [Vor: an-] — Din fr. *a-*.

AALENIAN, -Ă, aalenieni, -e, s.n., adj. 1. S.n. Jursicului mediu caracterizat prin cinei zone cu amoni) și lamelibranchiatul *Trigonotia nava*. 2. Adj. Care aparține aalenianului (1), privitor la aalenian. [Fr.: a-a-le-ni-an] — Din fr. *aalénien*.

ABĂ¹ interj. (Înv.) (În propoziții interogative) Cuvânt care exprimă mirarea sau abage atenția cuiva când i se vorbește. — Onomatopee.

ABĂ², (2) abate, s.f. 1. Țesătură groasă de lână; de obicei albă, din care se confecționează haine (jărânești; dimie, pătură. 2. Sort de abo (1). — Din tc. *aba*.

ABĂC, abaca, s.n. 1. Instrument de calculat alcătuit dintr-un cadru cu vergele pe care se pot deplasa bile (colorate). 2. Tabel sau diagramă care permite rezolvarea imediată a unor calcule. — Din fr. *abaque*, lat. *abacus*.

ABĂCĂ, abaca, s.f. (Anat.) Partea superioară a capătului unei celule care face legătura cu citrativa. — Din fr. *abaque*, lat. *abacus*.

ABAGER, abageri, s.m. (Reg.) Abagiu. — Din *abagerie¹*.

ABAGERIE¹, abagerii, s.f. Atelier sau industrie de (haine de) aba². — Abagiu + suf. -arie.

ABAGERIE² s.f. Meseria de abagiu. — Abager + suf. -ie.

ABAGIU, abagii, s.m. Persoană care se ocupă cu fabricarea sau cu vânzarea abate²; abager. — Din tc. *abağı*.

ABAJÛR, abajururi, s.n. Dispozitiv fixat în jurul unei lămpi destinat să dirijeze lumina într-o anumită direcție. [Pl. și: abajure] — Din fr. *abat-jour*.

ABANDON, abandonuri, s.n. 1. Părăsire împotriva regulilor morale și a obligațiilor materiale a copilului, a tatălui etc. 2. Părăsire a unui bun sau renunțare la un drept. 3. Renunțare la continuarea participării într-o probă sportivă. — Din fr. *abandon*.

ABANDONĂ, abandonez, vb. I. 1. Tranz. A părăsi pe cineva (lăsându-l fără sprijin sau ajutor); a renunța la ceva. ◊ Refl. Fig. A se lăsa cuprins, în mod exagerat, de un sentiment, de o emoție, de anumite preocupări. 2. Tranz. și intrans. A renunța la continuarea participării la o întrecere sportivă. — Din fr. *abandonner*.

ABANDONĂRE, abandonări, s.f. Acțiunea de a abandona; părăsire. — V. *abandona*.

ABANDONĂT, -Ă, abandonat(-e), adj. Care a fost părăsit. ◊ Spec. (Despre copii nou-născuți) Care a fost părăsit de către mamă. — V. *abandona*.

ABANÔS, abanoși, s.m. Lemnul din speci de copaci exotici, greu, tare, foarte durabil, de culoare neagră, folosit pentru fabricarea unor mobile de lux, a instrumentelor muzicale de suflat etc. (*Diospyros*). ◊ Păr de abanos = păr negru-lucios. — Din tc. *abanos*.

ABATAJ, abataje, s.n. 1. Operație de tăiere sau de extragere a unui minereu sau a unei roci dintr-un zăcământ; p. ext. loc unde se execută această operație. 2. Operație de doborâre a arborilor (în exploatarea forestieră). 3. Tăiere, sacrificare a viteilor la abator. ◊ Ansamblu de operații făcute în abator de la introducerea animalelor în sala de tăiere până la tranșarea cărnii. 4. Operație de înclinare a unei nave mici în vederea reparării, curățării etc. — Din fr. *abattage*.

ABĂTE¹, abați, s.m. 1. Titlu dat superiorului unei abații; persoană care are acest titlu. 2. Titlu onorific acordat unor preoți catolici; persoană care poartă acest titlu. — Din it. *ab(b)ate*.

ABĂTE², abat, vb. III. 1. Tranz., refl. și intrans. A (se) îndepărta (de la o direcție inițială, fig. de la o normă fixată, de la o linie de conduită etc.). ◊ Refl. și tranz. A se opri sau a face să se oprească în treacă undeva sau la cineva (părăsind drumul inițial). 2. Refl. (Despre fenomene ale naturii, calamități, nenorociri) A se produce în mod violent. 3. Refl. și intrans. A trece ceva ceva prin minte, a-ți veni o idee, o toană, un capriciu; a i se năzări. 4. Tranz. A înfrusta, a deprima, a mâhni, a descuraja. Vestea *la* abătut. 5. Tranz. A doborî la pământ. — Lat. *abbattere*, (4, 5) din fr. *abatre*.

ABĂTERE, abateri, s.f. 1. Acțiunea de a (se) abate² și rezultatul ei. ◊ Îndicarea a unei dispoziții cu caracter administrativ sau disciplinar. 2. Diferența dintre valoarea efectivă sau valoarea-limită admisă a unei mărimi și valoarea ei nominală. ◊ (Tehn.) Diferența dintre dimensiunea reală și cea proiectată a unei piese. — V. *abate²*.

ABĂTESĂ, abatese, s.f. Călugăriță care conduce o abajie. — Din it. *abbadessa*. Cf. lat. *abbatissa*.

ABATIZĂ, abatins, s.f. (Mil.) Dispozitiv de apărare făcut din copaci tăiați și culcați cu vârful spre inamic sau din crăci înfigite în pământ. — Din fr. *abatiss*.

ABATÔR, abatoare, s.n. Loc special amenajat unde se sacrifică animalele în vederea obținerii cărnii, sub control sanitar-veterinar. — Din fr. *abattoir*.

ABĂȚIE, abații, s.f. Mănăstire catolică cu statut special (împreună cu averea, domeniile ei), condusă de un abate¹ sau o abatesă și care depinde de un episcop sau direct de papă². — Din it. *ab(b)azia*.

ABAZIE, abazi, s.f. (Med.) Tulburare nervoasă manifestată prin necoordonarea mișcărilor în mers, datorată defuncției aparatului vestibular. — Din fr. *abésie*.

ABĂȚUT, -Ă, abățuți (-te), adj. Care este descurajat; trist, deprimat. — V. *abate²*.

ABC s.n. 1. Enumerarea primelor litere ale alfabetului. 2. Fig. Începutul unei arte, al unei științe. [Cit: aboca] — Din fr. *abece*.

ABCÊS, abcese, s.n. Acumulare de puroi, bine delimitată de țesuturile din jur printr-o membrană de țesut conjunctiv. — Din fr. *abcès*.

ABDICĂ, abdic, vb. I. Intrans. A renunța la tron. ◊ Fig. A renunța la ceva, a ceda (în fața greutăților). — Din fr. *abdiquer*, lat. *abdicare*.

ABDICĂRE, abdicări, s.f. Acțiunea de a abdică. — V. *abdică*.

ABDOMEN, abdomeni, s.n. 1. Parte a corpului, între torace și centura pelviană, în care se găsește stomacul, ficatul, pancreasul, splina, rinichii și intestinelor; pântec, burtă, foale. 2. (Biol.) Partea posterioară a corpului la artropode. — Din fr., lat. *abdomen*.

ABDOMINĂL, -Ă, abdominal(-e), adj. Care aparține abdomenului, privitor la abdomen; ventral. ◊ Cavitate abdominală = cavitate cuprinsă între pereții abdomenului (1). — Din fr. *abdominal*.

ABDOMINALGIE, abdominalăgi, s.f. (Med.) Durere abdominală. — Din fr. *abdominalgie*.

ABDUCTOR, -OARE, *abductor, -oare*, *adj.* (Despre mușchi) Care a suferit o abducție. — Din fr. *abducteur*.

ABDUCȚIE, *abducții*, *s.f.* Mișcare prin care se îndepărtează un membru sau un segment al axului de axul median al corpului. — Din fr. *abduction*.

ABECEDAR, *abecedară*, *s.n.* Manual elementar pentru învățarea scrierii și a alfabetului abecedar. *bucoavnă* ♦ Fig. Carte care cuprinde noțiunile de bază dintr-un anumit domeniu. — Din lat. *abecedarium*, fr. *abécédaire*.

ABERANT, -Ă, *aberanți, -te*, *adj.* Care se abate de la tipul normal sau corect, care constituie o aberație (1), absurd. — Din fr. *aberrant*, lat. *aberrans, -nsis*.

ABERATIV, -Ă, *aberații, -o*, *adj.* (Rar) Care este departe de adevăr, care ține de aberație (1). — Din fr. *aberratif*.

ABERĂȚIE, *aberații*, *s.f.* 1. Abateri de la ceea ce este normal sau corect. 2. Defecțiune a unui sistem optic, care duce la obținerea unor imagini neclare, deformate etc. ♦ *Aberație vizuală* = astigmatism. *Aberația kmului* = variația aparentă a poziției unui astru pe cer datorită mișcării Pământului în jurul Soarelui, în jurul axei proprii, și faptului că lumina se propagă cu viteză finită. 3. Ceea ce este inadmisibil, absurd; absurditate, inepție, prostie. — Din fr. *aberration*, lat. *aberratio*.

ABEROSCOP, *aberoscopie*, *s.n.* Instrument care servește la observarea defectului de distorsiune pe care îl prezintă un ochi anormal. — Din fr. *aberoscope*.

ABHORĂ, *abhoroz*, *vb. I*. Tranz. (Livr.) A avea ură, dezgust, aversiune față de cineva sau de ceva. — Din fr. *abhorer*, lat. *abhorere*.

ABIĂ *adv.* 1. (Modal) Cu greu, cu greutate; anevoia. 2. (Cantitativ, intensiv) Foarte puțin, aproape deloc. 3. (Temporal) De foarte puțină vreme; de îndată ce, numai ce; chiar atunci, tocmai. 4. Cel puțin; măcar, barem. — Lat. *ad vix*.

ABIENȚIN *s.n.* Substanță rășinoasă extrasă din lemnul de brad, care se prezintă sub formă de cristale incolore, solubile în apă și în alcool. [Pr.: -bi-ene-] — Din fr. *abiécin*.

ABIETACEE, *abietaceae*, *s.f.* Pinacee. [Pr.: -bi-e-] — Din fr. *abiétacée*.

ABIETINÉE, *abiétnoa*, *s.f.* Pinacee. [Pr.: -bi-o-] — Din fr. *abiétinée*.

ABIĪ, -Ă, *abiĪ, -e*, *adj.* (Adesea adverbial) Care este îndemânat, iscusit, priceput, dibaci. ♦ Șmecher, descurcâre. — Din fr. *habile*, lat. *habilis*.

ABILITĂ, *abilitoz*, *vb. I*. Tranz. 1. A califica o persoană în urma unui examen pentru un post universitar; a atesta. 2. A împuternici. — Din fr. *habilitar*, lat. *habilitare*.

ABILITARE, *abilitări*, *s.f.* (Rar) Acțiunea de a abilita și rezultatul ei. — V. *abilita*.

ABILITATE, *abilitați*, *s.f.* (La sg.) Îndemânare, iscusință, pricepere, dibăcie. ♦ (La pl.) Dependenți, obiceiuri, șmecherii, șiretlicuri. — Din fr. *habilité*, lat. *habilitas, -atis*.

ABIOGÉN, -Ă, *abiogeni, -e*, *adj.* (Biol.; despre medii) Care este lipsit de viață; (despre procese) care are loc, care se petrece fără participarea materiei vii. [Pr.: -bi-o-] — Din fr. *abiogène*.

ABIOGENEZĂ *s.f.* Concepție după care originea materiei vii trebuie căutată în materia fără viață. [Pr.: -bi-o-] — Din fr. *abiogénese*.

ABIOLOGIE *s.f.* Disciplină care are ca obiect studiul elementelor anorganice. [Pr.: -bi-o-] — Din fr. *abiologie*.

ABIOTIC, -Ă, *abiotoic, -ce*, *adj.* Lipsit de viață, incompatibil cu viața. [Pr.: -bi-o-] — Din fr. *abiotique*.

ABIOTROFIE, *s.f.* Scădere a vitalității unui organism sau a unui organ din cauza unor defecte ereditare de dezvoltare sau a lipsei factorilor nutritivi, fapt care determină slăbirea capacității de adaptare-apărare. [Pr.: -bi-o-] — Din fr. *abiotrophie*.

ABIŌZĂ *s.f.* 1. Stare lipsită de viață. 2. Procedeu de conservare a produselor alimentare de natură animală și vegetală, bazat pe distrugerea totală a microorganismelor existente în produs prin termic, foto-, chimiosterilizare sau prin radieri ionizante. [Pr.: -bi-o-] — Din fr. *abioze*.

ABIS, abisuri, *s.n.* (Adesea fig.) Prăpastie adâncă; genună, hău. — Din fr. *abysses*, lat. *abyssus*.

ABISAL, -Ă, *abisali, -e*, *adj.* 1. De abis. ♦ Care se află sau care trăiește la mari adâncimi în mări sau în oceane. *Regiune abisală. Animal abisal*. 2. Care se referă la subconștient, al subconștientului. — Din fr. *abyssal*.

ABITĂȚIE *s.f.* (Jur.) Drept de folosință a unei case de locuit care este proprietatea altuia. — Din fr. *[droit d']habitation*.

ABITIR *adv.* (Fam. și pop.; numai la comparativ) Mai mult, mai bine, mai tare (decât...). — Din tc. *beter* „mai rău”.

ABIECT, -Ă, *abiecti, -te*, *adj.* Care comite fapte reprobabile; ticălos. ♦ Care inspiră repulsie, dispreț; josnic, netrebnic, mizerabil. *Comportament abiect*. — Din fr. *abject*, lat. *abjectus*.

ABIECȚIE, *abieccții*, *s.f.* Faptă, atitudine abiectă; ticăloșie, josnicie. — Din fr. *abjection*, lat. *abjectio*.

ABJUDECĂ, *abjudec*, *vb. I*. Tranz. A anula, a suspenda un titlu, un drept etc., printr-o hotărâre judecătorească. — Din lat. *abjudicare*.

ABJUDECĂRE, *abjudecări*, *s.f.* Acțiunea de a abjudeca și rezultatul ei. — V. *abjudeca*.

ABJURĂ, *abjūr*, *vb. I*. Tranz. A renega public o credință religioasă, o doctrină, o părere etc. — Din fr. *abjurer*, lat. *abjurare*.

ABJURĂRE, *abjurări*, *s.f.* Acțiunea de a abjura și rezultatul ei. — V. *abjura*.

ABLACTĂRE *s.f.* Ablacție — Cf. lat. *ablactare*.

ABLACTĂȚIE *s.f.* 1. Trece treptată și progresivă de la alimentația exclusiv lăctată a sugarului la o alimentație diversificată; ablacție. 2. Oprire a secreției lactate la femeile la care alăptarea este contraindicată sau inutilă. — Din germ. *Ablaktation*.

ABLATIV, *ablativă*, *s.n.* Caz al declinării în unele limbi, care exprimă despărțirea de un loc, punctul de plecare, instrumentul, cauza sau altă circumstanță. ♦ *Ablativ absolut* = construcție sintactică specifică limbii latine, alcătuită dintr-un substantiv (sau un pronume) și un participiu la cazul ablativ, având rol de propoziție circumstanțială. — Din fr. *ablatif*, lat. *ablativus*.

ABLĂȚIE, *ablați*, *s.f.* 1. Transportare (prin acțiunea vântului, a apelor sau a ghețanilor) a materialului rezultat în urma dezagregării solului sau a rocilor. 2. Îndepărtare chirurgicală a unui organ, a unui membru al corpului omenesc, a unei tumori etc. 3. Fenomen fizic prin care un corp care străbate atmosfera cu mare viteză pierde din substanță, devenind incandescent prin frecarea cu aerul. [Pr.: -plu-, — Var.: *ablațiune s.f.*] — Din fr. *ablation*, lat. *ablatio, -onis*.

ABLĂȚIUNE *s.f.* v. *ablație*.

ABLAUT, *ablauter*, *s.n.* (Lingv.) Apofonie. — Din germ. *Ablaut*.

ABLEFARIE, *ablefari*, *s.f.* Malformație congenitală caracterizată prin absența parțială sau totală a pleoapelor. — Din fr. *ablaépharie*.

ABLEGĂT, *ablegați*, *s.m.* Trimis extraordinar al papei. — Din fr. *ablégat*.

ABLEPSIE, *ablepsii*, *s.f.* (Med.) Cecitate. — Din fr. *ablaipsie*.

ABLUȚIUNE, *abluțiuni*, *s.f.* Spălare rituală a corpului prescrisă de unele religii pentru purificare. [Pr.: -plu-] — Din fr. *ablution*, lat. *ablutio, -onis*.

ABNEGĂ, *abneg*, *vb. I* (Rar) Tranz. A tăgădui, a nega, a renunța la cineva sau ceva. — Din lat. *abnegare*.

ABNEGĂRE *s.f.* (Rar) Abnegație. — V. *abnega*.

ABNEGĂȚIE *s.f.* Devotament (dus până la sacrificiu); abnegație. ♦ Renunțare; sacrificiu voluntar. — Din fr. *abnégation*.

ABNORM, -Ă, *abnormi, -e*, *adj.* (Rar) Anormal, neobișnuit. — Din germ. *abnorm*.

ABNORMITATE, *abnormități*, *s.f.* (Rar) Anormalie; enormitate; lucru, fapt neobișnuit. — Din germ. *Abnormalität*.

ABOLĪ, *abolesc*, *vb. IV*. Tranz. A desființa o instituție, o stare sau anumite uzanțe, a anula în mod legal și oficial o lege, o hotărâre etc. — Din fr. *abolir*, lat. *abolere*.

ABOLIRE, *aboliri*, *s.f.* Acțiunea de a abolii și rezultatul ei; abolire. — V. *abolii*.

ABOLIȚIONISM *s.n.* Mișcare politică apărută la sfârșitul sec. XVIII, care urmărea desființarea sclaviei negrilor din SUA, Franța, Marea Britanie; a genera mișcare politică, socială care susține desființarea sclaviei. [Pr.: -plu-] — Din fr. *abolitionisme*.

ABOLIȚIONIST, -Ă, *abolitioniști, -ste*, *s.m. și f.* Adept al abolitionismului. [Pr.: -plu-] — Din fr. *abolitioniste*.

ABOLIȚIUNE, *abolțiuni*, *s.f.* (Inv.) Abolire. [Pr.: -plu-] — Din fr. *abolition*, lat. *abolitio, -onis*.

ABŌLLA *s.f.* Mantă militară la romani. — Cuv. lat.

ABOMINABIL, -Ă, *abominabil, -e*, *adj.* Înferător, grosnic; dezgustător, urât. — Din fr. *abominable*, lat. *abominabilis*.

ABONĂ, *abonoz*, *vb. I*. Tranz. și refl. (Cu determinări introduse prin prep. „la”) A(-și) face un abonament. ♦ Refl. Fig. (Fam.) A veni în mod regulat undeva; a fi un obișnuit al casei. — Din fr. *abonner*.

ABONAMENT, *abonamente*, *s.n.* Convenție prin care, în schimbul unei sume, o persoană obține, pe o anumită perioadă, dreptul de a folosi anumite servicii publice, de a asista la spectacole, de a călători cu mijloace publice de transport, de a primi o revistă, un ziar etc.; (concr.) înscris care atestă această convenție; sumă plătită pentru obținerea acestui drept. — Din fr. *abonnement*.

ABONĂRE, *abonări*, *s.f.* Acțiunea de a (se) abona. — V. *abona*.

ABONAT, -Ă, *abonați, -te*, *s.m. și f., adj.* (Persoană) care beneficiază de un abonament. ♦ Fig. (Fam.) (Persoană) care vine în mod regulat undeva. — V. *abona*.

ABORDĂ, *aborder*, vb. I. 1. Intrans. (Despre nave) A acostă la (firm. + A se alipi de o altă navă, bord la bord (pentru a o ataca). 2. Trans. A începe studiarea unei probleme, a trata o problemă, a începe o discuție. + A se apropia de cineva pentru a-i vorbi. — Din fr. *aborder*.

ABORDABIL, *-Ă*, *abordabil*, -e, adj. Care poate fi abordat; p. ext. accesibil. — Din fr. *abordable*.

ABORDĂJ, *abordaj*, s.n. 1. Asalt, atac al unei nave (de către o altă navă). 2. Coliziune accidentală între nave ori între o navă și un obstacol. — Din fr. *abordage*.

ABORDĂRE, *abordări*, s.f. Acțiunea de a aborda. — V. *aborda*.

ABORIGEN, *-Ă*, *aborigen*, -e, adj., s.m. și f. (Livr.) Băstinaș, autohton, indigen. — Din fr. *aborigène*.

ABORTIV, *-Ă*, *abortiv*, -e, adj., s.n. (Biol.) 1. Adj. Care se produce înainte de vreme, prematur; care nu a evoluat în întregime. Fetus abortiv. Boală abortivă. 2. Adj., s.n. (Substanță sau mijloc) care provoacă avortul. — Din fr. *abortif*, lat. *abortivus*.

ABRACADĂBRA interj. Cuvânt cabalistic cărui i se atribuia puterea magică de a realiza un lucru supranatural. — Din fr., it. *abracadabra*.

ABRACADABRANT, *-Ă*, *abracadabrant*, -te, adj. Cu totul neașteptat; ciudat, bizar; înșelăci. — Din fr. *abracadabrant*.

ABRĂȘ, *-Ă*, *abrăși*, -e, adj. (Pop.) 1. (Despre cai) Nărdiaș; (despre oameni) rău, violent. 2. (Despre acțiunile omului) Fără niciun rezultat; nezbucit, nereușit. + Expr. A își abraș = a nu izbăvi. [Var.: *labrăș*, -ă adj.] — Din it. *abraș*.

ABRAZĂRE, *abrazări*, s.f. (Rar) Abraziune (2). — Cf. fr. *abrasion*.

ABRAZIUNE, *abrazioni*, s.f. 1. Proceș de eroziune a țărmurilor din cauza valurilor mări. 2. Răcire a unui corp ca urmare a frecării lui de alt corp abraziv sau mai dur: abrazare. [Pr.: -zi-o-] — Din fr. *abrasion*.

ABRAZIV, *-Ă*, *abraziv*, -e, adj., s.n. (Corp, material dur) care are proprietatea de a roade prin frecare. — Din fr. *abrasif*.

ABRAZOR, *abrazoare*, s.n. Unealtă alcătuită dintr-un material abraziv (natural sau artificial), folosită la prelucrarea prin așchiere. — Cf. abraziune.

ABREVIĂ, *abreviaz*, vb. I. Trans. A prescurta (în scris sau în vorbire) un cuvânt, un titlu etc.; a nota ceva printr-un simbol, printr-o siglă. [Pr.: -vi-] — Din lat., it. *abbreviare*.

ABREVIAT, *-Ă*, *abreviat*, -te, adj. (Despre cuvinte, titluri etc.) Care a fost prescurtat. [Pr.: -vi-] — V. *abrevia*.

ABREVIATIV, *-Ă*, *abreviativ*, -e, adj. (Rar) Care indică o prescurtare, care abreviază. [Pr.: -vi-a-] — Din fr. *abréviateif*.

ABREVIATOR, *abreviator*, s.m. (Rar) 1. Funcționar al cancelariei papale. 2. Persoană care prescurtează restrângând sau face rezumatul scrierilor unui autor. [Pr.: -vi-a-] — Din fr. *abréviateur*.

ABREVIATIE, *abreviați*, s.f. (livr.) Abreviere. [Pr.: -vi-a- — Var.: *abreviație* s.f.] — Din lat. *abbreviatio*, -onis, fr. *abréviation*.

ABREVIATIUNE s.f. v. *abreviație*.

ABREVIERE, *abrevieri*, s.f. Acțiunea de a abrevia și rezultatul ei (conor.) cuvânt, titlu etc. prescurtat; prescurtare, abreviație; simbol. [Pr.: -vi-e-] — V. *abrevia*.

ABROGĂ, *abrogă*, vb. I. Trans. A anula o lege, o dispoziție oficială. — Din lat. *abrogare*, fr. *abroger*.

ABROGĂRE, *abrogări*, s.f. Acțiunea de a abroga. — V. *abroga*.

ABROGAT, *-Ă*, *abrogat*, -te, adj. (Despre acte, dispoziții etc.) Anulat — V. *abroga*.

ABROGĂȚIE, *abrogăți*, s.f. (livr.) Anulare, suprimare a unei legi, a unui act normativ. — Din lat. *abrogatio*, fr. *abrogation*.

ABRUDEAN, *-Ă*, *abrudeni*, -e, s.m., adj. 1. S.m. Persoană originară sau locuitor din orașul Abrud. 2. Adj. Care aparține Abrudului sau abrudenilor, referitor la Abrud ori la abrudeni. — *Abrud* (n.pr.) + suf. -ean.

ABRUDEANCA, *abrudence*, s.f. 1. Femeie originară sau locuitoare din orașul Abrud. 2. (Art.) Numele unui dans popular ardelenesc cu mișcare moderată; melodie după care se execută acest dans. — *Abrudean* + suf. -că.

ABRŪPT, *-Ă*, *abrupți*, -te, adj., s.n. 1. Adj., s.n. (Poziție de teren) cu pantă foarte înclinată. 2. Adj. Fig. (Despre stii) Fără legătură, inegal. 3. (Despre un organ) Târâtor, repent. — Din fr. *abrupt*, lat. *abruptus*.

ABRUTIZĂ, *abrutizez*, vb. I. Trans. și refl. A face să-și piardă sau a-și pierde înșurșurile morale, specifice umane; a deveni sau a face să devină insensibil, usemănător cu un animal, cu o brută; a (se) îndobâtoici, a (se) dezumaniza. — Din fr. *abrutir*.

ABRUTIZĂNT, *-Ă*, *abrutizant*, -te, adj. Care abrutizează. — Din fr. *abrutissant*.

ABRUTIZĂRE, *abrutizări*, s.f. Acțiunea de a (se) abrutiza. — V. *abrutiza*.

ABRUTIZAT, *-Ă*, *abrutizat*, -te, adj. (Care a devenit) insensibil, care și-a pierdut înșurșurile morale, specifice umane; insensibil, brutal. — V. *abrutiza*.

ABSCIZĂ, *abscise*, s.f. Simbol care indică lungimea și sensul segmentului cuprins între un punct fix al unei drepte și un punct dat de pe dreaptă. + Una dintre coordonatele carteziane, care servește la stabilirea poziției unui punct în plan sau în spațiu. — Din fr. *abscisse*, lat. *abscissa* [linia].

ABSCIZIE, *abscizii*, s.f. (Med.) Tăiere a unei părți sau a unui organ al corpului. [Pr.: -zi-e- — Var. *absciziune* s.f.] — Din fr. *abscission*.

ABSCIZIUNE s.f. v. *abscizie*.

ABSCONS, *-Ă*, *absconși*, -se, adj. Greu de înțeles; ascuns, tainic; (voit) obscur. — Din fr. *abscons*, lat. *absconsus*.

ABSENT, *-Ă*, *absenți*, -te, adj. 1. Care nu e de față, care lipsește. 2. Fig. Care nu este atent la ce se petrece în jurul lui, distrat. — Din fr. *absent*, lat. *absens*, -ntis.

ABSENTĂ, *absentez*, vb. I. Intrans. (Despre persoane) A lipsi dintr-un loc (unde ar fi trebuit să se găsească), a nu fi de față. — Din fr. (s*)*absenter*, lat. *absentare*.

ABSENTEISM s.n. 1. Absență îndelungată a deținătorului unei proprietăți funciare, pe care o exploatează printr-un intermediar. 2. Absenteism parlamentar = practică folosită mai ales de deputați aflați în opoziție, constând în neparticiparea la sesiunile parlamentului, cu scopul de a întârzi sau de a împiedica adoptarea unor legi. — Din fr. *absentisme*.

ABSENTEIST, *-Ă*, *absentești*, -ste, adj., s.m. și f. (Persoană) care practică absentismul. — Din fr. *absentiste*.

ABSENTĂ, *absența*, s.f. 1. Lipsă a unei ființe sau a unui obiect din locul unde ar fi trebuit să se afle. + (Conor.) Semn cu care se notează această lipsă. 2. Pierdere bruscă și de scurtă durată a cunoștinței, întâlnită în epilepsie. 3. Fig. Neatenție, indiferență a cuiva. — Din fr. *absence*, lat. *absentia*.

ABSIDĂL, *-Ă* adj. v. *absidal*.

ABSIDĂ, *abside*, s.f. Nișă semicirculară sau poligonală care închidează nava centrală a unei bazei romane. + Încăpere semicirculară destinată altarului în bisericile creștine. — Din fr. *abside*, lat. *abside*.

ABSIDIAL, *-Ă*, *absidal*, -e, adj. Care ține de absidă; privitor la absidă. [Pr.: -di-a-] — Var.: *absidă*, -ă adj.] — Din fr. *absidal*.

ABSIDIOLĂ, *absidiolă*, s.f. 1. Mică absidă laterală la unele bazei romane. 2. Mică absidă lângă altar la bisericile creștine. [Pr.: -di-o-] — Din fr. *absidiola*.

ABSINT, (2) *absintă*, s.n. 1. Băutură alcoolică lăre, de culoare verde, cu gust amar, preparată cu uleiuri eterice de peon, anason și alte plante aromatice. 2. Porție de absint (1). — Din fr. *absinthe*.

ABSOLUT, *-Ă*, *absoluți*, -te, adj., s.n., adv. I. 1. Adj. Care este independent de orice condiții și relații, care nu este supus nici unei restricții, care nu are limite; necondționat, perfect, desăvârșit. + Monarhie absolută = formă de guvernământ în care puterea legislativă, puterea executivă și cea judecătorească se află în mâinile monarhului; monarhie în care suveranul are puteri nelimitate. 2. S.n. Principiu veșnic, imuabil, infinit, care, după unele concepții filozofice, ar sta la baza universului. + (Fil.) *Spirit absolut*, *idee absolută* sau *nu absolut* = factor de bază al universului, identic cu divinitatea. 3. Adj. (Despre fenomene social-economice, în legătură cu noțiuni de creștere sau de scădere cantitativă) Considerat în raport cu sine însuși și nu în comparație cu alte fenomene asemănătoare; care se află pe treapta cea mai de sus. + *Adevăr absolut* = adevăr care nu poate fi dezmințit. 4. Adj. (Mat.; despre mărimi) A cărei valoare nu depinde de condițiile în care a fost măsurat sau de sistemul la care este raportat. + *Valoare absolută* = valoarea aritmetică a rădăcinii pătrășului unei mărimi. 5. Adj. (Lingv.: în sintagma) *Verb absolut* = verb tranzitiv care are complementul neexprimat, dar subînțeles. II. Adv. (Servește la formarea *Argumentare absolut justă*) Cu totul, cu desăvârșire; exact, întocmai, perfect. *Argumentare absolut justă*. + (Întârlind un pronume sau un adverb negativ) *N-a venit absolut nimeni*. — Din lat. *absolutus*, fr. *absolu*.

ABSOLUTISM s.n. Regim politic propriu monarhiei absolute; putere absolută a unui monarh. + *Absolutism limitat* = regim politic apărut în sec. XVIII și caracterizat prin receptivitatea suveranilor la progres. — Din fr. *absolutisme*.

ABSOLUTIST, *-Ă*, *absolutiști*, -ști, adj. Care aparține absolutismului, privitor la absolutism, bazat pe absolutism. — Din fr. *absolutiste*.

ABSOLUTIZĂ, *absolutizez*, vb. I. Trans. A atribui în mod eronat unui fapt sau unei idei o valoare absolută prin ignorarea caracterului relativ, condiționat, limitat de celelalte laturi sau înșurșuri ale faptului sau ideii respective; a considera în mod greșit o latură a unui lucru ca o entitate de sine stătătoare, rupând-o de ansamblul căreia îi aparține. — *Absolut* + suf. -iza.

ABSOLUTIZARE, *absolutizări*, s.f. Acțiunea de a absolutiza și rezultatul ei. — V. *absolutiza*.

ABSOLUTÓRIU, -IE, absolutori, adj., s.n. 1. Adj. (Jur.) Care absolvă, care iartă o vină, un delict, o greșală. 2. S.n. (Inv.) Certificat de absolvire a unei școli superioare. — Din lat. *absolutorius*, (2) germ. *Absolutorium*.

ABSOLUȚIUNE, absolucțiune, s.f. 1. Iertare de pedeapsă a unui acuzat când fapta imputată nu este prevăzută de lege sau când săvârșirea ei a fost justificată. 2. Iertare a păcătoșilor, dată de obicei de papă. [Pr.: -ʃi-u-] — Din fr. *absolution*, lat. *absolutio*, -onis.

ABSOLVÉNT, -Ă, absolvénți, -te, s.m. și f. Persoană care a terminat un ciclu sau o formă de învățământ. — Din germ. *Absolvent*, lat. *absolvens*, -ntis.

ABSOLVÉNȚĂ, absolvénțe, s.f. Terminare a unui ciclu sau a unei forme de învățământ; absolvire. — Din *absolvent*.

ABSOLVI, absolv, vb. IV. Tranz. 1. A termina un an școlar, un ciclu sau o formă de învățământ. 2. A scuti pe cineva de pedeapsă; a ierta. — Din germ. *absolvieren*, lat. *absolvens*.

ABSOLVIRE, absolviri, s.f. Acțiunea de a absolvi și rezultatul ei; absolvență. — V. *absolvi*.

ABSORBANT, -Ă, absorbanți, -te, adj., s.n. 1. Adj., s.n. (Substanță) care absoarbe lichide sau vapori. + (Substanță) care reține o parte din particulele sau din energia radiată de o sursă. 2. Adj. Fig. Care interesează, care captivează; către care se îndreaptă toate preocupările cuiva. — Din fr. *absorbant*.

ABSORBI, absorbi, vb. IV. Tranz. 1. A suga, a înghiți, a încorpora o substanță etc. + A reține o parte din particulele sau din energia radiată care cade pe un corp. 2. Fig. A preocupa în mod intens; a captiva. — Din fr. *absorber* (după *sorb*).

ABSORBIRE, absorbiri, s.f. Acțiunea de a absorbi și rezultatul ei. — V. *absorbi*.

ABSORBIT, -Ă, absorbiți, -te, adj. 1. Supt, înghițit; încorporat. 2. Fig. Preocupat, captivat. — V. *absorbi*.

ABSORBITOR, -OARE, absorbitori, -oare, adj., s.n. 1. Adj. Care absoarbe. 2. S.n. Dispozitiv folosit pentru recoltarea prin absorbție a probelor de aer în scop analitic. — *Absorbi* + suf. -tor.

ABSORBȚIE, absorbții, s.f. 1. Fenomen fizic prin care un corp lichid sau solid încorporează prin difuzie din afară o substanță oarecare. + Micșorare sau anulare a intensității unei radiații care trece printr-un corp. + Fenomen optic caracteristic lentilelor ochelarilor de vedere de a reține, filtra etc. razele de lumină care dăunează ochiului. 2. Proces de pătrundere a apei, a substanțelor minerale și organice, precum și a gazelor în celulele organismului. + *Absorbție intestinală* = pătrunderea în sânge și în limfă a produșilor rezultați din digestia alimentelor. 3. Întrucipare repetată a unei rase perfecționate cu una ameliorată în scopul îmbunătățirii radicale a acesteia. [Var.: *absorbțiune* s.f.] — Din fr. *absorption*, lat. *absorptio*, -onis.

ABSORBȚIUNE s.f. v. *absorbție*.

ABSTENȚIONISM s.n. Abținere demonstrativă de la exercitarea dreptului de vot; doctrină care susține această atitudine. [Pr.: -ʃi-o-] — Din fr. *abstentionisme*.

ABSTENȚIONIST, -Ă, abstenționiști, -ste, adj., s.m. și f. 1. Adj. Care aparține abstentionismului, privitor la abstentionism. 2. S.m. și f. Adept al abstentionismului. [Pr.: -ʃi-o-] — Din fr. *abstentionniste*.

ABSTENȚIUNE, abstențiuă, s.f. (Rar) Abținență. [Pr.: -ʃi-u-] — Din fr. *abstention*.

ABSTINÉNT, -Ă, abstinenți, -te, s.m. și f. Persoană care își impune restricții de la mâncare, băutură, satisfacerea unor necesități fiziologice etc. — Din fr. *abstinent*, lat. *abstinens*, -ntis.

ABSTINÉNȚĂ, abstinențe, s.f. 1. Faptul de a-și impune restricții de la mâncare, băutură, satisfacerea unor necesități fiziologice etc.; abstinențe. 2. (Ec. pol.; în sintagma) Teoria abstinenței = teorie prin care capitalul și acumularea lui rezultă din abținerea proprietarilor de la consumul personal exagerat. — Din fr. *abstinence*, lat. *abstinencia*.

ABSTRĂCT, -Ă, abstracți, -te, adj., s.n. 1. Adj. Care este gândit în mod separat de înălțarea materială, de exemplele particulare, de ansamblul concret (senzorial) din care face parte; care este detașat de obiecte, de fenomene sau de relațiile în care există în realitate. + Loc. adv. În abstract = pe bază de deducții logice, teoretice, fără legătură cu datele sau cu faptele concrete. 2. S.n. Moment al procesului cunoașterii care constă în desprinderea mentală a determinanților fundamentale, generale ale obiectului studiat. + *Artă abstractă* = artă care nu caută să reprezinte elementele realității obiective; artă nonfigurativă, abstracționism. 3. Adj. Concepțiu în mod prea general, prea teoretic; p. ext. greu de înțeles din cauza lipsei de ilustrații concrete. 4. S.n., adj. (Cuvânt) care are sens abstract (1). + *Abstract verbal* = substantiv care provine dintr-un verb și exprimă acțiunea verbului respectiv. — Din lat. *abstractus*, germ. *abstrakt*, fr. *abstrait*.

ABSTRACTIZĂ, abstractizez, vb. I. Tranz. și intrans. A efectua o abstracționare. — *Abstract* + suf. -iza.

ABSTRACTIZĂNT, -Ă, abstractizănți, -te, adj. Care abstracționează. — *Abstractiza* + suf. -ant.

ABSTRACTIZARE, abstractizări, s.f. Operație a gândirii prin care se separă ceea ce nu este separat sau separabil în realitate, de considerare a unui lucru independent de legăturile lui, a unei substanțe independent de atributele ei sau invers; abstracție. + Treccare de la concret la abstract. — V. *abstractiza*.

ABSTRĂCȚIE, abstracții, s.f. Abstracționare; (concr.) lucru abstract. + Expr. *A face abstracție de...* = a nu lua în considerare; a ignora. [Var.: *abstracțiune* s.f.] — Din fr. *abstraction*, lat. *abstractio*, -onis.

ABSTRACTIONISM s.n. 1. Tendință care acordă abstracțiilor aceeași valoare cu aceea a realităților concrete. 2. Artă abstractă. [Pr.: -ʃi-o-] — Din fr. *abstractionisme*.

ABSTRACTIONIST, -Ă, abstracționiști, -ste, adj., s.m. și f. 1. Adj. Care aparține abstracționismului, referitor la abstracționism. 2. S.m. și f. Adept al abstracționismului. [Pr.: -ʃi-o-] — Din fr. *abstractionniste*.

ABSTRĂCȚIUNE s.f. v. *abstracție*.

ABSTRĂGE, abstrag, vb. III. Tranz. A desprinde o însușe independent de obiectul sau de obiectele cărora le aparține; a judeca izolat, în afara unui context. — Din fr. *abstraire* (după *trage*).

ABSTRĂGERE, abstrageri, s.f. (Rar) Acțiunea de a abstrage și rezultatul ei. — V. *abstrage*.

ABSTRŪS, -Ă, abstruși, -se, adj. (Liv.) Neclar, confuz, încurcat. — Din fr. *abstrus*.

ABSŪRD, -Ă, absurzi, -de, adj., s.n. 1. Adj. Care contrazice gândirea logică, care nesocotește legile naturii și ale societății, contrar bunului-simț; iociv. + Loc. adv. Prin absurd = admițând un raționament fals, o situație aproape imposibilă. + *Reducere la absurd* = metodă de demonstrare a unui adevăr, arătând că punctul de vedere contrar este fals. 2. S.n. Ceea ce este absurd (1). — Din fr. *absurde*, lat. *absurdus*.

ABSURDITĂTE, absurdități, s.f. Caracterul a ceea ce este absurd (1); lucru, idee, concepție absurdă; prostie, neapție. — Din fr. *absurdité*, lat. *absurditas*, -atis.

ABTIBILD, abtībōduri, s.n. 1. Imagine în culori imprimată pe un strat subțire de colodiu, care se aplică pe o suprafață netedă, umezindu-se și desprinzându-se de pe hârtă pe care a fost lipit. 2. Fig. (La pl.) Nimicuri, fapte mărunte; mici șmecherii. — Din germ. *Abziehbild*.

ABTIGUI, abtiguiesc, vb. IV. (Fam.) 1. Ref. A se îmbăta. 2. Tranz. A da (cuiva) o bătaie (ușoară). + Fig. A face (cuiva) un rău. 3. Tranz. A modifica date, un text etc. pentru a corespunde mai bine scopului urmărit; p. ext. a falsifica. — Et. nec.

ABTIGUIRE, abtiguiri, s.f. (Fam.) Acțiunea de a (se) abtigiui. — V. *abtigiui*.

ABTIGUIȚĂ, abtiguizi, -te, adj. (Fam.) 1. Beat. 2. Modificat; p. ext. falsificat. — V. *abtigiui*.

ABȚINE, abțin, vb. III. Ref. A se stăpâni, a se reține, a se înfrâna (de la...). + A nu se pronunța; a nu-și exprima părerea sau votul; a se (ne)deparța de o activitate. — Din fr. (s)'*abstenir* (după *tenir*).

ABȚINERE, abțineri, s.f. Acțiunea de a se abține și rezultatul ei. — V. *abține*.

ABŪLIC, -Ă, abufici, -ce, adj., s.m. și f. (Persoană) care suferă de abuzie. — Din fr. *aboulique*.

ABULIE, abulii, s.f. Boală psihică caracterizată prin lipsa mai mult sau mai puțin pronunțată a voinței; nehotărâre, inerție. — Din fr. *aboulie*.

ABUNDĂ, abund, pers. 3 abundă, vb. I. Intrans. 1. A fi, a se găsi din belșug, în mare cantitate; a prinosi. 2. A avea, a conține; a folosi din belșug. — Din fr. *abonder*, lat. *abundare*.

ABUNDÉNT, -Ă, abundenți, -te, adj. Care este în cantitate mare, care abundă; bogat, îmbelșugat. — Din fr. *abondant*, lat. *abundans*, -ntis.

ABUNDÉNȚĂ s.f. Cantitate mare, belșug, bogăție, prinos. + Loc. adv. Din abundență = mult, în cantitate mare. — Din fr. *abondance*, lat. *abundantia*.

ABUR, aburi, s.m. 1. Vapor de apă. 2. Căță rară. 3. (Rar) Adiere. 4. Fig. Sufără ușoară (a vântului), boare. — Cf. alb. a vull.

ABURCĂ, aburc, vb. I. Tranz. și refl. (Pop.) A (se) urca, a (se) călări și călărându-se, a (se) cățăra; a (se) ridica de jos, de la pământ. — Et. nec. Cf. *urca*.

ABUREALĂ, abureală, s.f. 1. Abur condensat în picături foarte fine care se depun pe obiecte. 2. Exaltație, mimos. 3. Fig. (Rar) Adiere. — *Aburi* + suf. -eală.

ABURI, aburesc, vb. IV. 1. Tranz. și refl. A (se) acoperi cu picături fine provenite din condensarea aburilor (1). 2. Intrans. A scoate, a produce aburi (1). 3. Refl. Fig. (Rar) A se aprinde, a se înroși, a se îmbujora (la față). 4. Tranz. Fig. A atinge ușor (ca o suflare). + Intrans. (Rar) despre vânt) A adia. — Din *abur*.

ABURIRE, aburiri, s.f. Acțiunea de a (se) aburi și rezultatul ei. ♦ Expunere a unor materiale textile, lemnoase etc. sau produse finite la acțiunea aburilor (1) în vederea ameliorării unor însuși, a ușurării prelucrării lor ulterioare etc. — V. aburi.

ABURIT, -Ă, aburiti, -te, adj. Acoperit cu aburi (1); care scapă aburi, din care ies aburi. ♦ Fig. Aprins la față; îmbușorât; înroșit; înfierbântat (de supărare). — V. aburi.

ABURÓS, -OȘĂ, aburoși -oșă, adj. (Rar) Acoperit cu aburi (1); din care ies aburi; ca aburii. — Abur + suf. -os.

ABUZ, abuzuri, s.n. 1. Încălcare a legalității; (concr.) fapt ilegal. ♦ Abuz de putere = delict săvârșit de cineva prin depășirea atribuțiilor sale. Abuz de încredere = înșelăciune care constă în însușirea ilegală, înstrăinarea sau refuzul de restituire a unui obiect încredințat spre păstrare sau spre utilizare. Abuz de drept = delict care constă în exercitarea unui drept cu neacoperirea scopului său social-economic. 2. Întrebuințare fără măsură a unei lucruri exces. ♦ Loc. adv. Fără abuz = abuziv, exagerat. 3. (Rar) Eroare care constă din exagerarea unui fapt, a unei păreri etc. — Din fr. abus, lat. abusus.

ABUZĂ, abuzez, vb. I. Intrans. 1. A uza de ceva în mod exagerat; a face abuz (1). 2. A comite ilegalități, nedreptăți, profitând de o situație, de un titlu sau de putere. — Din fr. abuser.

ABUZIV, -Ă, abuzivi, -e, adj. 1. Exagerat, excesiv. 2. (Despre acțiunile omului) Arbitrar, ilegal; (despre oameni) care comite un abuz (1), care abuzează de puterea sa. — Din fr. abusif, lat. abusus.

AC, ac, s.n. 1. Mică ustensilă de oțel, subțire, ascuțită și lustruită, prevăzută cu un erlidu prin care se trece un fir, care servește la cusut. ♦ Expr. A avea (sau a găsi) ac de călocul cuiva = a avea mijloc de a înfrâna sau de a pedepsi pe cineva. A călca (sau a umbra) ca pe ace = a merge încet, cu grijă. A scăpa ca prin urechile acului = a scăpa cu mare greutate. Nici cât un vârf de ac = extrem de mic, foarte puțin, aproape deloc. A cădea acul în carul cu țân = a se apuca de o muncă zadarnică. 2. (Cu determinări) Nume dat unor obiecte asemănătoare cu un ac (1), având diverse întrebuințări. Ac cu gămăle. Ac de siguranță. Ac de păr. ♦ Ac de mașină = ac pentru mașina de cusut. Ace de gheață = cristale de gheață, subțiri și ascuțite, care se formează iarna. 3. Piesă sub formă de ac (1) la unele instrumente de măsură sau în medicină. Ac magnetic. Acul busolei. Acul de seringă. ♦ Macaz. 4. (Biol.) Organ de apărare și de atac al unor animale, în formă de ghimpe sau de vârf ascuțit. ♦ Organ în formă de ac (1) sau de ghimp care acoperă pielea unor animale, folosit pentru apărare. Acrie ariolului. 5. Frunză îngustă, ascuțită, caracteristică coniferelor. 6. Compus: acul-doamnei = plantă erbacee din familia umbeliferelor, cu flori albe și cu fructe terminate cu un cioc lung (Scandix pecten-veneris); ac-de-mare = pește marin, lung și ascuțit, în formă de andrea; acoperit cu plăci osoase (Syngnathus rubescens). — Lat. acus.

ACÁCIA s.f. v. acacia.

ACĂCIE, acaci, s.f. Nume dat arborilor sau arbuștilor tropicali; din familia leguminoaselor, cu flori albe sau galbene, cultivați ca plante ornamentale, pentru industria parfumurilor și pentru extragerea gumei arabice (Acacia). [Var.: scăcia s.f.] — Din lat., fr. acacia.

ACADEĂ, acadete, s.f. Bombonă preparată din zahăr topit. — Din tc. akade.

ACADEMIC, -Ă, academici -ce, adj. 1. Care ține de academie, privitor la academie. ♦ Titlu academic = diplomă obținută într-o școală de grad universitar. ♦ (Substantivat, m.; Inv.) Membru al Academiei Române. 2. Distins, solemn; de o concetudine exagerată; convențional. ♦ Stil academic = manieră în artă în care subiectul este tratat în genul studiilor de școală de artă academică (1); stil sobru, corect, științific, convențional și rece. — Din fr. académique, lat. academicus.

ACADEMICIÂN, -Ă, academicieni -e, s.m. și f. Membru (de onoare sau titular) al unei academii. [Pr.: -ci-ân] — Din fr. académicien.

ACADEMIE, academi, s.f. 1. Societate de învățare, de literatură, de artă etc. creată pentru dezvoltarea științelor și a artelor; înaltă instituție culturală care reunește pe cei mai de seamă savanți și artiști. 2. Școală de învățământ superior. [Acc. și: (după lat.) académie] — Din fr. académie, lat. academia.

ACADEMISM s.n. 1. Atitudine estetică promovând imitație necondiționată a creațiilor artistice și ale Renașterii. ♦ Trăsătură caracteristică oncerei arte care cultivă un ideal de frumusețe canonică, convențională, manieristă. 2. Fel de a se comporta academic (2), rigid, rece. — Din fr. académisme.

ACADIÂN, -Ă, acadieni -e, s.n., adj. 1. S.n. A doua perioadă a cambrianului. 2. Adj. Care aparține acadienilor (1), privitor la acadien. [Pr.: -di-ân] — Din fr. acadien.

ACAJU, (1) acaju, s.m., adj. Invar., s.n. 1. S.m. Arbore din regiunea tropicală a Americii, al cărui lemn, de culoare roșatică, este întrebuințat la

confectionarea mobilierelor de lux; mahon (Swietenia mahagoni). ♦ Lemnul acestui arbore. 2. Adj. Invar. De culoare maro-roșcat, ca a lemnului de acaju (1). 3. S.n. Culoare acaju (2). — Din fr. acajou.

ACALMIE s.f. Potolire sau încetare temporară a mișcării vântului sau valurilor. ♦ Fig. Răstimp de liniște în cadrul sau după o perioadă frământată. — Din fr. accalmie.

ACANĂ adv. v. hacana.

ACANT s.m. v. acantă.

ACANTACEE, acantacee s.f. (La pl.) Familie de plante dicotiledonate răspândite mai ales în regiunile calde, cu frunze opuse, flori dispuse în raceme și fructe capsule, al cărei tip este acanta; (și la sg.) plantă din această familie. — Din fr. acanthacées.

ACANTĂ, acanta, s.f. 1. Nume dat mai multor specii de plante erbacee decorative din familia acantaceelor, ale căror frunze mari, penale, uneori apinoase, și rădăcini sunt folosite în medicină (Acanthus). 2. Ornament arhitectonic caracteristic capitulelor corintice și compozite, care imită frunzele de acantă (1). [Var.: acant s.m.] — Din fr. acanthe, lat. acanthus.

ACANTOCEFĂL, acantocefali s.m. (La pl.) Clasă de viermi paraziți nematelinți, cu o trompă retractilă înconjurată de cârlige de apărare; (și la sg.) vierme din această clasă (Acanthocephala). — Din fr. acanthocephale.

ACANTOZĂ, acantoză, s.f. Boală de piele caracterizată prin proeminența unor pete pigmentate, îngroșate pe diferite părți ale corpului. — Din fr. acanthose.

ACAPARĂ, acaparez, vb. I. Trans. A cumpăra toate mărfurile sau o anumită categorie de mărfuri de pe piață (pentru speculă); a pune stăpânire (în mod silnic, necinstit) pe... ♦ P. ext. A-și însuși totul pentru sine în dauna altora. — Din fr. acaparer.

ACAPARĂRE, acaparări, s.f. Acțiunea de a acapara. — V. acapara.

ACAPARĂTOR, -OĂRE, acaparatori -oare, adj., s.m. și f. (Persoană) care acaparează. — Acapara + suf. -tor.

A CAPPÉLLA loc. adj., loc. adv. (Despre muzică sau despre o formație corală) Fără acompaniament instrumental. — Loc. it.

ACĂR, acari s.m. Muncitor feroviar care manipulează dispozitivele de acționare a acelor de macaz și asigură întreținerea acestora; macagiu. — Ac + suf. -ar.

ACĂREȚ, acarețuri, s.n. 1. Construcție auxiliară care ține de o gospodărie. 2. (La pl.) Unele de gospodărie, mai ales agricole. — Din tc. akaret.

ACARIÂN, acarieni, s.m. (La pl.) Arahide mici, cu capul, toracele și abdomenul de obicei nediferențiate, unele dintre ele fiind purtătoare de germenii ai unor mlaști grave; (și la sg.) exemplar din acest ordin. [Pr.: -ri-ân] — Din fr. acarien.

ACARICID, acaricide, s.n., adj. (Substanță) care omorâie acarieni. — Din fr. acaricide.

ACARINĂTĂ, acarinată, s.f. (La pl.) Ordin de păsări alungătoare cu sternul lipsit de carenă și cu aripi reduse; (și la sg.) pasăre care face parte din această clasă; rață. — Din lat. acarinatus.

ACARIŢOZĂ, acarițoză, s.f. Nume dat unor boli de piele contagioase, parazitare (la oameni și la animale), provocate de acarieni. [Pr.: -ri-o-] — Din fr. acariose.

ACĂRNIȚĂ, acarițe, s.f. (Reg.) Acariță. — Ac + suf. -ariță.

ACĂSĂ adv. În sau spre casa în care locuiești; fig. la locul natal, în sau către patrie. ♦ Cel de-acasă = rudelul apropiat, familia; p. ext. condițional. ♦ Expr. Așa (sau acum) mai vi de-acasă = acum înțeleg sau admit ce spui. — A³ + casă.

ACATAFAZIE, acatafazi, s.f. Tulburare psihică constând în imposibilitatea respectării ordinii corecte a cuvintelor în vorbire. — Din fr. acataphasie.

ACATAGRAFIE, acatagrafi, s.f. Tulburare psihică manifestată prin imposibilitatea respectării ordinii corecte a cuvintelor în scris. — Din fr. acatagraphe.

ACATALÉCTIC, acatalectic, adj. (În matricea greco-latină, în sintagma) Vers acatalectic (și substantivat, n.) = vers căruia nu-i lipsește nicio silabă. — Din fr. acatalectique.

ACATALEPSIE, acatalepsi, s.f. 1. Stare de spirit caracteristică unei persoane sceptice, care nu se mai străduiește să caute soluții. 2. Nesigurantă în punerea unui diagnostic la un bolnav. — Din fr. acatalepsie.

ACATIST, acatiste, s.n. 1. Irm și slujbă bisericească ortodoxă în cinstea Fecioarei Maria sau a unor sfinți. 2. Listă de nume dată preotului spre a se ruga pentru persoanele înscrise pe ea. ♦ Expr. A da acatiste (sau un acatist) = a cere preotului să rostescă anumite rugăciuni pentru îndeplinirea unei dorințe. [Acc. și: acatist] — Din sl. akatistŭ.

ACĂȚ, acăț, s.m. (Reg.) Salcâm. [Var.: acățiu s.m.] — Din magh. akác.

ACĂȚIU s.m. v. acăț.

ACAUSTOBIOLÎT, acoustobolite, s.n. Rocă sedimentară de origine organică, necombustibilă. [Pr.: -ca-us-to-bi-o-] — Din fr. *acoustobolite*.

ACAUSTOBIOLITIC, -Ă, acoustobolitic, -ca, adj. (Geol.) Referitor la acoustobolite. [Pr.: -ca-us-to-bi-o-] — Din fr. *acoustobolitique*.

ACĂRIȚĂ, acărîțe, s.f. (Pop.) Cufuș în care se păstrează aca, zăă și alte mănunchiuri necesare la cusut; acamișă. — Ac = suf. -ărișă.

ACĂȚAREA adj. Invar. v. *acătări*.

ACĂȚĂRII adj. Invar. (Pop. și fam.; de obicei la comparativ) 1. (Despre lucruri) Care posedă calitate) corespunzătoare scopului sau destinației; bun, frumos, de seamă. 2. (Despre oameni) De treabă, cumsecade, vrednic, cu lipsă) deosebită. [Var.: *acătarea* adj. Invar.] — Et. nec.

ACĂȚĂ vb. I v. *agăța*.

ACĂȚĂRE s. f. v. *agățare*.

ACĂȚĂȚ, -Ă adj. v. *agățat*.

ACĂȚĂRĂ vb. I v. *cășăra*.

ACĂȚĂȚĂTOR, -OĂRE adj. v. *agățător*.

ACCÈDE, accéd, vb. III. (Livr.) Intrans. A avea acces (1), a ajunge la ceva, undeva. — Din fr. *accéder*.

ACCÈDERE s. f. Faptul de a accede. — V. *accede*.

ACCELERĂ, accelerez, vb. I. Transz. 1. A luți, a grăbi o mișcare, o acțiune; a urgenta, a zori. 2. A mări viteza. — Din fr. *accélérer*, lat. *accelerare*.

ACCELERĂNDU adv. (Indică modul de executare a unei lucrări muzicale) Din ce în ce mai repede. — Cuv. fr.

ACCELERĂRE, accelerări, s.f. Acțiunea de a accelera și rezultatul ei; lușre, grăbire, urgentare, zorișre. — V. *accelera*.

ACCELERĂȚ, -Ă, acceleraș, -te, adj., s.n. 1. Adj. Care este lușt, grăbit; care are o frecvenșă mai mare decăt cea normală. Ritm accelerat. Respirație accelerată. 2. S.n. Tren cu viteză mai mare decăt a personalului (și care nu oprește în toate gările). — V. *accelera*.

ACCELERĂȚĂTOR, -OĂRE, acceleratori, -oare, adj., s.n., s.m. 1. Adj. Care accelerează. 2. S.n. Mecanism care permite accelerarea turașilor unui motor; pedală care comandă acest mecanism. + Instalație pentru accelerarea microparticulelor. 3. S.m., adj. (Substanșă) care se adaugă unor materiale pentru a mări viteza unor reacții chimice sau a unor procese fizico-chimice. — Din fr. *accélérateur*.

ACCELERĂȚIE, accelerașie, s.f. Creștere a vitezei unui corp mobil în raport cu unitatea de timp. + Accelerașie gravitașionată = accelerașia pe care o au corpurile în cădere liberă. [Var.: *accelerașione* s.f.] — Din fr. *accélération*, lat. *acceleratio*, -onis.

ACCELERĂȚIUNE s.f. v. *accelerașie*.

ACCELERĂGRĂF, accelerașografie, s.n. Accelerometru care înregistrează accelerașia. — Din fr. *accélérographe*.

ACCELERĂMĂTRU, accelerașmetru, s.n. 1. Aparat cu care se măsoară accelerașia, deosebi la vehiculele aeriene. 2. Transductor electromecanic de măsurat structurile vibrante. — Din fr. *accéléromètre*.

ACCÈNT, accente, s.n. 1. Pronunșare mai intensă, pe un ton mai lușt etc. a unei silabe dintr-un cuvânt sau a unui cuvânt dintr-un grup sintactic. + Semn grafic pus de obicei deasupra unei vocale pentru a marca această pronunșare sau altă particularitate de pronunșare. Accent ascușt, Accent circumflex. Accent grav. + Expr. A pune accentul (pe ceva) = a scoate în relief, a da atenșie deosebi (unei probleme). 2. Fel particular de pronunșare specific unui grai, unei limbi sau unei stări afective. 3. Scoatere în relief a unui sunet muzical prin amplificarea sonoritașii sau prin prelungirea duratei lui. — Din fr. *accent*, lat. *accentus*.

ACCÈNTUĂ, accentuăz, vb. I. 1. Transz. A marca prin accent (1). + Fig. A sublinia, a linașri, a pune în evidenșă, a reliefa. 2. Refl. Fig. A se intensifica. [Pr.: -tu-ă] — Din fr. *accentuer*.

ACCÈNTUĂRE, accentuări, s.f. Acțiunea de a (se) accentua. [Pr.: -tu-a-] — V. *accentua*.

ACCÈNTUĂȚ, -Ă, accentuaș, -te, adj., adv. 1. Adj. (Despre vocale, silabe, cuvinte) Care poartă accentul, care este scoș în relief. 2. Adj. Fig. Intensificat. 3. Adv. (Indică modul de executare a unei bucășii muzicale) Putemic, forțat. [Pr.: -tu-aș] — V. *accentua*.

ACCÈPT s.n. Consimșământ scris pe o polișă, prin care o persoană, desemnată de emitenșul polișei, se obligă să achite beneficiarului, la scadenșă, suma de bani din polișă. + Înclinșare, aprobare. — Din germ. *Akzept*, lat. *acceptus*.

ACCÈPTĂ, accèpt, vb. I. Transz. A fi de acord cu...; a primi, a consimș să...; a admite, a aproba, a înclinșa. + A suporta, a tolera. — Din fr. *accepter*, lat. *acceptare*.

ACCÈPTĂBIL, -Ă, acceptabil, -e, adj. Care poate fi acceptat; satisfăcător. — Din fr. *acceptable*, lat. *acceptabilis*.

ACCÈPTĂRE, accèptări, s.f. Acțiunea de a accepta și rezultatul ei. + Consimșământ al întreprinderii cumpărătoare pentru achitarea unei cereri

de plată emise de întreprinderea furnizoare. + Semnășură de aprobare pusă pe o polișă prin care semnășorul se obligă să plătească la scadenșă suma din polișă respectivă; accept. + Manifestare a voinșei de a dobândi un anumit drept ori de a primi o succesiune sau o celeră de încheiere a unui contract. — V. *accepta*.

ACCÈPTĂTOR, -OĂRE, acceptori, -oare, adj., s.m. (Fiz.) (Atom de natură străină) care poate primi un electron suplimentar, determinând aparișia unui gol pozitiv în masa unui semiconductor. — Din fr. *accepteur*.

ACCÈPTIIE, accèptiie, s.f. Înșeles, sens, valoare a unui cuvânt, a unui afix etc. [Var.: *accèptiune* s.f.] — Din fr. *acception*, lat. *acceptio*, -onis.

ACCÈPTIUNE s.f. v. *accèptiie*.

ACCÈS, (1) accesuri, (2) accese, s.n. 1. Posibilitate de a pătrunde, drept de a ajunge până într-un loc sau până la o persoană, p. ext. intrare. + Cale (sau drum, șosea) de acces = drum care face legătura cu o șosea importantă, cu o localitate etc. Rampă de acces = porșiune de drum în pantă care permite urcarea vehiculelor pe o șosea mai luștă, pe un pod etc. + Expr. A (nu) avea acces = a (nu) avea permisiunea să meargă undeva, a (nu) avea voie să pătrundă undeva. 2. Ansamblu de tulburări clinice ale organismului care se manifestă brusc, în stare de sănătate aparentă și care se repetă de obicei la intervale variate. + Izbucnire violentă (și trecătoare) a unei stări sufletește. — Din fr. *accès*, lat. *accessus*.

ACCÈSĂ, accesăz, vb. I. Transz. 1. (Inform.) A intra într-o reșea, într-un program etc. pentru a afla date sau informașii. 2. A obșine o finanșare. A accesa fonduri europene. — Din engl. *access*.

ACCÈSĂRE, accesări, s.f. Acțiunea de a accesa și rezultatul ei. — V. *accesa*.

ACCÈSĂȚ, -Ă, accesăș, -te, adj. 1. (Inform.) despre reșele, programe etc.) în care s-a intrat pentru a afla date sau informașii. 2. (Despre finanșări) Care a fost obșnut. — V. *accesa*.

ACCÈSIBIL, -Ă, accesibil, -e, adj. La care se poate ajunge ușor; care este la îndemâna cuiva; care poate fi ușor procurat; care se poate înșeleșe ușor. — Din fr. *accessible*, lat. *accessibilis*.

ACCÈSIBILITĂTE s.f. Înșuşirea de a fi accesibil. — Din fr. *accessibilité*, lat. *accessibilitas*, -atis.

ACCÈSIUNE, accesiuni, s.f. Mod de dobândire a proprietășii rezultând din alipșea naturală sau prin intervenșia omului a unui bun la un alt bun mai important, aparșinând altei persoane. [Pr.: -si-u-] — Din fr. *accession*.

ACCÈSĂRIU, -IE, accesiuri, adj., s.n. 1. Adj., s.n. (Obiect, posesă, dispozitiv) care constituie un element secundar, anex, incidental, complementar. 2. Adj. (Despre drepturi, cereri etc.) Secundar în raport cu alt drept sau altă cerere, dar legal de acestea și supunându-se ca atare unor condișii de fond și de procedură comune. — Din fr. *accessoire*, lat. *accessorius*.

ACCIDENT, (1, 2, 3, 4, 6) accidente, s.n., (5) accidenș, s.m. 1. S.n. Eveniment fortuit, imprevizibil, care întrerupe mersul normal al lucrurilor (provocând avari, răniri, mutilări sau chiar moartea). + Fapt întâmplător, banal, care aduce nenorocire. 2. S.n. (Fil.) Înșuşire trecătoare, neesenșială a unui lucru. 3. S.n. (Geogr.) Neregularitate a solului. 4. S.n. (Lingv.; în sintagma) Accident fonetic = modificare întâmplătoare a unui sunet, fără caracter de lege. 5. S.m. (Muz.) Alarașie. + Semn care indică această modificare a intonașiei unei note. 6. S.n. (Med.) Fenomen neașteptat care survine în cursul unei boli. — Din fr. *accident*, lat. *accidens*, -ntis.

ACCIDENTĂ, accidentăz, vb. I. Transz. și refl. A (se) răni într-un accident. — Din *accident*.

ACCIDENTĂL, -Ă, accidentat, -e, adj. Întâmplător; incidental. + Secundar, neesenșial. — Din fr. *accidentel*.

ACCIDENTĂRE, accidentări, s.f. Faptul de a (se) accidenta. — V. *accidenta*.

ACCIDENTĂȚ, -Ă, accidentat, -te, adj. 1. (Adesea substantivat) (Persoană) care a fost victimă unui accident. 2. (Despre un teren, un drum etc.) Care prezintă neregularități. — V. *accidenta*. Cf. fr. *accidenté*.

ACCIDENTĂȚĂ, accidenșie, s.f. Lucrare tipografică de tip special care folosește în mod variat literele, linișe și ornamentele în scopul realizării unor efecte de reclamă. — Din germ. *Akzidenz*.

ACCIZĂ s.n. v. *acciză*.

ACCIZĂ, accizez, vb. I. Transz. A aplica accize la mărfuri, bunuri de consum etc. — De la *acciză*.

ACCIZĂRE, accizări, s.f. Acțiunea de a acciza. — V. *acciza*.

ACCIZĂ, accize, s.n. 1. Impozit indirect care se percepe în unele țări asupra unor obiecte de consum. 2. (Inv.) Taxă de consumașie, de barieră și vamală. [Var.: *acciză* s.n.] — Din fr. *accise*.

ACEFĂL, -Ă, acefal, -e, adj. (Zool.; despre unele animale inferioare) Fără cap. — Din fr. *acéphale*.

ACEFALIE s.f. I. (Zool.) Lipsă a capului, specifică unor animale inferioare. 2. (Med.) Monstruoșitate congenitală (incompatibilă cu viașa) care constă în lipsa capului la făt. — Din fr. *acéphalie*.

ACÉL¹, ACEĂ, acei, acele, adj. pron. dem. (antepus) (Arată că ființa, lucrul etc. desemnate de substantivul pe care îl determină se află mai departe, în spațiu sau timp, de vorbitor) *Acel om. Acea casă.* [Gen.-dat. sg.: *acelui, acelei*, gen.-dat. pl.: *acelor*] — Lat. **ecce-illu, ecce-illa*.

ACÉL², ACEĂ pron. dem. v. *acela¹*.

ACÉLA, ACÉEA, aceea, aceea, pron. dem., adj. pron. dem. (postpus) 1. Pron. m. și f. (postpus) (Indică pe cineva sau ceva relativ depărtat de vorbitor) *Cine e acela?* ♢ Loc. adj. (Reg.) *Ca acela* sau *ca aceea* = puternic; însemnat; extraordinar. ♢ Loc. adv. *De aceea* = pentru acest (sau acei) motiv, din această cauză. *Drept aceea* = prin umare; deci. *(În) afară de* (sau *pe lângă*) *aceea* = în plus. 2. Adj. pron. dem. (postpus) *Acel, acea. Omul acela. Casa aceea.* [Gen.-dat. sg.: *acelui, acelei*, gen.-dat. pl.: *acelor* — Var.: (Inv.) *acél, acéa* pron. dem.] — Lat. **ecce-illu, ecce-illa*.

ACÉLAȘI, ACÉEAȘI, aceiași, aceiași pron. dem., adj. pron. dem. (Care este) tot acela, chiar acela; (care este) tot la fel ca mai înainte. [Gen.-dat. sg.: *aceluiași, aceleiași*, gen.-dat. pl.: *acelorași*] — *Acela¹* + și.

ACERĂ vb. I v. *agra*.

ACERACÉE, aceracee s.f. (La pl.) Familie de plante lemnoase dicotiledonate, cu frunze opuse, cu flori grupate în inflorescențe și cu fructe disamare, folosite în industria lemnului sau ca plante decorative; (și la sg.) plantă care face parte din această familie. — Din fr. *acéracée*.

ACERATÉRIU s.m. Membru fosil neozoic, strămoș al rinocerului, caracterizat prin absența cornului. [Var.: *acerathérium* s.m.] — Cuv. lat.

ACERATHÉRIUM s.m. v. *aceratériu*.

ACERĂ, acera, s.f. (Reg.) Acvilă, păjură; vultur. — Lat. *aquila*.

ACÉRB, -Ă, acerb, -e, adj. Necruțător, înversunat, aspru; agresiv, caustic, sarcastic. — Din fr. *acérbe*, lat. *acerbus*.

ACÉST, ACEĂSTĂ, acest, aceste, adj. pron. dem. (antepus) 1. (Arată că ființa, lucrul etc. desemnate de substantivul pe care îl determină se află aproape; în spațiu sau timp, de vorbitor) *Acest deal. Această casă.* 2. (În legătură cu substantive care arată momentul, răstimpul, epoca în care se petrece o acțiune) *Care este în curs; curent, prezent (sau dintr-un viitor apropiat)* *Anul acesta* [Gen.-dat. sg.: *acestu, acestei*, gen.-dat. pl.: *acestor*] — Lat. **ecce-istu, ecce-ista*.

ACÉSTA, ACEĂSTA, acestă, acestă, pron. dem., adj. pron. dem. (postpus) 1. Pron. m. și f. (postpus) (Indică pe cineva sau ceva relativ apropiat de subiectul vorbitor). *Ce e aceasta?* ♢ Loc. adv. *Pentru această* = din această cauză, de aceea. *(În) afară de* (sau *pe lângă*) *aceasta* = în plus. *Cu toate acestea* = totuși. 2. Adj. dem. (postpus) (Arată că ființa, lucrul etc. desemnate de substantivul pe care îl determină se află aproape; în spațiu sau timp, de vorbitor) *Dealul acesta. Casa aceasta.* [Gen.-dat. sg.: *acestuia, acesteia*, gen.-dat. pl.: *acestora*] — Lat. **ecce-istu, ecce-ista*.

ACETALDEHIDĂ, acetaldehidă, s.f. (Chim.) Aldehidă acetică. — Din fr. *acétaldéhyde*.

ACETAMIDĂ, acetamide, s.f. (Chim.) Amidă a acidului acetic. — Din fr. *acétamide*.

ACETÁT, acetat, s.m. 1. Sare a acidului acetic, folosită în industria chimică și farmaceutică. 2. Ester al acidului acetic, întrebunțat în tehnică în special ca dizolvant. ♢ *Acefat de celuloză* = acetat folosit în fabricarea unor materiale plastice. *Acetat de vinil* = acetat care servește la fabricarea unor fibre textile artificiale (a poliacetatului de vinil, a unor copolimeri). — Din fr. *acétate*.

ACETAZOLAMIDĂ, acetazolamidă, s.f. Medicament cu efecte diuretice, folosit în cazurile de insuficiență cardiacă, de ciroză hepatică etc. — Din fr. *acétazolamýde*.

ACÉTIC, -Ă, acetic, -e, adj. (În sintagma) Acid acetic = acid organic obținut sintetic sau prin oxidarea alcoolului etilic, care se prezintă ca un lichid incolor, cu miros înțepător și este folosit în industria coloranților, farmaceutică, în alimentație etc. *Fermentație acetică* = fermentație care transformă alcoolul etilic în acid acetic, folosită la fabricarea oțetului. *Aldehidă acetică* = lichid incolor cu miros înțepător, folosit la prepararea acidului acetic, a acetatului de etil, în industria chimică de sinteză etc.; acetaldehidă. — Din fr. *acétique*.

ACETIFICĂ, acetic, vb. I. Tranz. A transforma alcoolul etilic în acid acetic. — După fr. *acétifier*.

ACETIFICĂRE s.f. Acțiunea de a acetică. — V. *acetică*.

ACETIL, acetic, s.m. Radical organic monovalent, derivat de la acidul acetic. — Din fr. *acétyle*.

ACETILACÉTIC adj. (Chim.: în sintagma) Acid aceticacetic = acid instabil care se descompune în acetone și dioxid de carbon. — Din fr. *acétylacétique*.

ACETILĂRE, acetilări, s.f. Proces chimic de introducere a radicalului acetic în molecula unui compus organic. — Din *acetic*.

ACETILÉNĂ s.f. Gaz incolor, cu miros de usturoi, otrăvitor în cantități mai mari, având numeroase folosiri în industrie, la iluminat și la sudura oxiacetilenică. — Din fr. *acétylène*.

ACETILÉNIC, -Ă, aceticenic, -e, adj. Derivat din acetilenă. — Din fr. *acétylénique*.

ACETILSALICÍLIC adj. (În sintagma) Acid acetic-salicic = medicament folosit în stările gripale pentru proprietățile sale febrifuge și analgezice; aspirină. — Din fr. *acétylsalicylique*.

ACETILURĂ, aceticuri, s.f. Derivat al hidrocarburilor aceticenice. — Din fr. *acétylure*.

ACETOBUTIRÁT, acetobutirat, s.m. (În sintagma) *Acetobutirat de celuloză* = ester mixt al celulozei, folosit la fabricarea fibrelor de celuloză, a lacurilor, a emulsiunilor etc. — Din fr. *acétobutyrate*.

ACETOFÁN s.n. Folie transparentă folosită ca suport pentru desenele animate. — Din fr. *acétophane*.

ACETOFENONĂ, acetofenone, s.f. Cetonă miată cu miros plăcut, solubilă în alcool și în eter, folosită în industria farmaceutică și a parfumurilor. — Din fr. *acétophénone*.

ACETONĂ s.f. Lichid incolor, volatil, inflamabil, folosit ca solvent în industrie. — Din fr. *acétone*.

ACETONEMIE s.f. Prezență anormală a acetonei în sânge, mai ales la bolnavii de diabet. — Din fr. *acétonémie*.

ACETONURIE s.f. Prezență a acetonei în urină, întâlnită în diabet, în stările de manjă etc. — Din fr. *acétonurie*.

ACHÉNĂ, achene, s.f. Tip de fruct indehiscent, a cărui sămânță, acoperită cu un înveliș tare, nu e surdată de acest înveliș. — Din fr. *akéne*.

ACHEULEEÁN, -Ă, acheuleen, -e, adj., s.n. (Care face parte din) ultimul subetaj al paleoliticului inferior. [Pr.: a-șe-] — Din fr. *acheuléen*.

ACHIESĂ, achiesez, vb. I. Intrans. (Livr.) A accepta condițiile dintr-o acțiune juridică. ♢ A renunța la atacarea unei hotărâri judecătorești. [Pr.: -chi-e-] — Din fr. *acquiescer*.

ACHIESĂRE, achiesări, s.f. (Livr.) 1. Recunoașterea de către un acuzat a pretențiilor dintr-o acțiune de justiție. 2. Renunțarea la atacarea unei hotărâri a justiției. [Pr.: -chi-e-] — V. *achiesă*.

ACHILIE, achilii, s.f. Absență sau diminuare a secrețiilor digestive sau a unora dintre componentele lor (acidul clorhidric, pepsina etc.), întâlnită în cancerul gastric și în anemia pernicioasă. — Din fr. *achylie*.

ACHINEZIE s.f. Imposibilitate de a executa mișcări; imobilitate și rigiditate a mușchilor, fără ca bolnavul să fie paralizat. — Din fr. *akinésie*.

ACHINGÍU, achingiu, s.m. (În Evul Mediu, în Imperiul Otoman) Călăreț turc care trăia din pradă de război. [Var.: *achingiu* s.m.] — Din it. *akince*.

ACHITĂ, achit, vb. I. 1. Tranz. A declara printr-o hotărâre judecătorească că persoana trimisă în judecată penală este nevinovată. 2. Tranz. și refl. A(-și) plăti, a(-și) îndeplini o obligație materială sau morală. ♢ Expr. (Ref.) A se achita de ceva = a duce la bun sfârșit o obligație. 3. Tranz. (Arg.) A omori, a ucide. — Din fr. *acquitter*.

ACHITĂRE, achitări, s.f. Acțiunea de a (se) achita și rezultatul ei. — V. *achita*.

ACHITAT, -Ă, achitat, -e, adj. 1. Care a fost declarat nevinovat prin hotărâre judecătorească. 2. Plătit. — V. *achita*.

ACHIU¹, achii, s.m. (Bot.; Inv.) Teină¹. — Cf. lat. *apium*.

ACHIU², achiu, s.m. (Inv.) 1. Bilă de înlocuire la jocul de biliard, care umezește să stabilizească persoana care începe partida. 2. Tac². — Din fr. *acquit*.

ACHIZITIV, -Ă, achizitiv, -e, adj. Relativ la o achiziție. — Din fr. *acquisitif*.

ACHIZITÓR, -CĂRE, achizitori, -oare, s.m. și f. Persoană care se ocupă cu procurarea de produse sau de materiale. — *Achiziție* + suf. -tor.

ACHIZÍŢIE, achiziție, s.f. 1. Formă de comerț care constă în procurarea de produse (agroalimentare) sau de materiale (pe calea unor contracte speciale); achiziționare. 2. Procurare de obiecte rare. ♢ Expr. A face o achiziție = a procura, în condiții avantajoase, ceva de preț, un lucru rar. ♢ (Conor.) Bun obținut prin achiziție (1). — Din fr. *acquisition*, lat. *acquisitio*, -onis.

ACHIZIŢIONĂ, achiziționez, vb. I. Tranz. A procura produse (agroalimentare) sau materiale. ♢ A procura obiecte rare. [Pr.: -fi-o-] — *Achiziție* + suf. -ona.

ACHIZIŢIONĂRE, achiziționări, s.f. Acțiunea de a achiziționa și rezultatul ei; achiziție (1). [Pr.: -fi-o-] — V. *achiziționa*.

ACÍ adv. v. *aci*.

ACIA adv. v. *aci*.

ACIANOPSIE s.f. Defect de vedere care constă în incapacitatea de a distinge culoarea albastră. [Pr.: -ci-a-] — Din fr. *acyanopsie*.

ACICLIC, -Ă, aciclică, -ce, adj. 1. (Despre fori) Ale cărei organe sunt așezate în spirală. 2. (Despre substanțe chimice) Care nu conține atomi legați în ciclu în molecula sa. — Din fr. *acyclicque*.

ACICUL, acicuț, s.m. 1. Spin mic, subțire și drept care se găsește la unele plante. 2. Fir de păr de forma unui ghimpe la unele specii de viermi. — Din fr. *acicule*.

ACICULAR, -Ă, aciculară, -ce, adj. În formă de ac. — Din fr. *aculaire*.

ACID, -Ă, acizi, -de, s.m., adj. 1. S.m. Substanță chimică cu gust acru și miros înțepător, care înmoșește hârtia albastră de tuișor și care, în combinație cu o bază, formează o sare. 2. Adj. (Adesea fig.) Care are proprietățile unui acid (1), cu gust acru, înțepător. — Din fr. *acide*, lat. *acidus*.

ACIDAMINĂ, acidamine, s.f. Produs obținut prin transformarea treptată a albuminoidelor alimentare. — Din fr. *acidamine*.

ACIDIFICĂ, acidifica, vb. I. Tranz. și refl. A (se) transforma în acid. — După fr. *acidifier*.

ACIDIFICĂRE, acidificări, s.f. Acțiunea de a (se) acidifica. — V. *acidifica*.

ACIDIFICĂT, -Ă, acidificat, -te, adj. Transformat în acid. — V. *acidifica*.

ACIDIMETRIE, acidimetrii, s.f. Metodă volumetrică de determinare a concentrației unui acid prin neutralizare cu o bază. — Din fr. *acidimétrie*.

ACIDIMÉTRU, acidimetre, s.n. Aparat pentru măsurarea concentrației de ioni de hidrogen a unei soluții. — Din fr. *acidimètre*.

ACIDITATE s.f. Grad de concentrație de ioni de hidrogen sau cantitatea totală de acid dintr-o soluție. ♦ Proprietatea de a fi acid. ♦ Aciditate gastrică = gradul de aciditate a sucului gastric, conferit de prezența acidului clorhidric, clorului, pepsinei și acidului lactic. — Din fr. *acidité*, lat. *aciditas*, -atis.

ACIDOFIL, -Ă, acidofil, -e, adj. (În sintagmele) Plante acidofile = plante care se pot dezvolta pe soluri cu aciditate mare. Lapte acidofil = produs lactat dietetic, de culoare albă-gălbui, preparat din lapte de vacă sterilizat, cu un anumit conținut de bacterii și fermentat. — Din fr. *acidophile*.

ACIDOREZISTENȚĂ s.f. Proprietate a unor bacterii colorate cu anilină de a rezista la acțiunea decolorantă a acizilor. — Acid + rezistență.

ACIDOZĂ s.f. Creștere a acidității și reducere a rezervei alcaline din sânge, din cauze unor tulburări funcționale în organism. — Din fr. *acidose*.

ACIDULĂ, acidulez, vb. I. Tranz. A adăuga o cantitate de acid; a da unei soluții proprietățile unui acid; a acri ușor. — Din fr. *aciduler*.

ACIDULĂRE, acidulări, s.f. Acțiunea de a acidula. — V. *acidula*.

ACIDULĂT, -Ă, acidulat, -te, adj. Amestecat cu un acid; ușor acrit. — V. *acidula*.

ACIL, acil, s.m. Radical monovalent al unui acid organic. — Din fr. *acil*.

ACILĂ, acilor, vb. I. Tranz. A introduce, pe cale chimică, un radical acil în molecula unui compus organic în scopul obținerii de cationi, esteri și amide. — Din fr. *aciler*.

ACILEA adv. v. *alcă*.

ACIN, acine, s.n. Mică dilatație, în formă de boabă de strugure, a capătului terminal al unei glande sau al unei bronhiole. — Din fr. *acinus*.

ACINOS, -OASĂ, acinos, -oase, adj. Care prezintă acine; care are forma unor boabe de strugure. — Din fr. *acineux*.

ACIOAIE s.f. (Pop.) Nume dat unor metale sau aliaje; obiect făcut dintr-un aliaj de metal sau aliaj. [Pr.: -ci-oa-] — Cf. it. *acciaio* „oțel”.

ACIOALĂ, acioale, s.f. (Rar) Adăpost, locuință, casă. — Din *aciola* (derivat regresiv).

ACIOLĂ, aciotez, vb. I. Refl. (Rar) A se acua. — Cf. *aciua*.

ACIPENSERICULTURĂ s.f. Ramură a pisciculturii care se ocupă cu cultura sturionilor. — *Acipenserid* + *cultură*.

ACIPENSERID, acipenserid, s.m. (Zool.) Sturion. — Cf. lat. *acipenser*.

ACIRĂ, acir, vb. I. Intranz. (Reg.) 1. A avea nădăjde la..., a aștepta să..., a ține spre... 2. A fi în așteptare; a pândi. [Var.: *aceră* vb. I] — Et. nec.

ACIUĂ, acuez, vb. I. Refl. (Pop.) A-și găsi refugiu, a se stabili (vremelnic), a se pune la adăpost undeva sau pe lângă cineva; a se prăpăși, a se opriți, a se aciola, a se agești. ♦ Tranz. A da adăpost. [Pr.: -ciu-a. — Var.: *aciută* vb. I, *aciul* vb. IV] — Lat. **accubitare*.

ACIUIĂRE s.f. (Pop.) Acțiunea de a (se) aciua și rezultatul ei. [Pr.: -ciu-a-] — V. *aciua*.

ACIUIĂȘ, aciuiășe, s.n. (Rar) Adăpost, refugiu. [Pr.: -ciu-aș] — *Acua* + suf. -aș.

ACIUIĂT, -Ă, aciuiat, -te, adj. (Pop.) Prăpășit. [Pr.: -ciu-aț] — V. *aciua*.

ACIUI vb. IV v. *aciua*.

ACIUIĂ vb. I v. *aciua*.

ACLAMĂ, aclăm, vb. I. Tranz. A saluta, a sprobă, a-și manifesta entuziasmul prin aclamații; a ovaciona. — Din fr. *acclamer*, lat. *acclamare*.

ACLAMĂRE, aclamări, s.f. Acțiunea de a aclama și rezultatul ei; aclamație, ovacione. — V. *aclama*.

ACLAMĂTIE, aclamații, s.f. (Mai ales în pl.) Uraie, aplauze prin care o mulțime își manifestă entuziasmul sau aprobarea pentru cineva sau ceva; ovacione, aclamare. — Din fr. *acclamation*, lat. *acclamatio*.

ACLIMATĂ, aclimatez, vb. I. Tranz. și refl. (Inv.) A (se) aclimatiza. — Din fr. *acclimater*.

ACLIMATĂRE s.f. (Inv.) Acclimatizare. — V. *acclimata*.

ACLIMATIZĂ, acclimatizez, vb. I. Tranz. și refl. (Despre animale sau plante) A (se) adapta, a (se) acomoda la un nou climat. ♦ Refl. Fig. (Despre oameni) A se deprinde, a se obișnui cu noi condiții de viață; a (se) acclimata. — Din germ. *akklimatisieren*.

ACLIMATIZĂRE, acclimatizări, s.f. Acțiunea de a (se) acclimata și rezultatul ei; acclimatizare. — V. *acclimatiza*.

ACLIMATIZĂT, -Ă, acclimatizat, -te, adj. Care este adaptat la un mediu nou. — V. *acclimatiza*.

ACLINIC, -Ă, aclinic, -ce, adj. (Despre o regiune) Lipsit de câmp magnetic. — Din fr. *acclinique*.

ACNÉE s.f. Boală de piele caracterizată prin apariția, mai ales pe față, a unor coșuri, puncte negre etc., care adesea supurează. ♦ Acnee juvenilă = acnee frecventă mai ales la pubertate. — Din fr. *acné*.

ACNEIFORM, -Ă, acneiform, -e, adj. (Med.) Care are aspect de acnee; ca o acnee. [Pr.: -ne-i-] — Din fr. *acnéiforme*.

ACDĂCE adv. (Reg.) Încăce. — Lat. *eccum-thacco*.

ACOLĂDĂ, acolade, s.f. 1. Semn grafic în formă de arc, orizontal sau vertical, prin care se arată că mai multe cuvinte, formule, portative muzicale etc. sunt legate între ele. 2. Ceremonial medieval de învestire a unui cavaler, constând dintr-o îmbrățișare și o atingere cu latul spadei. — Din fr. *accolade*.

ACOLEA adv. (Pop.) Pe aici, prin apropiere, nu departe de aici. [Acc. și acolea] — Cf. a *colo*.

ACOLIE s.f. Absență sau diminuare notabilă a secreției biliare. — Din fr. *acholie*.

ACOLISI, acolisez, vb. IV. Refl. (Inv.) 1. A se lega, a se agăța de cineva, a se ține de capul cuiva cu dușmănie. 2. A nu lăsa din stăpânire ceea ce a cuțent odată. — Din ngr. *akólissos* (aor. lui *kolō* „a (se) lipi”).

ACOLIT, -Ă, acolit, -te, s.m., s.f. 1. S.m. și f. Persoană care urmează, care ajută pe cineva (într-o acțiune, într-un domeniu de activitate); persoană care urmează îndeaproape ideile cuiva. ♦ Pârtaș, complice la o unelire (criminală). 2. S.m. Slujitor de rang inferior din clerul catolic, având atribuții legate de cult. — Din fr. *acolyte*.

ACOLO adv. În acel loc (relativ) îndepărtat (de cel care vorbește); în alt loc. ♦ (Precedat de diferite propoziții, cu sensul determinat de acestea) Pe acolo = cam în locul acela. De (sau dintr-) acolo = din partea aceea, din locul acela. Într-acolo = spre acel loc, spre direcția aceea. De (pe) acolo = cam din acel loc. Până acolo... = până la situația..., la împrejurarea (care depășește limita îngădură)... ♦ Expr. (Reg.) (Pân)pe-acolo = peste măsură, din cale-afară (de greu, mare, frumos etc.). Ce ai acolo? = ce ai la tine (sau în mână etc.)? Ce faci acolo? = cu ce te ocupi (chiar în momentul de față)? Fugi de-acolo! = da de unde! nici gând! imposibil! Ce am eu de-acolo? = ce mă privește, ce avantaj am din asta? [Acc. și; acolo] — Lat. *eccum-(-)illoc*.

ACOMERCIAL, -Ă, acomercial, -e, adj. (Despre atitudine, manifestări) Care este lipsit de spirit comercial. [Pr.: -ci-aș] — A²- + comercial.

ACOMODĂ, acomodez, vb. I. Refl. A se deprinde cu noi condiții de viață, de muncă etc.; a se obișnui, a se adapta (2). ♦ A se împăca, a se învoi. — Din fr. *accommoder*, lat. *accommodare*.

ACOMODĂBIL, -Ă, acomodabil, -e, adj. Care se acomodează cu ușurință, cu care te poți deprinde ușor. — Din fr. *accommodable*.

ACOMODĂRE, acomodări, s.f. Acțiunea de a se acomoda. ♦ Acomodarea cristalinului (sau acomodarea vizuală) = modificarea curburii cristalinului, care permite ochiului să vadă clar obiectele aflate la diferite distanțe de el. — V. *acomoda*.

ACOMPANIĂ, acompaniez, vb. I. Tranz. 1. A susține o melodie printr-un acompaniament muzical (vocal sau instrumental); a ține isonul. 2. A întovărăși, a însoți pe cineva. [Pr.: -ni-a] — Din fr. *accompagner*.

ACOMPANIAMENT, acompaniamente, s.n. 1. Însotire a unei melodii cu altă melodie potrivită. 2. Parte muzicală, instrumentală sau orchestrală, care însoțește și susține un solist sau un ansamblu coral. [Pr.: -ni-a-] — Din fr. *accompagnement*.

ACOMPANIATOR, -OĂRE, acompaniator, -oară, s.m. și f. Persoană care acompaniază (1) pe cineva. [Pr.: -ni-a-] — Din fr. *accompagnateur*.

ACONDROPLAZIE s.f. Boală congenitală caracterizată prin oprirea creșterii oaselor membrilor inferioare. — Din fr. *achondroplasia*.

ACONIT, aconiti, s.m. (Bot.) Omag. — Din fr. *aconit*.

ACONTINĂ, *acontine*, s.f. Substanță alcaloidă extrasă din omag care provoacă inhibiția centrilor nervoși ai aparatului respirator, circulator și vasomotor. — Din fr. *aconitine*.

ACONT, *acontu*, s.n. Parte dintr-o sumă de bani plătită sau încasată înainte, la o cumpărare sau la încheierea unei tranzacții, ca garanție; avans, acointare, arvună; p. ext. parte din salariu. [Var.: *acointe* s.n.] — Din it. *aconto*, fr. *acompte*.

ACONTĂ, *acontez*, vb. I. Tranz. A plăti un scont; a arvuni. — Din *acont*.

ACONTĂRE, *acontări*, s.f. Acțiunea de a acointe și rezultatul ei: acoint. — V. *acointa*.

ACONTO s.n. v. *scont*.

ACOPERĂMÂNT, *acoperământ*, s.n. Ceea ce servește la acoperit; (spec.) acoperiș. [Var.: *acoperemânt* s.n.] — *Acoperi* + suf. -*ământ* (după *acoperământ*).

ACOPEREMÂNT s.n. v. *acoperământ*.

ACOPERI, *acopâr*, vb. IV. 1. Tranz. A pune ceva peste un obiect sau peste o finjă cu scopul de a ascunde sau de a proteja. ◊ Expr. (Ref.) A se acoperi de glorie = a săvârși fapte mari de arme, a fi foarte viteaz. 2. Tranz. A pune peste un obiect deschis ceva care să-l închidă, să-l acopul. ◊ A pune acoperiș unei clădiri. 3. Tranz. A aplica un strat de material pe suprafața unui obiect pentru a-l proteja, a-l face mai rezistent la uzură etc.

4. Tranz. (Mil.) A apăra, a proteja. A acoperi retragerea trupelor. ◊ Refl. A se pune la adăpost prin măsuri și acți justificative. 5. Tranz. A ascunde, a tănuși. 6. Tranz. A depăși în intensitate un zgomot, o melodie etc.; a înșugi. 7. Refl. și tranz. A corespunde perfect, a satisfăce. ◊ Expr. (Tranz.) A acoperi cheltuielile = a se achita de datoriile făcute. 8. Tranz. (Sport; francezism) A străbate o distanță. ◊ Expr. A acoperi terenul = a fi permanent prezent pe terenul de joc. [Frez. ind. pers. 3: *acopâră*, conj. pers. 3: *acopere*] — Lat. *acco(p)erire*.

ACOPERIRE, *acoperiri*, s.f. Acțiunea de a (se) acoperi și rezultatul ei. 1. Punerea, așezarea a unui obiect deasupra altuia pentru a-l înveli, a-l ascunde, a-l apăra etc. 2. Operație de aplicare a unui strat protector pe un obiect prin depunere, pulverizare, placare etc. 3. (Mil.) Accident de teren, pădure sau localitate care împiedică observarea inamicului. ◊ Măsură specială de protecție care asigură anumite acțiuni (de concentrare sau manevră) ale trupelor. ◊ Expr. A avea acoperire = a fi acoperit pentru a acționa săvârșită conform unor indicații precise. 4. (Fin.) Posibilitatea de a face față unei obligații, unei plăți, unei cheltuieli, de a lichida un deficit etc. Acoperirea acestei sume se face oșalonat. ◊ (Concr.) Fond care asigură această posibilitate. ◊ Acoperire în aur = stoc de aur și de alte active pe baza cărora băncile de emisie asigură convertibilitatea bancnotelor. — V. *acoperi*.

ACOPERIȘ, *acoperișuri*, s.n. Partea de deasupra care acoperă și protejează o clădire de intemperii: acoperământ. — *Acoperi* + suf. -*ș*.

ACOPERIT, -*Ă*, *acoperiți*, -*te*, adj. Care are acoperiș, care are capac etc. ◊ Tânușit, ascuns. ◊ (Despre cer) înorat. — V. *acoperi*.

ACOPERITÔR, -*ŌARE*, *acoperitori*, -*oare*, adj., s.f. 1. Adj. Care acoperă; care garantează. 2. S.f. Obiect cu care se acoperă ceva sau cineva. — *Acoperi* + suf. -*tor*.

ACÔRD, *acorduri*, s.n. 1. Înțelegere, învoială, convenție etc. între două sau mai multe părți în vederea încheierii, modificării sau desființării unui act juridic. ◊ *Acord-cadru* = înțelegere între parteneri sociali, care servește ca model înțelegătorilor ulterioare mai detaliate. ◊ Concordanță, potrivire (în păreri, atitudini etc.). ◊ Aprobare, acceptare. ◊ Expr. A fi de acord să... = a se învoi (la ceva); a aproba. A fi de acord (cu cineva) = a avea aceeași părere (cu cineva). De acord? = bine! ne-am înțeles! (Pleonastic) De comun acord = în perfectă înțelegere. 2. (În sintagma) Plată (sau salariu) în acord = (sistem de remunerare a muncii normale) în raport cu rezultatele obținute. *Acord progresiv* = plata muncii în proporție crescândă, în raport cu depășirea normei. *Muncă în acord* = muncă normală retribuită în raport cu îndeplinirea normei. ◊ (Concr.) Sumă dată sau primită ca plată pentru munca prestată în acord. 3. (Gram.) Concordanță (în persoană, număr, gen sau caz) a formei cuvintelor între care există raporturi sintactice. 4. (Fiz.) Egalitate a frecvențelor de oscilație a două sau mai multe aparate, sisteme fizice etc.; sintonie. 5. (Muz.) Sonoritate rezultată din reunirea a doi puțin trei sunete, formând o armonie. — Din fr. *accord*, it. *accordo*.

ACORDĂ, (1, 2) *acord*, (3) *acordez*, vb. I. Tranz. 1. A da (cu îngăduință, cu grijă, cu atenție, cu bunăvoință); a oferi; a atribui. 2. A stabili acordul gramatical. 3. A regla frecvența unui aparat, a unui sistem fizic etc. astfel încât să fie egală cu frecvența altui aparat, sistem fizic etc. ◊ A aduce sunetele unui instrument muzical la înțelegerea corectă. — Din fr. *accorder*.

ACORDĂJ, *acordaje*, s.n. Acordare a unui instrument muzical. — Din fr. *accordage*.

ACORDĂNT, -*Ă*, *acordanți*, -*te*, s.m. și f. (Rar) Persoană care execută lucrări în acord. — Din germ. *Akkordant*.

ACORDĂRE, *acordări*, s.f. Acțiunea de a acorda. ◊ Punere a corzilor unui instrument muzical în situația de a redă corect tonalitatea specifică a instrumentului. — V. *acorda*.

ACORDĂT, -*Ă*, *acordaji*, -*te*, adj. 1. (Despre unele părți ale propoziției) Pus în același caz, număr, gen sau persoană ca și cuvântul de care este legat printr-un raport de determinare. 2. (Despre instrumente muzicale) Care are tonurile în consonanță. 3. Dat. atribut; îngăduit, asigurat. — V. *acorda*.

ACORDEÓN, *acordeoare*, s.n. Instrument muzical portabil cu burduf, claviatură și butoane, ale cărei sunete se produc prin vibrații unor anchi metalice. [Pr.: -de-on] — Din fr. *accordéon*, germ. *Akkordeon*.

ACORDEONIST, -*Ă*, *acordeoniști*, -*ste*, s.m. și f. Persoană care cântă la acordeon. [Pr.: -de-o-] — Din fr. *accordeoniste*, germ. *Akkordeonist*.

ACÓRDIC, -*Ă*, *acordici*, -*ce*, adj., s.f. 1. Adj. (Despre sunete muzicale) Care intră în componența acordului. 2. Sf. Disciplină care studiază diferitele acorduri muzicale. — *Acord* + suf. -*ic*.

ACORDÓR¹, *acordeare*, s.n. Unealtă care servește la acordarea unor instrumente muzicale, în special a pianului. — Din fr. *accordoir*.

ACORDÓR², *acordori*, s.m. Persoană care se ocupă cu acordarea și repararea unor instrumente muzicale. — Din fr. *accordeur*.

ACORIE s.f. Anomalie congenitală care constă în absența pupilei. — Din fr. *acorie*.

ACOSTĂ, *acostez*, vb. I. 1. Intrans. A apropia o navă de o altă navă, de (șm, de chei etc.). 2. Tranz. Fig. A opri pe cineva din drum și a i se adresa (în mod supărător); a egăja. — Din fr. *accoster*.

ACOSTAMÉNT, *acostamente*, s.n. Fașă laterală din platforma unei șanle, de obicei nepavată, situată la marginea părții careabile. — După fr. *accotement*.

ACOSTĂRE, *acostări*, s.f. Acțiunea de a acostă și rezultatul ei. — V. *acosta*.

ACOTILEDÓN, -*Ă*, *acotiledoni*, -*e*, adj. (Inv.) Acotiledonat. — Din fr. *acotyledone*.

ACOTILEDONĂT, -*Ă*, *acotiledonați*, -*te*, adj., s.f. 1. Adj. (Despre plante) Fără cotiledon; acotiledon. 2. S.f. (La pl.) Clasă de vegetale care se înmulțesc prin spor; (și la sg.) plantă care face parte din această clasă. — Din fr. *acotylédoné*.

ACQUA TOFĀNA s.f. Otrovă celebră în Italia în sec. XVI-XVII. [Pr.: *acôa-*] — Loc. it.

ACQUIS s.n. (În sintagma) *Acquis comunitar* = ansamblu de măsuri convenite între Uniunea Europeană și fiecare țară candidată la aderare, care are ca scop stabilirea unei consultanțe speciale pentru ca acestea să adopte, cu costuri minime, corpul de reguli și legi după care se administrează Uniunea Europeană. [Pr.: *aki*] — Din fr. *acquis*.

ACRANIÁT, *acraniale*, s.n. (La pl.) Subîncrengătură de animale primitive lipsite de craniu; (și la sg.) animal care face parte din această subîncrengătură. [Pr.: -ni-ai] — Din fr. *acraniate*.

ACREĂLĂ, *acreal*, s.f. 1. Proprietatea de a fi acru; gust acru, înepător; acrimă. 2. (Concr.) Măncare, băutură cu gust acru. 3. Fig. Stare de spirit sau atitudine urzută, supărătoasă. — *Acru* + suf. -*eală*.

ACREDITĂ, *acreditez*, vb. I. Tranz. 1. A numi un reprezentant diplomatic permanent (ambasador, ministru plenipotențiar) într-o țară străină. ◊ A împuternici o persoană într-o anumită calitate. 2. (Fig.) A crea, a deschide, a pune la dispoziție cuiva un acreditiv. 3. (Rar) A face ca ceva să apară, să devină credibil. — Din fr. *accréditer*.

ACREDITĂNT, -*Ă*, *acreditanți*, -*te*, adj. (Rar) Care acreditează. — *Acredita* + suf. -*ant*.

ACREDITĂRE, *acredități*, s.f. Acțiunea de a acredita. ◊ Scrieri de acreditare = documente prin care se atestă împuternicirea unui reprezentant diplomatic. — V. *acredita*.

ACREDITĂT, -*Ă*, *acreditați*, -*te*, adj. (Adesea substantivat) Împuternicit ca reprezentant diplomatic al unui stat pe lângă guvernul unui stat străin. — V. *acredita*.

ACREDITIV, *acreditive*, s.n. 1. Modalitate de decontare prin care o bancă își asumă responsabilitatea de a plăti, din ordinul cumpărătorului, în favoarea vânzătorului de mărfuri sau servicii, o anumită sumă, cu condiția ca vânzătorul să prezinte documentele prevăzute, care atestă livrarea mărfurilor sau prestarea serviciilor promise. 2. Document financiar de decontare prin intermediul băncii sau al unei case de economii. — Din fr. *accréditif*, germ. *Akkreditiv*.

ACRESCĂMÂNT, *acrescăminte*, s.n. Creștere a dreptului unei persoane la o succesiune, ca urmare a înlăturării de la această succesiune a altor persoane ori a renunțării lor la drepturile izvorâte din lege ori din testament. — După fr. *accroissement*.

ACRESCENT, -*Ă*, *acrescenti*, -*te*, adj. (Despre părțile unei plante) Care crește și după fecundare. — Din fr. *acrescent*.

ACRĂ, *acresc*, vb. (V. Tranz. și refl. 1. A face să devină sau a deveni (mai) acru; a (se) înăcri. + Refl. A se mura (1). + Refl. (Despre alimente) A se altera, a se strica. 2. Fig. A face să devină sau a deveni ursuz, supărăcios, urâcios. + Expr. (Refl.) A i se acri (cuiva) cu (sau de) ceva (sau de cineva) = a se plăci, a se sătura de ceva (sau de cineva). — Din *acru*².

ACRIBIE s.f. (Livr.) Exactitate, corectitudine în cercetarea științifică; p. gener. seriozitate, conștiințozitate. — Din fr. *acribie*.

ACRIBOLOGIE s.f. Precizie în folosirea cuvintelor; corectitudine în respectarea proprietății termenilor; alegere figurată a cuvintelor. + Studiul preciziei maxime în cercetarea științifică. — Din fr. *acribologie*.

ACRIDINĂ, *acridine*, s.f. Combinație organică, încoloră, care se găsește în gudroanele cărbunilor de pământ și care este folosită la prepararea unor coloranți în industria farmaceutică etc. — Din fr. *acridine*.

ACRILĂT, *acrilaj*, s.m. Material plastic sintetic folosit în stomatologie pentru confecționarea protezelor, a diverselor aparate și suportul dentare etc. — Din fr. *acrylate*.

ACRILIC, *-Ă*, *acrilic*, -ce, adj. 1. (Chim.; în sintagma) Acid acrilic = lichid nesaturat, încolor cu miros înțepător, solubil în apă, obținut prin oxidarea acroleinei și folosit la fabricarea unor materiale sintetice. 2. (Despre produse industriale) Care este obținut cu ajutorul derivaților acidului acrilic (1). Fibră acrilică. — Din fr. *acrylique*.

ACRIME s.f. (Rar) 1. Acresă. + Gust acru. 2. Fig. Răutate, dușmănie; supărare, amărăciune. — *Acru*² + suf. -ime.

ACRIMONIE s.f. (Livr.) Atitudine plină de ironie usturătoare; sarcasm. — Din fr. *acrimonie*.

ACRIMONIOS, *-OASĂ*, *acrimonios*, -oase, adj. (Livr.) Care denotă acrimonie, plin de ironie; sarcastic. Limbaj acrimonios. [Pr.: -ri-oi] — Din fr. *acrimonieux*.

ACRINIE s.f. Lipsă de secreție sau de excreție a unei glande. — Din fr. *acrinie*.

ACRIRE, *acri*, s.f. Acțiunea de a (se) acri. + Acrirea vinului = boală a vinului, provocată de bacterii acetice, care oțetesc vinul. — V. *acri*.

ACRIȘ s.n. (Reg.) Zur înăcrit, înțâș etc. Întrebuințate la acirea mâncării. — *Acru*² + suf. -iș.

ACRIȘOR, *-OARĂ*, *acrișori*, -oare, adj. Diminutiv al lui *acru*². — *Acru*² + suf. -șor.

ACRIT, *-Ă*, *acrit*, -te, adj. 1. Care a devenit sau a fost făcut (mai) *acru*². + Fig. (Despre oameni) Marocănos, ursuz, dificil. 2. (Despre alimente) Alterat, stricat. — V. *acri*.

ACRITURĂ, *acrituri*, s.f. Aliment acru; (în special) murătură. + Epitet dat unei persoane ursuze, marocănoase, reie. — *Acri* + suf. -tură.

ACRIU, *-IE*, *acri*, adj. (Rar) Cam *acru*²; acrișor, acruț. — *Acru*² + suf. -iu.

ACROBAT, *-Ă*, *acrobați*, -ta, s.m. și f. Gimnast care execută exerciții de echilibrice. + Fig. Persoană inconsecventă în comportare, în idei etc.; persoană care caută să epateze, să iasă din comun. — Din fr. *acrobate*.

ACROBATIC, *-Ă*, *acrobatic*, -ce, adj., s.f. 1. Acț. (Ca) de acrobați, privitor la acrobați sau la acrobație. 2. S.f. Artă de a face acrobați, artă acrobatului; acrobație (2). — Din fr. *acrobatique*.

ACROBAȚIE, (1) *acrobații*, s.f. 1. Exercițiu dificil de echilibrice, de gimnastic etc. + Fig. (La pl.) Eforturi neobișnuite pentru a ieși dintr-o situație grea, dintr-o încurcătură. 2. Artă sau profesia acrobatului. — Din fr. *acrobatie*.

ACROCEFĂL, *-Ă*, *acrocefali*, -e, adj. Cu craniul ascuțit, conic, cu creștetul îngust. — Din fr. *acrocephale*.

ACROCEPHALIE s.f. Malformație a craniului, constând în aspectul ascuțit, conic al cubei craniene; oxicefalie. — Din fr. *acrocephalie*.

ACROCIANOZĂ s.f. Sindrom caracterizat prin rădărea și prin aspectul vâdă-albăstru și umed al mâinilor și uneori al picioarelor, din cauza unor tulburări de circulație. [Pr.: -ci-a] — Din fr. *acrocyanoose*.

ACROFOBIE s.f. Teamă patologică de locuri înalte. — Din fr. *acrophobie*.

ACROLEINĂ, *acroleine*, s.f. Aldehidă nesaturată, care se obține prin distilarea glicerinei cu acid sulfuric și care se prezintă ca un lichid cu miros înțepător, lacrimogen. [Pr.: -le-i] — Din fr. *acroleine*.

ACROLIT, *acrolie*, s.n. Statuie ale cărei extremități sunt executate din piatră sau din marmură, iar corpul din alte materiale. — Din fr. *acrolithe*.

ACROMANIE s.f. (Rar) Grad extrem de nebunie. — Din fr. *acromanie*.

ACROMAT, *-Ă*, *acromat*, -te, adj. s.m. (Obiectiv fotografic) câmbu i-a fost corectată sau înlăturată aberația cromatică. — Din germ. *Achromat*, fr. *achromat*.

ACROMATIC, *-Ă*, *acromatic*, -ce, adj. (Despre lentile sau despre un sistem de lentile) Care nu decompune raza de lumină în culorile ei componente, care nu prezintă aberația cromatică. — Din fr. *achromatique*.

ACROMATISM s.n. Proprietate a unei lentile sau a unui sistem de lentile de a fi acromatice. — Din fr. *Achromatisme*.

ACROMATIZĂ, *acromatizez*, vb. I. Tranz. A corecta sau a înlătura aberația cromatică. — Din fr. *achromatiser*.

ACROMATIZĂRE, *acromatizare*, s.f. Acțiunea de a acromatiza și rezultatul ei. — V. *acromatiza*.

ACROMATOPSIE s.f. Defect de vedere care constă în incapacitatea de a distinge culorile. — Din fr. *achromatopsie*.

ACROMEGALIE s.f. Boală endocrină care se manifestă prin dezvoltarea exagerată a capului și a membrilor. — Din fr. *acromégalie*.

ACROMICRIE s.f. Stare patologică manifestată prin oprirea din creștere a capului și a membrilor, din cauza unui dereglaj hormonal al hipofizei. — Din fr. *acromicrie*.

ACROMIE s.f. Decolorare congenitală a pielii, ca urmare a dispariției pigmentului melanic. — Din fr. *achromie*.

ACROMION, *acromioane*, s.n. Apofiză a omoplatului care se articulează cu clavicula. [Pr.: -mi-on] — Din fr. *acromion*.

ACRŌNIC, *-Ă*, *acronic*, -ce, adj. Fără legătură cu timpul; atemporal. — Din fr. *acronique*.

ACRONIM, *acronime*, s.n. Cuvânt format din prima sau primote literă ale cuvintelor dintr-o sintagmă, dintr-o expresie, dintr-un titlu etc. — Din fr. *acronyme*.

ACROPARESTEZIE s.f. Tulburare de sensibilitate manifestată la extremitățile corpului. — Din fr. *acroparesthésie*.

ACRŌPOLĂ, *acropola*, s.f. Citadelă în orașele din vechea Grece, așezată pe o înălțime și adăpostind principalele edificii publice. — Din fr. *acropole*.

ACROSPŌR, *acrospori*, s.m. Spor dezvoltat la extremitatea unei celule de reproducere, caracteristic dipterilor. — Din fr. *acrospora*.

ACROSTIH, *acrostihuri*, s.n. Poezie sau strofă în care literele inițiale ale versurilor, cîte vertical, alcătuiesc un cuvânt (nume propriu, dedicație etc.) sau o propoziție. — Din ngr. *akrostichon*, fr. *acrostiche*.

ACROSTŌL, *acrostoli*, s.n. Parte înaltă a extremităților unei corăbi. + (La pl.) Ornamente, sculpturi de la prora unei nave. — Din fr. *acrostole*.

ACROȘĂ, *acrosșez*, vb. I. Tranz. 1. A atârna, a agăța, a prinde. 2. (Sport) A opri, a intercepta mingea în aer. + A opri, a intercepta pucul la hochei. — Din fr. *acrocherer*.

ACROȘAJ, *acrosșaje*, s.n. 1. Acrosșare. 2. (Sport) Oprit, interceptare a mingii sau a pucului. — V. *acrosșaj*.

ACROȘĂRE, *acrosșari*, s. f. Acțiunea de a acrosșaj și rezultatul ei; acrosșaj (1). — V. *acrosșaj*.

ACROTĒRĂ, *acrotiere*, s.f. Mic pedestal așezat în vârful sau la extremitățile unui fronton pentru a susține vase, statuete sau alte ornamente; p. ext. statuie, vas sau ornament așezat pe acest pedestal. — Din fr. *acrotère*.

ĂCRU¹, *acri*, s.m. Unitate de măsură pentru suprafețe de teren cu valori variabile (în jur de 4 000 m²). — Din fr. *acre*.

ĂCRUȘ, *-Ă*, *acri*, -e, adj. s.n. 1. Adj. Care are gustul caracteristic al oțetului, al lămâii etc.; care provoacă o reacție gustativă astringentă. 2. S.n., adj. (Gust) ca al oțetului, al lămâii etc. 3. Adj. Fig. Marocănos, ursuz, supărăcios; răutăcios; supărat, mâhnit. — Lat. *acrus*.

ĂCRUȘ, *-Ă*, *acruși*, -e, adj. (Rar) Acrișor. — *Acru*² + suf. -uș.

ACT, *acte*, s.n. 1. Document eliberat, emis etc. de o autoritate prin care se atestă un fapt, o obligație, identitatea cuiva etc.; înscris¹. + Act de acuzare = conducerie scrisă întocmită de organele judiciare spre a dovedi vinovăția cuiva. 2. Manifestare a activității umane; acțiune, faptă, fapt. + Expr. A lua act (de ceva) = a declara în mod formal că a luat cunoștință (de ceva); a afla. A face act de prezență = a apărea undeva pentru scurt timp, din datorie sau din poliție. A face un act de dreptate = a recunoaște meritele și drepturile unei persoane nedreptățite. + Rezultat al unei activități conștente sau instinctive individuale care are un scop sau ținde către realizarea unui scop. 3. Diviziune principală a unei opere dramatice reprezentând o etapă în desfășurarea acțiunii. — Din lat. *actum*, fr. *acte*.

ACTA s.n. pl. Colecție de documente, registre, conștii privitoare la o anumită instituție, persoană sau problemă. — Cuv. lat.

ACTĂNT, *actanți*, s.m. (lingv.) Protagonist, autor al acțiunii (într-o narațiune, într-o propoziție); participant la acțiunea exprimată de verb. — Din fr. *actant*.

ACTH s.n. (Farm.) Hormon al anterohipofizei, care stimulează funcția cortexului suprarenal. [cf. *acelthas*] = Abr. din engl. *AdrenoCorticoTrophicHormone*.

ACTINIC, *-Ă*, *actinic*, -ce, adj. (Despre radiații) Capabil să producă reacții (foto) chimice. — Din fr. *actinique*.

ACTINID, *actinide*, s.n. (La pl.) Grup de 14 elemente chimice din sistemul periodic al lui Mendeleev, situate după actiniu, având proprietăți asemănătoare cu ale acestuia. — Din fr. *actinides*, germ. *Aktiniden*.

ACTİNE, actîni, s.f. Animal de mare din încrengătura celenterateilor, fixat pe stânci, variat colorat, cu aspect de floare și cu orificii bucal înconjurat de tentacule; anemonă-de-mare, dedețel-de-mare (Actinia). — Din fr. *actinia*.

ACTINIU s.n. Element chimic radioactiv descoperit în minereurile din care s-a extras radiul. — Din fr. *actinium*.

ACTINOGRĂF, actinograf, s.n. Actinometru înregistrator. — Din fr. *actinographe*.

ACTINOGRAFIE s.f. Procedeu de pregătire în tipografie a unui clișeu, folosind un negativ obținut cu raze X. + Imagine obținută cu un clișeu astfel pregătit. — Din fr. *actinographie*.

ACTINOMÉTRIC, -Ă, actinometric, -ce, adj. Referitor la actinometrie. — Din fr. *actinométrique*.

ACTINOMETRIE s.f. Capitul al fizicii care se ocupă cu măsurarea și studiul radiațiilor electromagnetice (solare, terestre, atmosferice). — Din fr. *actinométrie*.

ACTINOMÉTRU, actinometro, s.n. Aparat care servește la măsurarea intensității radiațiilor electromagnetice din atmosferă. — Din fr. *actinomètre*.

ACTINOMICÉT, actinomicet, s.n. (La pl.) Grup de microorganisme foarte răspândite în natură, înrudite cu ciupercile inferioare, dintre care unele sunt patogene pentru om și pentru animale, iar altele produc antibiotice; (și la sg.) exemplar din aceste microorganisme. — Din fr. *actinomycoïtes*.

ACTINOMICÔZĂ s.f. 1. Boală infecțioasă (la oameni și la animale) provocată de anumite ciuperci și bacterii, care se manifestă prin apariția unor abcese cronice. 2. (În sintagma) Actinomicoză cartofului = boală a cartofului provocată de bacteria *Actinomyces scabies*; rîia cartofului. — Din fr. *actinomycoose*.

ACTINOMÔRF, -Ă, actinomorf, -e, adj. (Despre flori) Cu simetrie radială. — Din fr. *actinomorphe*.

ACTINŌN s.n. Izotop al radonului obținut prin dezintegrarea actinului. — Din fr. *actinon*.

ACTINOPTERIGIÂN, actinopterygien, s. m. (La pl.) Subclasă de pești fosili, osoși, apărută din mezozoic, din care face parte majoritatea peștilor actuali; (și la sg.) exemplar din această subclasă. [Pr.: -gi-an] — Din fr. *actinoptérygien*.

ACTINŌT s.m. Silicat natural hidratat de calciu, magneziu și fier din grupa amfibolilor, frecvent în șisturile cristaline. — Din fr. *actinote*.

ACTINOTERAPIE s.f. Tratament medical în care se folosesc radiații luminoase, ultraviolete sau infraroșii, aplicat în special în rahitism. — Din fr. *actinothérapie*.

ACTIV, -Ă, activ, -e, adj., s.n. 1. Adj. 1. Care participă (în mod efectiv) la o acțiune; harnic, vrednic. + Metodă activă = metodă de predare care stimulează activitatea personală a elevilor. Populație activă = totalitatea persoanelor angajate într-o activitate profesională. + (Mil.) Care este în serviciu efectiv. 2. (Despre corpuri sau substanțe) Care realizează (intens) un anumit fenomen, un anumit efect etc. + (Chim.) Corp activ = corp care intră ușor în reacție. 3. (Despre dialecte verbale) Care exprimă faptul că subiectul săvârșește acțiunea. + (Despre vocabular) Care este folosit în mod frecvent în vorbire. 4. (Despre operații economice, bilanțe, bugete etc.) Care are venituri sau resurse mai mari decât cheltuielile; (despre conturi) care se deschide pentru ținerii evidentei unui element concret dintr-un patrimoniu și care face parte din activul bilanțului. II. S.n. 1. Totalitatea bunurilor aparținând unei persoane fizice sau juridice. 2. (Cont.) Resursă controlată de către întreprindere, ca rezultat al unor evenimente trecute și de la care se așteaptă să genereze beneficii economice viitoare pentru întreprindere. 3. (În expr.) A avea ceva la activul său = a fi autorul unei acțiuni (grave). A pune ceva la activul cuiva = a pune o acțiune (gravă) pe seama cuiva. 4. (Leșit din uz) Totalitatea persoanelor grupate care activa intens în domeniul vieții politice și obștești. — Din fr. *actif*, lat. *activus*, (II și) rus. *актѣв*.

ACTIVĂ, activez, vb. I. 1. Intrans. A desfășura o activitate susținută. 2. Trans. A intensifica, a stimula o activitate, un proces etc. 3. Refl. A intra în cadrele active ale armatei. 4. Trans. (Electron., Inform.) A face funcțional un dispozitiv, un aparat, un program de calculator, un card etc. — Din fr. *activer*. — Pentru sensul 4, cf. engl. *activate*.

ACTIVĂNT, -Ă, activant, -te, adj., s.m. 1. Adj., s.m. Activator. 2. S.m. Reactiv anorganic folosit în fotația minereurilor. — Din fr. *activant*.

ACTIVĂRE, activări, s.f. Acțiunea de a (se) activa. + Operație prin care se obține creșterea reactivității unei substanțe. — V. *activa*.

ACTIVĂT, -Ă, activați, -te, adj. 1. (Despre activități, procese etc.) Care a fost desfășurat, intensificat, stimulat. 2. (Despre militari) Care a intrat în cadrele active ale armatei. 3. (Electron., Inform.: despre dispozitive,

aparate, programe de calculator, carduri etc.) Care a devenit funcțional. — V. *activa*.

ACTIVĂTOR, -OĂRE, activatori, -oare, adj., s.n. (Substanță) care realizează o activare; activant. — *Activa* + suf. -tor.

ACTIVIST, -Ă, activiști, -ste, s.m. și f. (leșit din uz) Membru al unei organizații de partid sau de masă, care se consacră (exclusiv) muncii în această organizație. + Activist cultural = activist care lucrează în domeniul vieții culturale. — Din rus. *активист*.

ACTIVITĂTE, activități, s.f. 1. Ansamblu de acți fizice, intelectuale și morale făcute în scopul obținerii unui anumit rezultat; folosire sistematică a forțelor proprii într-un anumit domeniu; participare activă și conștientă la ceva; muncă, ocupație, îndeletnicire, lucru. + Sârguință, hârnicie. 2. (În sintagma) Activitate solară = totalitatea fenomenelor care se produc în păturile exterioare ale suprafeței Soarelui și care pot influența suprafața terestră. 3. (Fiz.) Numărul de particule emise pe secundă de o sursă radioactivă. — Din fr. *activité*, lat. *activitas*, -atis.

ACTIVIZĂ, activează, vb. I. Trans. A stimula pe cineva să lucreze mai intens. + A grăbi desfășurarea unui proces, a unui fenomen etc. — *Activ* + suf. -iza.

ACTIVIZĂRE, activizări, s.f. Acțiunea de a activa. — V. *activiza*.

ACTIVIZĂTOR, -OĂRE, activizatori, -oare, adj. Care activează. — *Activa* + suf. -tor.

ACTŌR, actori, s.m. Artist care interpretează roluri în piese de teatru, în filme etc. [Var.: (Inv.) *actor* s.m.] — Din fr. *acteur*, lat. *actor*.

ACTORĂȘ, actorăș s.m. (Depr.) Diminutiv al lui actor. — *Actor* + suf. -ăș.

ACTORICESC, -BĂSCĂ, actoricești, adj. Care ține de actori, privitor la actori. — *Actor* + suf. -icesc.

ACTORIE s.f. Profesia de actor. — *Actor* + suf. -ie.

ACTORIJĂ, actorițe, s. f. (Inv.) Actriță. — *Actor* + suf. -iță.

ACTRIȚĂ, actrițe, s.f. Artistă care interpretează roluri în piese de teatru, în filme etc.; actoriță. — Din fr. *actrice*.

ACTUAL, -Ă, actual, -e, adj. (Adesea adverbial) Care există sau se petrece în prezent, în momentul de față. + Care are importanță pentru vremea de față; de acum. + De actualitate, la ordinea zilei. + Real. [Pr.: -tu-a] — Din fr. *actuel*, lat. *actualis*.

ACTUALISM s.n. Principiu metodologic de cercetare a istoriei Pământului, bazat pe compararea fenomenelor geologice din trecut cu cele actuale. [Pr.: -tu-a] — Din fr. *actualisme*.

ACTUALITĂTE, actualități, s.f. Ceea ce este actual; eveniment, întâmplare curentă, timpul de față, prezent². + Loc. adj. De actualitate = care se petrece sau interesează în clipa de față, care corespunde prezentului. + Ceea ce este actual; (la pl.) evenimente curente, la ordinea zilei. [Pr.: -tu-a] — Din fr. *actualité*.

ACTUALIZĂ, actualizez, vb. I. Trans. A face să fie actual, a (re)duce în prezent; a face să corespundă gusturilor, cerințelor prezentului; p. ext. a reînvia ceva. [Pr.: -tu-a] — Din fr. *actualiser*.

ACTUALIZĂRE, actualizări, s.f. Acțiunea de a actualiza. [Pr.: -tu-a] — V. *actualiza*.

ACTUALMÊNTE adv. În momentul de față, în prezent; acum. [Pr.: -tu-a] — Din fr. *actuellement*.

ACTUAR, actuari, s.m. 1. Specialist în calcule statistice privitoare la asigurări și, în general, la probleme financiare. 2. Scrib care redacta procesele-verbale la români. [Pr.: -tu-ar] — Din fr. *actuaire*, lat. *actuarus*.

ACTUARIĂT s.n. Totalitatea operațiilor și normelor pe baza cărora, folosind teoria probabilităților și statistica matematică, se efectuează calcule financiare (privitoare mai ales la asigurări). [Pr.: -tu-a-ri-a] — Din fr. *actuarial*.

ACȚIONĂ, acționez, vb. I. 1. Intrans. A întreprinde o acțiune, o faptă etc. + Expr. (Trans.) A acționa (pe cineva) în justiție (sau în judecată) = a intenta un proces, a da în judecată. + A exercita o influență asupra cuiva sau a ceva; a avea efect. 2. Trans. (Mec.) A pune în mișcare, a face să funcționeze. + A realiza prin comenzi un anumit regim de funcționare a unui sistem tehnic. [Pr.: -ți-o] — Din fr. *actionner*.

ACȚIONĂR, -Ă, acționari, -e, s.m. și f. Persoană care posedă acțiuni (II). [Pr.: -ți-o] — Din fr. *actionnaire*.

ACȚIONĂRE, acționări, s.f. Faptul de a acționa. [Pr.: -ți-o] — V. *acționa*.

ACȚIUNE, acțiuni s.f. I. 1. Desfășurare a unei activități; faptă întreprinsă (pentru atingerea unui scop). + Om de acțiune = om întreprinzător, energic, care acționează repede. + Expr. A pune în acțiune = a pune în mișcare. A trece la acțiune = a întreprinde ceva. + (Uneori determinat de „armată”) Operație militară. + (Gram.) Ceea ce exprimă verbul (o stare, o mișcare, un proces etc.). 2. Desfășurare a întâmplărilor într-o operă literară; fabulație, subiect, intrigă. 3. Efect, exercitare a unei influențe asupra unui obiect, a unui fenomen. Acțiunea substanțelor otrăvitoare asupra

organismului 4. (Jur.) Proces; (concr.) act prin care se cere deschiderea unui proces. II. Hârtie de valoare care reprezintă o parte anumită, fixă și dinainte stabilită, a capitalului unei societăți și care dă deținătorului dreptul să primească dividende. [Pr.: -[i]-u] — Din fr. *action*, lat. *actio*, -onis.

ACŪ adv. v. *acum*.

ACUARELĂ, *acuarole*, s.f. 1. Tehnică picturală în care sunt întrebuintate culori diluate cu apă. 2. Vopsea solidă care se întrebuintează în acuarelă (1). 3. Pictură executată în acuarelă (1). [Pr.: -cua-] — Din fr. *aquarelle*.

ACUARELIST, -Ă, *acuaroliști*, -ste, s.m. și f. Pictor specializat în acuarelă (3). [Pr.: -cua-] — Din fr. *aquarelista*.

ACUFUNDĂ vb. I v. *cutunda*.

ACUITATE s.f. 1. Capacitate a organelor de simț de a percepe excitații ori cât de slabe și de a diferenția excitații foarte asemănătoare între ele; ascuțime, agerime. ♦ Loc. adv. Cu *ascuțata* = cu necesitate, în mod imperios. 2. Grad de înălțime pe care îl poate atinge o voce sau un instrument muzical. [Pr.: -cu-i] — Din fr. *acuité*.

ACULEĂT, -Ă, *aculeași*, -te, adj., s.f. 1. Adj. (Despre insecte) Care are ac. 2. S.f. (La pl.) Grup de insecte himenoptere care au ovipozitorul terminat cu un ac; (și la sg.) insectă care face parte din acest grup. [Pr.: -le-a] — Din lat. *aculeatus*, fr. *aculéate*.

ACULEIFORM, -Ă, *aculeiform*, -e, adj. De forma unui ac. [Pr.: -le-i] — Din fr. *aculéiforme*.

ACULEOL, *aculeol*, s.m. Ac micial al unor plante; ghimpe, spin¹. [Pr.: -le-o] — Din fr. *aculéole*.

ACULEU, *aculei*, s.m. Ghimpe, spin¹. — Din lat. *aculeus*.

ACULTURĂȚIE s.f. Preluare de către o comunitate a unor elemente de cultură materială și spirituală sau a întregii culturi a altei comunități aflate pe o treaptă superioară de dezvoltare. — Din fr. *acculturation*.

ACUM adv. 1. În prezent, în momentul de față; actualmente. ♦ Expr. *Acum / acu* = a sosit clipa hotărâtoare. ♦ În împrejurările actuale. 2. Îndată, imediat, numaidecât, acuiș, acuișica, amuiș. 3. Înainte cu... *Acum doi ani*. [Var.: *acó*, *acóma* adv.] — Lat. *ecum modo*.

ACŪMA adv. v. *acum*.

ACUMBET, -Ă, *acumbeti*, -te, adj. (Despre părți ale plantelor) Culcat. — După lat. *accumbens*, -ntis.

ACUMETRIE s.f. Metodă de examinare medicală care constă în măsurarea ascuțitii auditive cu ajutorul acumetrului. — Din fr. *acumétrie*.

ACUMÉTRU, *acumetra*, s.n. Aparat cu ajutorul căruia se măsoară ascuțimea auditivă. — Din fr. *acumètre*.

ACUMINAT, -Ă, *acuminași*, -te, adj. (Despre frunze, fructe etc.) Care se termină printr-un vârf lung și ascuțit. — Din fr. *acuminé*, lat. *acuminatus*.

ACUMULĂ, *acumulez*, vb. I Tranz. A aduna, a strânge, a concentra, a înmagazina. — Din fr. *accumuler*, lat. *accumulare*.

ACUMULĂRE, *acumulări* s.f. 1. Acțiunea de a acumula și rezultatul ei. 2. (Ec. pol.) Proces de creștere la nivel micro și macroeconomic pe baza adăugării de resurse. 3. (Geogr.) umal de delimitări) Proces de depunere a materialului transportat de ape, vânturi, ghețari etc. 4. (Geol.) Proces de scoțiere naturală a mineralelor utile în scoarța Pământului, sub formă de filon, strat, lentilă, cuib. — V. *acumula*.

ACUMULAT, -Ă, *acumulați*, -te, adj. Care este strâns, adunat (în timp). — V. *acumula*.

ACUMULATIV, -Ă, *acumulativi*, -e, adj. (Rar) Care acumulează. — Din fr. *accumulatif*.

ACUMULATOR, (1) *acumulator*, s.m., (2) *acumulatoare*, s.n. 1. S.m. Aparat sau rezervor care înmagazinează energie electrică. 2. S.n. Dispozitiv care înmagazinează energie electrică sub formă chimică în vederea restituirii acesteia. Acumulatorul unui automobil. — Din fr. *accumulateur*.

ACUPLĂ, *acuplez*, vb. I Tranz. (Tehn.) A cupla. — Din fr. *accoupler*.

ACUPLĂJ, *acupleje*, s.n. (Tehn.) Cuplaj. — Din fr. *accouplage*.

ACUPLĂRE s.f. Acțiunea de a acupla. — V. *acupla*.

ACUPRESURĂ s.f. (Med.) Metodă de tratament care constă în presarea sau masarea unor puncte ale organismului cu activitate biologică deosebită; presupunătură. — Din fr. *acupressure*.

ACUPUNCTŌR, *acupunctori*, s.m. Specialist în acupunctură. — Din fr. *acupuncteur*.

ACUPUNCTŌRĂ s.f. Metodă terapeutică originară din China, bazată pe acțiuni reflexe, care constă în înțeparea pielii, în anumite puncte ale corpului, cu ace metalice fine. — Din fr. *acupuncture*.

ACURĂT, -Ă, *acurași*, -te, adj. Îngrijit, lucrat cu îngrijire. — Din it. *accurato*.

ACURĂȚEȚĂ s.f. v. *acuratețe*.

ACURĂȚETE s.f. Griji deosebită, atenție mare, excitație în executarea unui lucru. [Var.: *acurățetă* s.f.] — Din it. *accuratezza*.

ACŪSTIC, -Ă, *acustici*, -ce, adj., s.f. I. Adj. Care emite, transmite sau recepționează sunete, care aparține acusticii (II 1), privitor la acustică. ♦ *Nerv acustic* = a opta pereche de nervi cranieni. Tub *acustic* = tub lung care servește la transmiterea voci pe nave, în pușuri miniere etc. Cornet *acustic* = dispozitiv cu ajutorul căruia se recepționează sunete și se înlesnește perceperea lor. II. S.f. 1. Parte a fizicii care se ocupă cu studiul producerii, propagării și recepționării sunetelor. ♦ *Acustică arhitecturală* = ramură a acusticii care studiază fenomenele legate de propagarea undelor acustice în încăperi. 2. Calitatea de a înlesni o (bună) audiere. — Din fr. *acoustique*.

ACUSTICIĂN, -Ă, *acusticieni*, -e, s.m. și f. Specialist în acustică (II). [Pr.: -o-ri] — Din fr. *acousticien*.

ACUSTOMĂT, *acustomate*, s.n. Dispozitiv adaptor electronic la un magnetofon pentru pornirea și oprirea automată a aparatului, care asigură înregistrarea numai atunci când se vorbește. — Din germ. *Akustomat*.

ACUȘA adv. v. *acuiș*.

ACUȘI adv. (Pop.) Îndată, imediat. ♦ Expr. *Acuiș... acuiș...* = când... când... ♦ (Rar) Înainte cu... [Var.: *acuișă* adv.] — *Acu* + și.

ACUȘICA adv. (Pop.) *Acuiș*. — *Acuiș* + suf. -ica.

ACUȘŌR, *acuișoare*, s.n. Diminutiv al lui *ac*. — *Ac* + suf. -ușor.

ACŪȚ, -Ă, *acuiți*, -te, adj. 1. Ascuiț, pătrunzător. ♦ (Despre dureri, adesea fig.) intens, violent. 2. (Despre boli) Cu evoluție rapidă, cu caracter de criză. 3. (Muz.; despre sunete) Înalt, *acuiț*², subțire. — Din lat. *acutus*, it. *acuto*.

ACUTIZĂ, pers. 3 *acutizează*, vb. I. Refl. (Adesea fig.) A deveni acut. — Din it. *acutizzare*.

ACUZĂ, *acuz*, vb. I. Tranz. 1. A învinui, a învinovăți; a imputa. 2. A arăta, a vădi, a manifesta o reacție. — Din fr. *accuser*, lat. *accusare*.

ACUZĂRE, *acuzări* s.f. Acțiune de a acuza și rezultatul ei; învinuire, învinovățire, *acuzare*, *acuză*. ♦ (Concr.) Parte care acuză la un proces. — V. *acuză*.

ACUZĂȚ, -Ă, *acuzăți*, -te, s.m. și f. Persoană învinuită de ceva, contra căruia s-a introdus o acțiune în justiție; inculpat, pârât. — V. *acuză*.

ACUZĂȚIV, *acuzativ*, s.n. Caz gramatical care are ca funcțiune specifică exprimarea complementului direct și a unor atribute. ♦ *Acuzativ cu infinitiv* = construcție sintactică specifică anumitor limbi, echivalentă cu o propoziție completivă directă, în care subiectul este la *acuzativ*, iar predicatul la *infinitiv*. — Din fr. *accusatif*, lat. *accusativus*.

ACUZĂȚŌR, -ŌARE, *acuzători*, -oare, adj., s.m. și f. (Persoană) care acuză, care învinuiește. ♦ *Acuzător public* = persoană însărcinată în împrejurări excepționale cu urmărirea, trimiterea în judecată și susținerea învinuirii în fața instanței în anumite cauze penale. — Din fr. *accusateur*.

ACUZĂȚIE, *acuzății*, s.f. Acuzare, învinuire, învinovățire. — Din fr. *accusation*, lat. *accusatio*.

ACUZĂ, *acuze*, s.f. Acuzare. — Din *acuză* (derivat regresiv).

ACVACULTŪRĂ s.f. Maricultură. — Din fr. *aquaculture*.

ACVADĂG s.n. Soluție de grafit coloidal folosită ca strat conductor pe suprafața interioară a părții tronconice a tuburilor catodice. — Din germ. *Acvadag*.

ACVAFŌRTE, (2) *acvaforte*, s.f. 1. Procedeu de gravură care constă în corodarea unei plăci de cupru (pe care în prealabil s-a trasat un desen) cu ajutorul acidului azotic. 2. (Concr.) Gravură obținută prin *acvaforte* (1). — Din it. *acquaforte*.

ACVAFŌRTIST, -Ă, *acvafortiști*, -ste, s.m. și f. (Rar la f.) Gravor în *acvaforte* (1). — Din it. *acquafortista*, fr. *acquafortiste*.

ACVAMARIN s.n. Varietate limpede de beril de culoare albastru-deschis sau verzui, folosită ca piatră prețioasă. — Din it. *acquamarina*.

ACVANAŪȚ, -Ă, *acvanauți*, -te, s.m. și f. (Rar la f.) Specialist în scufundări făcute cu scopul de a cerceta mediul marin. [Pr.: -na-u] — Din fr. *aquanaute*.

ACVANAŪȚIC, -Ă, *acvanauțici*, -ce, adj. De *acvanaut*. [Pr.: -na-u] — Din fr. *aquanautique*.

ACVAPLĂN s.n. Plăcuță de lemn, remorcată de o embarcație cu motor, căreia sportivul, înăndu-se de o coardă fixată dinaintea plăcuței, îi imprimă diferite moduri de alunecare pe apă. — Din fr. *acvaplane*.

ACVAPLANĂRE s.f. Derapaj al unui automobil care se deplasează cu viteză mare, provocat de existența unei pelicule de apă între șosea și pneuri. — Cf. fr. *acvaplanage*.

ACVARIST, -Ă, *acvaristi*, -ste, s.m. și f. Persoană care se ocupă cu creșterea viețuitoarelor în acvariu. — *Acvariu* + suf. -ist. Cf. germ. *Aquarist*.

ACVARISTICĂ s.f. Creșterea peștilor în acvariu. — Din germ. *Aquaristik*.

ACVĂRIU, *acvarii*, s.n. 1. Vas sau bazin de sticlă sau de ciment cu apă, în care se țin plante sau animale acvafice vii în condiții asemănătoare cu

cele din natură. ♦ Sală sau clădire care adăpostește astfel de bazine, în scopuri științifice sau pentru a fi prezentate publicului. 2. Instituție științifică specializată în studiul animalelor acvatice. — Din lat. *aquarium*, it. *aquario*.

ACVATIC, -Ă, acvatici, -ce, adj. 1. De apă, care trăiește în apă. 2. Format din apă. ♦ Mediu acvatic = apă ca mediu de viață. — Din lat. *aquaticus*, fr. *aquatique*.

ACVATINA s.f. v. acvatintă.

ACVATINTĂ (2) acvatintă, s.f. 1. Procedeu de gravură cu acid azotic, care imită desenul în tuș. 2. Gravură obținută prin acvatintă (1). 3. Procedeu de tipar de artă pentru imagini în semitonuri, în care forma de cupru se pregătește prin gravare manuală și corozivare chimică. [Var.: acvatintă s.f.] — Din it. *acquatinta*.

ACVATINTĂ s.f. v. acvatinta.

ACVATIPIE s.f. Procedeu de tipar de artă care imită pictura în acuarelă. — Din fr. *acquatypie*.

ACVATUBULAR, -Ă, acvatubulari, -e, adj. (Despre cazane de aburi) în care apa circulă prin țevi, încălzite la exterior de agentul de încălzire. — Din fr. *acqua-tubulaire*.

ACVIFÉR, -Ă, acviferi, -e, adj. Care conține apă. Strat acvifer. — Din fr. *aquifère*.

ACVILĂ, acvile, s.f. 1. Gen de păsări răpitoare de zi, mari, din familia acvilidelor, cu ciocul drept la bază și înconvoiat la vârf, colțul gurii ajungând sub ochi, cu gheare puternice și cu aripi lungi și ascuțite; pajură, acoră (*Aquila*). 2. Stemă reprezentând o acvilă (1); pajură. — Din lat. *aquila*, it. *aquila*.

ACVILIDĂ, acvilide, s.f. (La pl.) Familie de păsări răpitoare, având ca tip principal acvila (1); (și la sg.) pasăre care face parte din această familie. — Din fr. *aquilidés*.

ACVILIN, -Ă, acvilino, adj. (În sintagmele) Nas acvilin = nas coroiat (ca ciocul acvilei 1) Privire acvilină = privire aspră, pătrunzătoare, tăioasă (caracteristică acvilelor 1). — Din lat. *aquilinus*, fr. *aquilin*.

ACVILÓN s.n. Vânt de miazănoapte; crivăț. — Din fr. *aquilon*, it. *aquilo*, -onis.

ACVITANIAN, -Ă, acvitanieni, -e, s. n., adj. (Geol.) 1. S. n. Ultimul etaj al oligocenului, considerat și primul etaj al miocenului. 2. Adj. Care se referă la vârsta și la formațiile acvitanianului (1), care aparține acvitanianului. [Pr.: -ri-an] — Din fr. *aquitanien*.

ADACTILIE s.f. Malformație congenitală care constă în absența tuturor degetelor. — Din fr. *adactylie*.

ADAGIETTO adv. (Indică modul de executare a unei lucrări muzicale) Mai puțin lent decât adagio. — Din it. *adagietto*.

ADAGIO adv., s.n. 1. Adv. (Indică modul de executare a unei lucrări muzicale) în tempo lent, rar. 2. S.n. (Parte dintr-o) compoziție muzicală care se cântă într-un tempo lent. ♦ Prima parte lentă, executată de doi soliști, într-un balet clasic („pas de deux”). — Din it. *adagio*.

ADAGIU, adagi, s.n. Maximă, sentință, aforism. — Din lat. *adagium*, fr. *adage*.

ADAMANT, adamante, s.n. (Pop.) Diamant (1). — Din sl. *adamantŭ*.

ADAMANTIN, -Ă, adamantini, -e, adj. (Despre luciul mineralilor) Diamantin. — Din lat. *adamantinus*, fr. *adamantin*.

ADAMANTINĂ s.f. (Anat.) Smal dentar. — Din fr., engl. *adamantine*.

ADAMASCĂ s.f. (Inv.) Damasc. — Din rus. *adamaska*, lat. (a) *damascus*, -a, -um „din Damasc”.

ADAMISM s.n. Doctrina adamitilor. — Din fr. *adamisme*.

ADAMIT, -Ă, adamiti, -ie, s.m. și f. Membru al unei secte gnostice din primele secole ale creștinismului, ai cărei adepți, sub cuvânt că au recâștigat purtarea originară, umblau în pielea goală. — Din fr. *adamite*.

ADAMSITĂ s.f. Gaz de luptă lacrimogen, care provoacă și strănutul. — Din fr. *adamsite*.

ADĂOGE vb. III v. adăuga.

ADĂOS, adăosuri, s.n. Ceea ce se adăugă la ceva; supliment, completare. ♦ (Reg.: în expr.) A pormi într-adăos = a rămâne însărcinată. [Var.: adăos s.n.] — V. adăoga.

ADAPTĂ, adaptez, vb. I. 1. Tranz. A transforma pentru a corespunde anumitor cerințe; a face potrivit pentru întrebuințare în anumite împrejurări; a face să se potrivească. 2. Tranz. și refl. (Biol.) A (se) transforma prin adaptare (2). 3. Refl. și tranz. A (se) acomoda, a (se) deprinde, a (se) obișnui. — Din fr. *adapter*, lat. *adaptare*.

ADAPTABIL, -Ă, adaptabili, -e, adj. Care se poate adapta sau acomoda (ușor); acomodabil. — Din fr. *adaptable*.

ADAPTABILITATE s.f. Însușirea de a fi adaptabil. — *Adaptabil* + suf. -itate.

ADAPTĂRE, adaptări, s.f. 1. Acțiunea de a (se) adapta și rezultatul ei; (concr.) lucru modificat, ajustat; adaptație. 2. (Biol.) Proces de modificare a

organismelor vii, în urma căruia rezultă o corelare a structurii morfologice și a funcțiilor fiziologice ale viețuitoarelor în raport cu mediul înconjurător. 3. (În sintagma) *Adaptare literară* = dramatizare, ecranizare etc. a unui text literar, în vederea reprezentării lui pe scenă, la radio, într-un film. — V. adapta.

ADAPTĂT, -Ă, adaptați, -ie, adj. 1. Care a fost transformat pentru a corespunde anumitor cerințe sau pentru a fi întrebuințat în anumite împrejurări; care a devenit apt pentru ceva. 2. (Despre organisme) Care a suferit un proces de adaptare (2). 3. (Despre textele literare) Căruia i s-au adus modificări în vederea reprezentării lui pe scenă, a utilizării ca scenariu de film etc. — V. adapta.

ADAPTĂȚIE, adaptări, s.f. (Inv.) Adaptare (1). — Din fr. *adaptation*.

ADAPTIV, -Ă, adaptivi, -e, adj. (Rar) Care se poate adapta. — *Adapta* + suf. -iv.

ADAPTŌR, adaptoare, s.n. Dispozitiv intermediar de conexiune directă între două (sau mai multe) sisteme (subsisteme) cu caracteristici diferite. — Din fr. *adapteur*.

ADĂUS s.n. v. adaos.

ADĂLMĂȘ s.n. v. adămaș.

ADĂOGĂ vb. I v. adăuga.

ADĂOGĂRE s.f. v. adăugare.

ADĂOGI vb. IV v. adăuga.

ADĂOGIRE s.f. v. adăugare.

ADĂPĂ, adăp, vb. I. Tranz. A da apă de băut unui animal. ♦ Refl. (Despre animale) A bea apă. [Prez. ind. și: adăp] — Lat. *adaquare*.

ADĂPĂRE s.f. Acțiunea de a (se) adăpa. — V. adăpa.

ADĂPĂT s.n. Faptul de a (se) adăpa. — V. adăpa.

ADĂPĂTOARE, adăpători, s.f. Loc unde se adăpă animalele; igheab sau instalație de adăpat. — *Adăpa* + suf. -toare.

ADĂPŌST, adăposturi, s.n. Loc ferit; construcție făcută ca să apere de intemperii, de primejii etc.; p. gener. orice loc unde se adăpostește cineva.

♦ (Mil.) Construcție specială pentru protecția împotriva mijloacelor de distrugere a inamicului. *Adăpost antiaerian*. ♦ Ocrotire, găzduire. A da ceva adăpost. ♦ Expr. A fi (sau a se pune) la adăpost de... = a (se) adăposti; fig. a preveni un neajuns. — Lat. *ad oppositum* sau *ad depos(it)um*.

ADĂPŌSTI, adăpostesc, vb. IV. Tranz. A pune, a ține la adăpost. ♦ Refl. A se așeza, a se ascunde într-un loc ferit; a-și găsi refugiu, a se prăpăci. — Din *adăpost*.

ADĂPŌSTIRE s.f. Acțiunea de a (se) adăposti și rezultatul ei. — V. adăposti.

ADĂSTA, adăsti, vb. I. Tranz. (Inv. și reg.) A aștepta. [Prez. ind. și: adăst] — Lat. *ad-astare*.

ADĂSTĂRE s.f. (Inv. și reg.) Faptul de a adăsta. — V. adăsta.

ADĂUGĂ, adăug, vb. I. 1. Tranz. A mai pune peste... a da în plus; a face să se potrivească. ♦ A spune sau a scrie ceva în continuare sau în completare. 2. Refl. și tranz. A (se) alătura, a (se) alipi, a (se) reuni. [Pr.: -dă-u-]. — Var.: adăogă vb. I, adăoga vb. III, adăogi, adăugf vb. IV] — Lat. *adaugere*.

ADĂUGĂRE, adăugări, s.f. Acțiunea de a (se) adăuga. [Pr.: -dă-u-]. — Var.: adăogăre, adăogire, adăugire s.f.] — V. adăuga.

ADĂUGI vb. IV v. adăuga.

ADĂUGIRE s.f. v. adăugare.

ADĂUGIȚ, -Ă, adăugiți, -ie, adj. (În sintagma) *Ediție adăugită* = ediție care a fost completată cu material nou. [Pr.: -dă-u-]. — V. adăugi.

ADÂNC, -Ă, (I) adânci, adj., (II) adâncuri, s.n. I. Adj. 1. (Despre apă, cavități sau lucruri concave) Al cărui fund se află la o distanță (relativ) mare de marginea de sus, de suprafață; adâncit, alund, adâncat, adâncos. ♦ Expr. (A ajunge, a trăi etc.) până la adânci bătrânețe = (a trăi) până la o vârstă înaintată. ♦ (Adverbal; fig.) Profund. A privi adânc. 2. (Adesea adverbial) Care se află sau se întinde departe (în interior sau în linie orizontală). Rădăcină adâncă. ♦ Greu de străbătut; compact, des; întins, vast. Pădure adâncă. ♦ (Adesea adverbial) Care vine sau pare că vine din interior. Suspin adânc. ♦ Fig. (Despre senzații, sentimente etc.) Puternic, profund, intens. 3. (Despre plecăciuni, saluturi etc.; adesea adverbial) Făcut prin înclinarea mare a corpului. 4. (Despre voce, ton, timbru; adesea adverbial) Grav, jos, profund. 5. Fig. (Adesea adverbial) Care ține de esența, de fondul lucrurilor; temeinic, profund, serios. 6. Fig. Desăvârșit, deplin, total. O înșește adâncă. II. S.n. 1. Parte adâncă, adâncime (considerată verticală); loc situat departe (spre interior), străfund. ♦ Expr. Din adâncul sufletului (sau al inimii, al simțurilor) = din tot sufletul, foarte mult.

♦ Prăpaștie, abis. 2. (La pl.) Depărtare mare; spațiu întins; p. ext. loc ascuns, așezat departe. — Lat. *aduncus*.

ADÂNCĂ vb. I v. adânci.

ADÂNCĂT, -Ă, adâncăți, -ie, adj. (Rar) Adânc. — V. adâncă.

ADÂNCĂTÜRĂ s.f. v. **adâncitură**.

ADÂNCI, **adâncesc**, vb. IV. 1. Tranz. și refl. A (se) face mai adânc, a (se) săpa în adâncime. 2. Refl. A pătrunde în adâncime, a înainta spre interior; a se face nevăzut. *Se adânci în pădure.* + Fig. A se culunda (în...), a fi absorbit (de...). 3. Tranz. Fig. A cerceta, a studia, a analiza în profunzime, a aprofunda. *A adânci o problemă.* 4. Refl. Fig. A se intensifica. [Var.: **adâncă** vb.] — Din **adânc**.

ADÂNCIME, **adânciri** s.f. 1. Faptul sau înșușirea de a fi adânc; distanță de la suprafața sau de la gura unei adâncituri sau ape până în fundul ei; (concr.) parte adâncă, adâncită; adânc: aluzime. 2. (Concr.) Loc ascuns, depărtat; afund, adâncitură, adânciș. 3. Fig. Târie, forță, profunzime, intensitate. *Sentiment de o mare adâncime.* — **Adânc** + suf. -ime.

ADÂNCIRE, **adânciri** s.f. Acțiunea de a (se) adânci. — V. **adânci**.

ADÂNCIT, **-Ă**, **adâncit** -te, adj. Adânc. — V. **adânci**.

ADÂNCITĂTOR, **adâncitoare** s.n. Scutit apăsătoare pentru prelucrarea suprafețelor conice, cilindrice, profilate ale găurilor. — **Adânc** + suf. -tor.

ADÂNCITURĂ, **adâncituri** s.f. Parte adâncită, scobită a unei suprafețe; scufundătură. [Var.: **adâncitură** s.f.] — **Adânc** + suf. -tură.

ADÂNCŌS, **-OASĂ**, **adâncoș** -oasă, adj. (Rar) Adânc. — **Adânc** + suf. -os.

ADDENDA s.n. pl. Ceea ce se adaugă la sfârșitul unei lucrări. + *Addenda corrigé* = addenda prin care se și corectează unele greșeli dintr-o lucrare. — Cuv. lat.

ADĒCĂ adv. v. **adică**.

ADECUAT, **-Ă** adj. v. **adecvat**.

ADECVĂ, **adecvaz**, vb. IV. Tranz. și refl. A face să devină sau a fi adecvat. — Din **adecvat** (derval regresiv).

ADECVĂRE, **adecvări** s.f. Acțiunea de a (se) adecva. — V. **adecva**.

ADECVĂT, **-Ă**, **adecvat** -te, adj. Potrivit, corespunzător, nimerit. + (Fil.; despre idei, cunoștințe etc.) Care corespunde fidel obiectului. [Var.: **adecuat**, **-Ă** adj.] — Din fr. **adéquat**, lat. **adequatus**.

ADEMENEALĂ, **ademeneal** s.f. (Pop.) Ademenire. — **Ademeni** + suf. -eală.

ADEMENI, **ademeneasc**, vb. IV. Tranz. A strage, a ispiți, a memi, a tenta pe cineva, de obicei cu vorbe înșelătoare; a înșela pe cineva. + (Rar) A seduce o femeie. [Var.: (reg.) **adimeni** vb. IV] — Cf. magh. **adomány**.

ADEMENIRE, **ademeneiri** s.f. Acțiunea de a ademeni și rezultatul ei; ademenială; (concr.) faptă sau vorbă prin care se ademeniește. [Var.: (reg.) **adimenire** s.f.] — V. **ademeni**.

ADEMENIT, **-Ă**, **ademenit** -te, adj. Care este atras, ispitit, momit, sedus. [Var.: (reg.) **adimenit**, **-Ă** adj.] — V. **ademeni**.

ADEMENITĂTOR, **-OĂRE**, **ademenitor**, **-oare**, adj., adv. Care ademeniește; amăgitor, seducător, ispititor. [Var.: (reg.) **adimenitor**, **-oare** adj.] — **Ademeni** + suf. -tor.

ADEMPȚIUNE s.f. Luare în posesiune sau acceptare a unui beneficiu. [Fr.: -(-u-)] — Din fr. **ademption**, lat. **ademptio**, **-onis**.

ADENITĂ, **adenită** s.f. Infecție acută sau cronică a ganglionilor limfatici. — Din fr. **adénite**.

ADENOCARCINOM, **adenocarcinom**, s.n. Tumoră malignă cu punct de plecare într-o glandă. — Din fr. **adénocarcinome**.

ADENOFIBRĂM, **adenofibrămă**, s.n. Tumoră glandulară benignă. — Din fr. **adénofibrome**.

ADENOHIPOFIZĂ, **adenohypofize** s.f. (Anat.) Hipofiză. — Din fr. **adénohypophyse**.

ADENOID, **-Ă**, **adenoid** -de, adj. Care aparține țesutului glandular, privitor la acest țesut. — Din fr. **adénoïde**.

ADENOIDITĂ, **adenoidite** s.f. Afecțiune frecventă mai ales la copii (putând apărea excepțional și la adulți), provocată de o infecție microbiană sau virală a țesutului glandular din regiunea nazo-faringiană. [Fr.: -(-o-)] — Din fr. **adénoïdite**.

ADENŌM, **adenomă** s.n. Tumoră glandulară benignă, constituită din celule epiteliale. — Din fr. **adénome**.

ADENOPATIE s.f. Nume dat bolilor glandular sau ale ganglionilor limfatici, care se manifestă prin creșterea în volum și inflamarea acestora. — Din fr. **adénoopathie**.

ADENOTOMIE s.f. Îndepărtare pe cale chirurgicală a unui adenom. — Din fr. **adénotomie**.

ADĒPT, **-Ă**, **adept** -te, adj., s.m. și f. (Persoană) care aderă la convingerile culva; partizan al unei idei, teorii, doctrine etc. — Din fr. **adepte**.

ADERĂ, **ader**, vb. I. Intrans. (Cu determinări introduse prin prep. „la”) 1. A deveni adeptul unui partid, al unei mișcări, al unei ideologii, al unei acțiuni, cunoșcându-și și împărtășindu-și principiile. 2. A se ține strâns lipit de ceva.

3. (Despre state) A deveni parte la un tratat. — Din fr. **adhérer**, lat. **adhaerere**.

ADERĂRE, **aderări** s.f. Acțiunea de a adera și rezultatul ei. — V. **adera**.

ADERĒNT, **-Ă**, **aderent** -te, adj., s.m. și f. 1. Adj., s.m. și f. (Persoană sau colectivitate) care aderă la un partid, la o mișcare, la o asociație etc. 2. Adj. Care este, care se ține strâns lipit de ceva. — Din fr. **adhérent**, lat. **adhaerens**, **-ntis**.

ADERENȚĂ, **aderențe** s.f. 1. (Med.) Țesut fibros care se dezvoltă în special în cavitățile seroase, în urmă unei infecții sau intervenții chirurgicale, unind organe care în mod normal sunt separate; bridă. 2. (Tehn.) Forță care menține alăturate două corpuri aflate în contact. *Aderența dintre roțile unui vehicul și șosea.* + Fenomen de legătură între beton și oțel în construcțiile de beton armat. 3. Aderare, solidarizare constantă la ceva. — Din fr. **adhérence**.

ADERMINĂ s.f. Vitamină B₉. — Din fr. **adérmine**.

ADĒS adv. v. **adesea**.

ADĒSE adv. v. **adesea**.

ADĒSEA adv. De multe ori, în repetate rânduri; adeseori, des. [Var.: **adēs**, **adēse** adv.] — A³ + des².

ADĒSEORI adv. Adesea. [Pr.: -se-or] — **Adese** + ori.

ADEVĂR, **adevăruț**, s.n. 1. Concordanță între cunoștințele noastre și realitatea obiectivă; ogîndire fidelă a realității obiective în gândire; ceea ce corespunde realității, ceea ce există sau s-a întâmplat în realitate. + *Adevăr obiectiv* = conținutul obiectiv al reprezentărilor omului, care corespunde realității, lumii obiective, independent de subiectul cunoștințelor. *Adevăr relativ* = reflectare justă, însă aproximativă, limitată a realității. + Loc. adv. *Într-adevăr* sau *în adevăr* = corespunzător realității, în realitate, de fapt. + *Convingința absolută și autentică*; și *valabilități convingutului credinței religioase; realitatea spirituală ca subiect al revelației și obiect al credinței*. 2. Justete, exactitate. — Lat. **ad** + **de** + **verum**.

ADEVĂRĂ vb. I v. **adeveri**.

ADEVĂRĂT, **-Ă**, **adevăraț** -te, adj. 1. (Adesea adverbial) Conform cu adevărul. + *De care nu se poate îndoi nimeni; netăgăduit, incontestabil, real*. + Loc. adv. *Cu adevărat* = într-adevăr. 2. (În opoziție cu fals) Veritabil, autentic. 3. (Adesea adverbial; în opoziție cu greșit) Drept, just, corect. 4. Sincer. — V. **adeveri**.

ADEVERI, **adeveresc**, vb. IV. Tranz. și refl. A (se) confirma, a (se) susține, a (se) întări justetea, exactitatea unui fapt sau a unei afirmații. + A (se) dovedi ca adevărat. [Var.: (reg.) **adevără** vb. I] — Din **adevăr**.

ADEVERINȚĂ, **adeverințe** s.f. Dovedă scrisă de recunoștere a unui fapt, a unui drept. — **Adeveri** + suf. -ință.

ADEVERIRE, **adeveriri** s.f. Faptul de a (se) adeveri. — V. **adeveri**.

ADEVERTĂTOR, **-OĂRE**, **adevertitor**, **-oare**, adj. Care adevereste. — **Adeveri** + suf. -tor.

ADEZIUNE, **adeziuni** s.f. 1. Aderare, stațare (la ceva), solidarizare constantă (cu ceva). + Expr. *A-și da adeziunea (la ceva)* = a adera (1). 2. (Fiz.) Atracție între două suprafețe aflate în contact foarte strâns, determinată de forțele intermoleculare care acționează la distanțe relativ mici. [Pr.: -zi-u-] — Din fr. **adhésion**, lat. **adhaesio**, **-onis**.

ADEZIV, **-Ă**, **adeziv** -te, adj., s.m. 1. Adj. (Despre materiale) Care stă strâns lipit de ceva, care aderă. Țesut adeziv. 2. S.m. Produs chimic care permite lipirea a două suprafețe din același material sau din materiale diferite. — Din fr. **adhésif**.

ADEZIVITĂȚE s.f. Înșușirea de a fi adeziv. — Din fr. **adhésivité**.

AD-HŌC adv. Anume pentru acest scop, de circumstanță. + (Adjectival; în expr.) *Divan (sau adunare) ad-hoc* = fiecare dintre cele două adunări speciale care s-au întrunit în 1857 (la Iași și la București) și au conștințea Țării Române. — Din lat. **ad hoc**.

ADIĂ, pers. 3 **adie**, vb. I. 1. Intrans. (Despre vânt) A sufla lin, ușor; (rar) a aburi; (despre miros) a veni în unde ușoare. 2. Intrans. Fig. A cânta cu glas stins; a murmura. 3. Tranz. (Reg.) A mângâia; a atinge ușor. 4. Intrans. A câștiga, a mișca ușor. [Pr.: -di-a] — Lat. ***adiare**.

ADIABĂTĂ, **adiabate** s.f. Curbă care reprezintă grafic o transformare adiabatică. [Pr.: -di-a-] — Din fr. **adiabate**.

ADIABĂTIC, **-Ă**, **adiabatic** -ce, adj. (Despre fenomene fizico-chimice) Produs în interiorul unui sistem închis, fără a ceda sau a primi căldură din exterior. [Pr.: -di-a-] — Din fr. **adiabatique**.

ADIACĒNT, **-Ă**, **adiacent** -te, adj. Alăturat, contiguu. + *Unghiuri adiacente* = unghiuri care au același vârf, o latură comună și se află de o parte și de cealaltă a laturii comune. [Pr.: -di-a-] — Din fr. **adjacent**, lat. **adiacens**, **-ntis**.

ADIATĂ s.f. v. **diată**.

ADIATOR, **adiatoare** s.n. Aparat simplu pentru efectuarea operațiilor de adunare și de scădere. [Pr.: -di-a-] — Din fr. **adiateur**.

ADICĂ adv. 1. Și anume, cu alte cuvinte, va să zică; adică/lea, adică/lea. 2. La urma urmei, în definiție; mai bine zis. ◊ Expr. (Substantivat) *La (o) adică sau (reg.) la dică = a)* la drept vorbind; ca să spun adevărul; *b)* în momentul hotărârilor, la nevoie. Var.: (reg.) **adecă, dică** adv.] — Et. nec.

ADICĂLEA adv. (Pop.) Adică — **Adică** + **le** + **a**.

ADICĂTELE adv. v. **adicătelea**.

ADICĂTELEA adv. (Pop.) Adică [Var.: **adicăteie** adv.] — **Adică** + **te** + **le** + **a**.

ADIDAS®, **adidaș**, s.m. Tip de încălțăminte comodă de sport. — Din n.pr. **Adi Das**(ier).

ADIERE, **adieri**, s.f. Sufare lină (de vânt); abur, abureală. [Pr.: -d'e-] — V. **adia**.

ADIMENI vb. IV v. **ademeni**.

ADIMENIRE s.f. v. **ademenire**.

ADIMENIT, **-Ă** adj. v. **ademenit**.

ADIMENITĂTOR, **-OARE** adj. v. **ademenitor**.

ADINAMIE s.f. Scădere accentuată a forței musculare, care apare în cursul unor boli grave. — Din fr. **adynamie**.

ADINEĂORI adv. Cu puțin înainte, de curând. [Var.: **adineaori** adv.] — Lat. **ad** + **de** + **in** + **illa** + **hora**.

ADINEĂURI adv. v. **adineaori**.

AD-INTERIM adj. Invar. Care ține locul titularului, care este provizoriu; interimar. *Ministru ad-interim*. [Scrie și: **ad interim**] — Loc. lat.

ADIO interj. Rămăș bun (pentru todeauna), rămăi cu bine. ◊ (Substantivat) *Un trist adio*. ◊ Expr. *A-și lua adio de la ceva = a socoti ceva ca pierdut pentru todeauna*. ◊ (r.) *S-a terminat cu..., s-a sfârșit cu...* — Din it. **addio**, fr. **adieu**.

ADIPIC, **-Ă**, **adipici**, **-oă** adj. (În sintagma) *Acid adipic = acid bibazic saturat*, folosit ca materie primă pentru fabricarea unor fibre sintetice polimerice. — Din fr. **adipique**.

ADIPÓS, **-OASĂ**, **adipos**, **-oase** adj. Care prezintă caracteristicile grăsimii, de grăsime; gras. ◊ *Celulă adiposă = celulă de grăsime*. *Tesut adipos = țesut conjunctiv format din celule pline cu grăsime*. — Din fr. **adipeux**.

ADIPOZITĂTE s.f. Îngrăsimare (patologică) de grăsime într-un țesut celular subcutanat. — Din fr. **adiposité**.

ADIPSIE s.f. Lipsă parțială sau totală a senzației de sete. — Din fr. **adipsie**.

ADITIV, **-Ă**, **aditiv**, **-e** adj., s.m. 1. Adj. (Mat.) Referitor la operația de adunare. 2. S.m. Substanță care se adaugă unui produs pentru a-i ameliora proprietățile sau pentru a obține noi calități. [Pl. și: (n.) **aditive**] — Din fr. **additif**.

ADITIVITĂTE s.f. Proprietate a unei mărimi, a unei constante, a unei funcții etc. de a fi aditiv. — **Aditiv** + suf. **-itate**.

ADITIE s.f. 1. (Chim.) Adăugare. ◊ *Reacție de aditie = reacție chimică prin care se introduc atomi sau molecule într-o moleculă cu caracter nesaturat*. 2. (Fiziol.; în sintagma) *Adiție întârziată = apariția a unei reacții fiziologice într-un organism în urma mai multor excitații succesive*; sumație. 3. (Mat.) Adunare. — Din fr. **addition**, lat. **additio**.

ADITONĂ, **aditonz**, vb. I. Tranz. A aduna, a adăuga. [Pr.: -j-o-] — Din fr. **additionner**.

ADITONAL, **-Ă**, **aditonal**, **-e** adj. Care se adaugă sau care trebuie adăugat. *Taxă aditională*. *Act aditional*. ◊ *Converbină aditională* (și substantivat, f.) = converbină telefonică suplimentară în raport cu numărul de converbin incluse în prețul fiecărui abonamentului. [Pr.: -j-o-] — Din fr. **additionnel**.

ADITONĂRE, **aditonzări**, s.f. Acțiunea de a adiona și rezultatul ei; adunare, adăugare. [Pr.: -j-o-] — V. **adiona**.

ADITONAT, **-Ă**, **aditonați**, **-te** adj. Adunat, adăugat. [Pr.: -j-o-] — V. **adiona**.

ADJECTIV, **adjective**, s.n. Parte de vorbire flexibilă care arată o însușire a unui obiect sau a unei ființe și determină numele acestora, acordându-se cu ele în gen, număr și caz. — Din fr. **adjectif**, lat. **adjectivum**.

ADJECTIVĂ, **adjectivez**, vb. I. Refl. și tranz. (Gram.; rar) A (se) adjectiviza. — Din **adjectiv**.

ADJECTIVAL, **-Ă**, **adjectival**, **-e** adj. Care este exprimat printr-un adjectiv. *Atribut adjectival*. ◊ *Articol adjectival = articol hotărât, cu forme speciale, care însoțește un adjectiv determinant al unui substantiv articulat sau al unui nume propriu*. ◊ Care are funcția de adjectiv. *Locuțiune adjectivală*. — Din fr. **adjectival**.

ADJECTIVĂRE, **adjectivări**, s.f. (Rar) Adjectivizare. — V. **adjectiva**.

ADJECTIVĂT, **-Ă**, **adjectivați**, **-te** adj. (Rar) Adjectivizat. — V. **adjectiva**.

ADJECTIVIZĂ, **adjectivizez**, vb. I. Refl. și tranz. (Gram.) A (se) transforma în adjectiv; a (se) adjectiva. — **Adjectiv** + suf. **-iza**.

ADJECTIVIZĂRE, **adjectivizări**, s.f. Faptul de a (se) adjectiviza; adjectivare. — V. **adjectiviza**.

ADJECTIVIZAT, **-Ă**, **adjectivizați**, **-te** adj. Transformat în adjectiv; adjectival. — V. **adjectiviza**.

ADJONCTIUNE, **adionctiuni**, s.f. Unire; adăugare. [Pr.: -j-o-] — Din fr. **adjonction**.

ADJUDECĂ, **adjudec**, vb. I. Tranz. A atribui (prin hotărâre judecătorească) un bun scos la licitație persoanei care oferă prețul cel mai mare. — Din lat. **adjudicare**.

ADJUDECĂRE, **adjudecări**, s.f. Acțiunea de a adjudeca. — V. **adjudeca**.

ADJUDECĂTOR, **-Ă**, **adjudecători**, **-oă** s.m. și f. Persoană care i se adjudecă un bun la o licitație publică. — Cf. fr. **adjudicataire**.

ADJUDECĂȚIE, **adjudecați**, s.f. Act prin care se adjudecă un obiect, o antrepriză etc. la o licitație publică. — Din fr. **adjudication**, lat. **adjudicatio**.

ADJUDECĂȚĂTOR, **-OARE**, **adjudecații**, **-oare**, s.m. și f. Persoană care face adjudecarea la o licitație publică. — Din fr. **adjudicateur**.

ADJUNCT, **-Ă**, **adjunct**, **-e**, adj., s.m. și f. (Persoană) care face parte din conducerea unei instituții, a unei întreprinderi sau a unui serviciu din cuprinsul acestora, având funcția imediat subordonată titularului. — Din germ. **Adjunkt**, lat. **adjunctus**.

ADJURĂȚIE, **adjuraji**, s.f. (Liv.) Formulă a exorcismului care începe cu cuvintele „adjuro te”. ◊ Rugămintă insistentă, implorare. — Din lat. **adjuro**, fr. **adjuration**.

ADJUTANT, **-Ă**, **adjuțanți**, s.m. 1. Ofițer atașat unui comandant sau unui șef militar într-o unitate militară, îndeplinind atribuții similare unui secretar; ofițer care face parte dintr-un stat-major; aghiotant. 2. (Jeșit din uz) Grad pentru personalul aviatist corespunzător plutonierului; persoană având acest grad. ◊ Cel mai mare grad de subofițer; persoană având acest grad. — Din fr. **adjuvant**.

ADJUVĂNT, **-Ă**, **adjuvanți**, **-te** adj., s.m. (Substanță) care activează acțiunea unui medicament. [Pl. și: (n.) **adjuvanție**] — Din fr. **adjuvant**, germ. **Adjuvant**.

AD LIBITUM loc. adj., loc. adv. După voie, după înțel, după plac; oricum. — Loc. lat.

AD LITTERAM loc. adj., loc. adv. Cuvânt cu cuvânt, literă cu literă; înțocmal, literal, textual. — Loc. lat.

ADMINISTRĂ, **administrez**, vb. I. Tranz. 1. A conduce, a cămăui; a gospodări o întreprindere, o instituție etc. 2. A da unui bolnav un medicament. ◊ (lr.) A trage o bătare. 3. (Jur.; în sintagma) A administra o probă = a folosi un mijloc de probă într-un proces. — Din fr. **administrer**, lat. **administrare**.

ADMINISTRĂRE, **administrați**, s.f. Acțiunea de a administra. — V. **administra**.

ADMINISTRĂTOR, **-Ă**, **administrați**, **-te**, s.m. și f. (Rar) Persoană care se află sub conducerea cuiva. — V. **administra**.

ADMINISTRATIV, **-Ă**, **administrativi**, **-e** adj. Care aparține administrației, privitor la administrație. ◊ Care emană de la un organ de administrație. ◊ *Pe cale administrativă = prin organele administrației de stat*. — Din fr. **administratif**, lat. **administrativus**.

ADMINISTRĂTOR, **-OARE**, **administrațori**, **-oare**, s.m. și f. Persoană care administrează, care conduce o administrație sau un serviciu de administrație. ◊ Persoană care conduce un serviciu în administrația statului. — Din fr. **administrateur**, lat. **administrator**.

ADMINISTRAȚIE, **administrații**, s.f. 1. Totalitatea organelor administrative ale unui stat; secție a unei instituții însărcinată cu administrarea acelei instituții. ◊ *Administrație de stat = totalitatea instituțiilor care asigură funcționarea statului*. *Consiliu de administrație = organ colegial însărcinat cu administrarea unei întreprinderi sau a unei instituții*. *Administrație locală = consiliul municipal, organele sau comuna, împreună cu primarul și (sau) prefectul*. *Administrație militară = parte a armatei care se ocupă cu organizarea, întreținerea, completarea și mobilizarea forțelor armate; conducere politică și administrativă a unui stat, a unei regiuni etc. (ocupate), exercitată de militari ocupanți*. — Din (1) fr. **administration**, lat. **administratio**, (2) rus. **administratsiia**.

ADMIRĂ, **admiv**, vb. I. Tranz. A privi ceva sau pe cineva cu un sentiment de încântare, de stimă etc. — Din fr. **admirer**, lat. **admirari**.

ADMIRABIL, **-Ă**, **admirabil**, **-e** adj. Vrednic de a fi admirat; minunat, încântător, excelent. — Din lat. **admirabilis**, fr. **admirable**.

ADMIRĂRE s.f. (Inv.) Admirație. — V. **admira**.

ADMIRATIV, **-Ă**, **admirativ**, **-e** adj. (Adesea adverbial) Care exprimă, care arată admirație. — Din fr. **admiratif**, lat. **admirativus**.

ADMIRĂTOR, **-OARE**, **admiratori**, **-oare**, s.m. și f. Persoană care admiră pe cineva sau ceva. — Din fr. **admirateur**, lat. **admirator**.

ADMIRĂȚIE, *admirați*, s.f. Sentiment de încântare, de stimă, de apreciere etc. față de cineva sau de ceva; admirare. — Din fr. *admiration*, lat. *admiraō*.

ADMISIBIL, *-Ă*, *admisibil*, -e, adj. Care poate fi admis; acceptabil. — Din fr. *admissible*.

ADMISIBILITATE s.f. (Rar) Posibilitatea de a fi admis, calitatea a ceea ce este admisibil. — Din fr. *admissibilité*.

ADMISIE, *admis*, s.f. 1. Intrare deosebită a unui fluid într-o mașină care transformă o formă de energie în altă formă de energie. 2. Fază a ciclului de funcționare a unei mașini, efectuată în timpul intrării agentului motor în mașină. [Var.: *admiōne* s.f.] — Din fr. *admission*, lat. *admissio*, -ōnis.

ADMISIUNE s.f. v. *admisie*.

ADMITANȚĂ, *admitanțe*, s.f. Mărimă caracteristică unui circuit de curent electric alternativ, egală cu inversul impedanței. — Din fr. *admittance*.

ADMITE, *admit*, vb. III. Tranz. A primi ca bun, a considera ca adevărat, a fi (provizoriu) de acord cu ceva; a îngădui, a permite. ♦ A da curs favorabil unei cereri. ♦ A primi un solicitator, a accepta un candidat. — Din fr. *admettre*, lat. *admittere*.

ADMITERE, *admiteri*, s.f. Acțiunea de a admite. ♦ Examen de admitere = examen de acceptare a unui candidat într-o instituție de învățământ. — V. *admisie*.

ADMONESTĂ, *admonestez*, vb. I. Tranz. A mustra cu severitate (în calitate oficială); a dojeni aspru (pe un subaltern). — Din fr. *admonester*.

ADMONESTĂRE, *admonestări*, s.f. Acțiunea de a admonesta și rezultatul ei (conor.) act. adresă oficială care conține o mustrare adresată cuiva; admonestație, admonițiune (2). — V. *admonesta*.

ADMONESTĂȚIE, *admonestații*, s.f. (Inv.) Admonestarea. — Din fr. *admonestation*.

ADMONITIV, *-Ă*, *admonitiv*, -e, adj. (Liv.) Care admonestează, care cenzurează. — Din fr. *admonitif*.

ADMONIȚIUNE, *admonițiuni*, s.f. 1. Cercetare făcută de judecător. 2. (Rar) Admonestare. [Pr.: -ji-ur] — Din fr. *admonition*, lat. *admonitiō*, -ōnis.

ADN s.n. Denumire prescurtată a acidului dezoxiribonucleic. [Pr.: adené.] — Din fr. *A.D.N.*

ADNĂT, *-Ă*, *adnați*, -te, adj. (Bot.; despre părți ale plantei) Crescut pe ceva, care se adaugă. — Din lat. *adnatus*, fr. *adné*.

ADNOTĂ, *adnotez*, vb. I. Tranz. A face însemnări pe marginea unui text, care să explice, să întregosească textul respectiv. — Din lat. *adnotare*, *annotare*.

ADNOTĂRE, *adnotări*, s.f. Acțiunea de a adnota și rezultatul ei. (conor.) însemnare, notă care explică, întregeste un text; adnotație. — V. *adnota*.

ADNOTAT, *-Ă*, *adnotați*, -te, adj. (Despre un text) Cu explicații, cu adnotări marginale. — V. *adnota*.

ADNOTĂTOR, *-OĂRE*, *adnotatori*, -oare, s.m. și f. Persoană care adnotează un text. — *Adnota* + suf. -tor. Cf. lat. *adnotator*, *annotator*, fr. *annotateur*.

ADNOTĂȚIE, *adnotații*, s.f. (Rar) Adnotare. — Din lat. *adnotatio*, *annotatio*.

ADOGMATIC, *-Ă*, *adogmatic*, -e, adj., s.m. și f. (Adopt) al adogmatismului. — Din fr. *adogmatique*.

ADOGMATISM s.n. Sistem de gândire care este împotriva dogmelor. ♦ Sistem religios care nu admite dogmele. — Din fr. *adogmatisme*.

ADOLESCENT, *-Ă*, *adolescenți*, -te, s.m. și f. Persoană care este la vârsta adolescenței. — Din fr. *adolescent*, lat. *adolescens*, -ntis.

ADOLESCENTIN, *-Ă*, *adolescentini*, -e, adj. De adolescent, specific adolescentului. — *Adolescent* + suf. -in.

ADOLESCENTISM s.n. (Rar) Stare, manifestare de adolescent. — *Adolescentin* + suf. -ism.

ADOLESCENȚĂ s.f. Perioadă a vieții omului cuprinsă între vârsta pubertății și cea adultă, în care are loc maturizarea treptată a funcțiilor fizice și psihice ale organismului. — Din fr. *adolescence*, lat. *adolescentia*.

ADONIC, *adonice*, adj. (În sintagma) Vers adonic = vers format dintr-un dactil și un spondeu sau un troheu, folosit în versificația greacă și latină. — Din fr. *adonique*.

ADONIS, *adonisi*, s.m. 1. Nume care se dă (după un personaj legendar din Antichitate) unui tânăr foarte frumos. 2. Futur cu aripile de culoare albastră-deschis. — Din fr. *adonis*.

ADOPTĂ, *adopt*, vb. I. Tranz. 1. A înfia un copil. 2. A-și însuși felul de a vedea sau de a se comporta al cuiva, a accepta o părere, o metodă etc. 3. A accepta ceva în urma unui vot. — Din fr. *adopter*, lat. *adoptare*.

ADOPTĂRE, *adopțiuni*, s.f. Acțiunea de a adopta. ♦ *Adopțiunea legilor* = votare a proiectelor de legi de către organele legislative. — V. *adopta*.

ADOPTĂTOR, *-OĂRE*, *adoptatori*, -oare, s.m. și f. (Rar) Persoană care adoptă un copil. — *Adopta* + suf. -tor.

ADOPTIV, *-Ă*, *adoptivi*, -e, adj. (Despre copii) Primit în familie cu drepturi și obligații de copil propriu; (despre părinți) care a adoptat un copil. — Din fr. *adoptif*, lat. *adoptivus*.

ADOPȚIE, *adopți*, s.f. Faptul de a adopta (1); iubiune. [Var.: *adopțiune* s.f.] — Din fr. *adoption*, lat. *adoptiō*, -ōnis.

ADOPTIUNE s.f. v. *adopție*.

ADORĂ, *ador*, vb. I. Tranz. 1. A iubi cu pasiune, a avea un cult pentru cineva sau ceva. 2. A slăvi (o divinitate); a venera, a diviniza, a cinși. — Din fr. *adorer*, lat. *adorare*.

ADORABIL, *-Ă*, *adorabil*, -e, adj. Plin de farmec; farmecător, încântător, minunat. — Din fr. *adorable*, lat. *adorabilis*.

ADORĂRE s.f. 1. Faptul de a adora; adorație. 2. Slăvire (a unei divinități); venerare, cinșire, divinizare. — V. *adora*.

ADORĂT, *-Ă*, *adorăți*, -e, adj. (Adesea substantivat) Extrem de iubit. ♦ (Despre o divinitate) Slăvit, cinșit, venerat. — V. *adora*.

ADORĂTOR, *-OĂRE*, *adoratori*, -oare, s.m. și f. Persoană care adoră pe cineva sau ceva. — Din fr. *adorateur*, lat. *adorator*.

ADORĂȚIE s.f. Adorare. — Din fr. *adoration*, lat. *adoratio*.

ADORMI, *adorm*, vb. IV. 1. Intrans. și tranz. A trece sau a aduce pe cineva la starea de somn. 2. Intrans. Fig. (În limbajul bisericesc) A muri. 3. Tranz. A alina, a potoli. *Cântând și-a mai adormit foamea*. — Lat. *adormire*.

ADORMIRE s.f. Faptul de a adormi. ♦ Fig. (În limbajul bisericesc) Moarte. — V. *adormi*.

ADORMIT, *-Ă*, *adormit*, -te, adj. Care adoarme, cuprins de somn. ♦ Somnoros. ♦ Fig. Lipsit de vigoare, greoi în mișcări, moale. ♦ Fig. (În limbajul bisericesc; adesea substantivat) Mort. — V. *adormi*.

ADORMITĂTOR, *-OĂRE*, *adormitori*, -oare, adj. Care adoarme, care provoacă somn. ♦ Fig. Plictisitor, arust, obositor. — *Adormi* + suf. -tor.

ADORMITELE s.f. pl. (Bot.) 1. Dădăci. 2. Zorețe. 3. (Reg.) Volbură. — De la *adormi*.

ADPRÉS, *adpreși*, adj. (Bot.; despre porțon) Alipit de tulpină. — Din lat. *adpressus*.

ADRAGĂNT s.n. Gumă vegetală secretată de un arbust spinos, folosită în farmacie. — Din fr. *adragant*.

AD REM loc. adv. La obiect. — Loc. lat.

ADRENALINĂ s.f. Hormon produs de glandele suprarenale sau fabricat pe cale sintetică utilizat ca medicament datorită proprietăților vasoconstrictoare și stimulare ale mușchiului cardiac; epinefrină. — Din fr. *adrénaline*.

ADRENÉRGIC, *-Ă*, *adrenergic*, -ca, adj. Care provoacă secreția de adrenalină. ♦ *Nerv adrenergic* = nerv simpatic al căror terminație eliberează adrenalină. — Din fr. *adrénérique*.

ADRENOCRŌM s.n. Produs de oxidare a adrenalinei, de culoare cărămizie, cu acțiune hemostatică și tonifiantă asupra pereților vaselor sanguine. — Din fr. *adrénochrome*.

ADRESĂ, *adresez*, vb. I. Refl. și tranz. 1. A (se) îndrepta (cu) vorba către cineva. 2. A (se) îndrepta către o persoană, o instituție etc. (cu) o invitație, o cerere etc.; a face apel la... ♦ Tranz. A scrie adresa pe o scrisoare, pe un pacheț etc. — Din fr. *adresser*.

ADRESĂNT, *-Ă*, *adresanți*, -te, s.m. și f. (Inv.) Persoană căreia îi este adresată o scrisoare, un colet etc.; destinatar. — Din germ. *Adressant*.

ADRÉSĂ, *adresa*, s.f. 1. Indicație (pe scrisori, pe colete etc.) cuprinzând numele și domiciliul destinatarului. ♦ Date care indică domiciliul unei persoane. ♦ Expr. (A spune, a vorbi etc. ceva) *În adresa cuiva* = (a spune, a vorbi etc. ceva) cu privire la cineva. *A grași adresa = a)* a nimeri în alt loc sau la altă persoană decât cea indicată; *b)* (fam.) a avea o părere greșită despre cineva sau ceva, a se înșela asupra cuiva. 2. Comunicare oficială făcută în scris de o organizație, o instituție etc. 3. (Inform.) Expresie (numerică) pentru localizarea informației în memorie (3). — Din fr. *adresse*.

ADSORBĂNT, *adsorbanti*, s.m. Corp pe suprafața căruia se fixează o substanță prin adsorbție. — Din fr. *adsorbant*.

ADSORBĂT, *adsorbați*, s.m. Substanță fixată prin adsorbție pe suprafața unui corp. — Din fr. *adsorbé*.

ADSORBÍ, *adsorb*, vb. IV. 1. Refl. (Despre substanțe) A se produce o adsorbție. 2. Tranz. A fixa pe suprafață. — Din fr. *adsorber* (după *sortir*).

ADSORBȚIE s.f. Fixare și acumulare a moleculelor unui gaz sau ale unui lichid pe suprafața unui corp solid. — Din fr. *adsorption*.

ADSTRĂT, *adstratur*, s.n. (Lingv.) Totalitate elementelor străine care se adaugă unui idiom după constituirea lui. — Din fr. *adstrat*.

ADUCĂTOR, *-OĂRE*, *aducători*, -oare, adj., s.m. și f. (Persoană; lucru etc.) care aduce. — *Aduce* + suf. -ător.

ADUCE, *adúc*, vb. III. 1. Tranz. A lua cu sine un lucru și a veni cu el undeva sau la cineva (pentru a-l preda). ◊ Expr. *Ce vârf te-ai aduce?* se spune cuiva care a venit pe neașteptate. 2. Tranz. A apropia ceva de sine sau de o parte a trupului său. ◊ A da unui lucru o anumită mișcare sau direcție. ◊ Expr. *A se aduce bine (din conștiință)* = a vorbi sau a scrie cu dibăcie; a se dovedi abil, diplomat într-o anumită împrejurare. *A aduce vorba de (sau despre) ceva* = a îndrepta discuția asupra unui obiect, a pomeni despre... 3. Tranz. A produce, a procura, a procura, a cauza. 4. Tranz. A face să ajungă într-o anumită situație, stare. 5. Intrans. A semăna întrucâtva cu cineva sau cu ceva. 6. Tranz. și refl. (în loc. vb.) *A (-și) aduce aminte* = a (-și) aminti. — Lat. *adducere*.

ADUCERE, *aduceri* s.f. Acțiunea de a aduce. ◊ *Aducere-aminte* = amintire. — V. *aduce*.

ADUCT s.n. Amestec cristalin în care o substanță este înglobată în rețeaua cristalină a altei substanțe. — Din fr. *adducte*.

ADUCTOR, *aductori* adj. (în sintagma) *Mușchi aductor* = mușchi² care apropie un membru de planul de simetrie al corpului sau două organe unul de celălalt. — Din fr. *adducteur*, lat. *adductor*.

ADUCȚIE, *aducți* s.f. 1. Construcție hidrotehnică destinată transportării unui fluid de la punctul de captare până la cel de folosire. 2. Mișcare efectuată de un mușchi aductor. [Var.: *aducțiune* s.f.] — Din fr. *adduction*, lat. *adductio, onis*.

ADUCȚIUNE s.f. v. *aducție*.

ADULĂ, *adulóz*, vb. I. Tranz. A înguși, a fiata pe cineva (în chip servil). — Din fr. *aduler*, lat. *adulari*.

ADULĂRE, *adulări* s.f. Fapta de a adulă; îngușire, fiatare (servilă), adulare. — V. *adula*.

ADULAZĂ, **-OĂRE**, *adulazări*, **-oare**, adj., s.m. și f. (Persoană) care adulază; îngușitor. — Din fr. *adulateur*, lat. *adulator*.

ADULĂȚIE, *adulățit* s.f. Adulare. — Din fr. *adulation*, lat. *adulatio*.

ADULMECĂ, *adulmec*, vb. I. Tranz. și intrans. (Despre animale) A simți sau a descoperi, cu ajutorul mirosului, prezența unui animal, a omului, a hranei etc. ◊ Fig. (Despre oameni) A căuta să afie; a da de urmă, a descoperi. [Var.: (reg.) *adumecă* vb. I.] — Et. nec.

ADULMECĂTOR, **-OĂRE**, *adulmecători*, **-oare**, adj. (Rar) Care adulmecă (despre câini) cu miros fin. — *Adulmeca* + suf. **-ător**.

ADULT, **-Ă**, *adult*, **-te**, adj., s.m. și f. (Organism) care și-a terminat creșterea și a ajuns în stadiul de a se reproduce; (persoană) adultă în perioada de la 17-18 ani până la 50 de ani. — Din fr. *adulte*, lat. *adultus*.

ADULTÉR, **-Ă**, *adulteri*, **-e**, adj., s.n. 1. Adj. (Despre soți) Care a încălcat fidelitatea conjugată. 2. S.n. infracțiune care constă în încălcarea fidelității conjugale de către unul dintre soți. — Din fr. *adultère*, lat. *adultarium*.

ADULTERĂRE, *adulterări* s.f. (Liv.) Falsificare, denaturare. — După fr. *adultération*, engl. *adulteration*.

ADULTERIN, **-Ă**, *adulterini*, **-e**, adj. (Adesea substantivat) Născut dintr-un adulter. — Din fr. *adultérin*, lat. *adulterinus*.

ADUMBRĂ, *adumbrás*, vb. IV. 1. Tranz. A face, a fișa umbră (I 1); a umbri. 2. Refl. A se așeza; a se adăposti la umbră. — Lat. *adumbrare* (după *umbra*).

ADUNA, *adún*, vb. I. 1. Tranz. A strânge la un loc ceea ce se află răspândit, împrăștiat, risipit; a ridica de pe jos. 2. Tranz. A aduna din toate părțile; a strânge, a concentra. 3. Tranz. A culege (alegând de ici și de colo). 4. Tranz. A pune deoparte bani sau alte bunuri materiale; a agorosi. 5. Tranz. (Mat.) A totaliza mai multe numere într-unul singur. 6. Tranz. și refl. A (se) strânge la un loc, formând un grup. ◊ Expr. (Tranz.) *Parcă a tunat și l-a adunat* se zice despre oameni foarte deosebiți unul de alții strânși la un loc. ◊ A (se) îngâmbădi, a (se) ghemui. — Lat. *adunare*.

ADUNARE, *adunări* s.f. 1. Acțiunea de a (se) aduna și rezultatul ei. 2. Una dintre cele patru operații aritmetice, care constă în totalizarea mai multor numere într-unul singur. 3. Întrunire a mai multor persoane în scopul discutării unor probleme de interes general; grup format din aceste persoane. ◊ *Adunare constituantă* = adunare săcătută din reprezentanți aleși în vederea votării sau modificării unei constituții. *Adunare legislativă* = organ reprezentativ al statului, competent a se pronunța prin vot asupra proiectelor de legi. *Adunare națională* = a) organ suprem al puterii de stat în unele țări; b) organ de stat cu funcții legislative sau consultative. *Adunare generală* = adunare cu participarea generală a membrilor în anumite organizații, întreprinderi etc. 4. Concentrare a unor ființe într-un singur loc. 5. (Articulat, cu valoare de interjecție) Semnal dat pentru strângerea într-o formație ordonată a unei trupe sau a unui grup organizat. 6. Culegere, colecție (de texte). 7. (Inv. și reg.) Petrecere. — V. *aduna*.

ADUNAT, **-Ă**, *adunați*, **-te**, adj., s.f. 1. Adj. Strâns² (la un loc). ◊ Spec. (Despre așezări rurale) Cu case așezate una lângă alta, în strânsă apropiere. 2. S.f. art. (Reg.) Una dintre figurile jocului căușarilor. — V. *aduna*.

ADUNĂTOR, **-OĂRE**, *adunători*, **-oare**, adj., s.m. și f., s.n. 1. Adj., s.m. și f. (Persoană) care adună; p. ext. strângător, econom. 2. S.n. Mașină pentru recoltarea cerealelor și a tărânelor. — *Aduna* + suf. **-ător**.

ADUNĂTORĂ, *adunături* s.f. 1. Grup format prin adunarea la un loc a unor obiecte disparate; grămadă nesistemată. 2. (Prior.) Grămadă de oameni adunați din întâmplare, gloată, strânsură. — *Aduna* + suf. **-ătură**.

ADURMECĂ vb. I v. *adulmeca*.

ADUS, **-Ă**, *adusi*, **-se**, adj. Aplecăt, încovoiat. — V. *aduce*.

AD VALOREM loc. adv. (De obicei despre calcularea taxelor vamale) După valoare. — Loc. lat.

ADVECȚIE, *advecții*, s.f. Mișcare a aerului dintr-o zonă în direcție orizontală sau aproape orizontală. — Din fr. *advection*.

ADVENT, *adventuri* s.n. Perioadă de patru săptămâni înainte de Crăciun la catolici. — Din fr. *avent*, lat. *adventus*.

ADVENTICE s.f. Foiță externă care învețește arterele. — Din fr. *adventice*.

ADVENTISM s.n. Numele unei doctrine religioase practicate de o sectă creștină care predică „a doua venire” apropiată a lui Hristos. — Din engl. *adventism*, germ. *Adventismus*.

ADVENTIST, **-Ă**, *adventiști*, **-ste**, adj., s.m. și f. 1. Adj. Care aparține adventismului, privitor la adventism. 2. S.m. și f. Adept al adventismului. — Din engl. *adventist*, fr. *adventiste*.

ADVENTIV, **-Ă**, *adventivi*, **-e**, adj. 1. (Bot.; despre plante) Originar din altă țară sau continent și care s-a răspândit fără a fi cultivat. 2. (Despre țesături, organe) Care se dezvoltă în alte locuri decât cele obișnuite, normale etc. ◊ *Rădăcină adventivă* = rădăcină care se dezvoltă pe diferite părți ale plantei. *Mugure adventiv* = mugure care se dezvoltă din țesături. 3. (Geol.; despre cratere) Care are altă deschizătură decât craterul principal. — Din fr. *adventif*.

ADVERB, *adverbe*, s.n. Parte de vorbire, în general neflexibilă, care determină sensul unui verb, al unui adjectiv sau al altui adverb, arătând locul, timpul, modul, cauza sau scopul. — Din fr. *adverbe*, lat. *adverbum*.

ADVERBIAL, **-Ă**, *adverbiați*, **-e**, adj. (Despre cuvinte sau construcții gramaticale) Care are valoare de adverb. [Pr.: **-bi-aj**] — Din fr. *adverbial*, lat. *adverbialis*.

ADVERBIALIZĂ, *adverbialează*, vb. I. Refl. și tranz. (Gram.) A (se) transforma în adverb. [Pr.: **-bi-a-**] — Din fr. *adverbialeiser*.

ADVERBIALIZĂRE, *adverbialeării*, s.f. Fapta de a (se) adverbialeaza. [Pr.: **-bi-a-**] — V. *adverbialeaza*.

ADVERBIALIZĂT, **-Ă**, *adverbialeizat*, **-e**, adj. Transformat în adverb. [Pr.: **-bi-a-**] — V. *adverbialeaza*.

ADVERS, **-Ă**, *adversi*, **-se**, adj. Așezat în față, opus; fig. potrivnic, ostil, dușmănos. ◊ *Parte adversă* = adversar într-un proces, într-o afacere etc. ◊ Fig. Potrivnic. — Din fr. *adverse*, lat. *adversus*.

ADVERSĂR, **-Ă**, *adversari*, **-e**, s.m. și f. Persoană care face concurență, care luptă împotriva altuia sau împotriva unei concepții, a unei idei; rival, potrivnic. ◊ (Sport) Partener de întrecere. — Din fr. *adversaire*, lat. *adversarius*.

ADVERSATIV, **-Ă**, *adversativi*, **-e**, adj. Care exprimă o opoziție. ◊ *Propoziție adversativă* = propoziție care exprimă o opoziție față de coordonata ei. *Conjunție adversativă* = conjuncție care introduce o propoziție adversativă. — Din fr. *adversatif*, lat. *adversativus*.

ADVERSITĂTE, *adversități*, s.f. Împrejurare potrivnică cu care cineva are de luptat; dificultate. — Din fr. *adversité*, lat. *adversitas, -atis*.

ADVERTISING s.n. Totalitatea procedurilor prin care un mesaj (un produs, un serviciu, o idee etc.) este promovat către public; publicitate. [Pr.: *advertizing*] — Din engl. *advertising*.

ADVOCĂT, **-Ă** s.m. și f. v. *avocat*.

ADVOCATURĂ s.f. v. *avocatură*.

ADVON, *advonae*, s.n. Tindă dinăuntru a unei biserici creștine. [Pl. și *advonuri*] — Cf. *amvon*.

AED, *aedz*, s.m. Post epic recitator și cântăreț în Grecia antică. — Din fr. *aède*.

AER¹ s.n. 1. Amestec de gaze care alcătuiesc straturile inferioare ale atmosferei și care este absolut necesar vietăților aérobe. ◊ *Aer lichid* = lichid obținut prin răcirea aerului până sub temperatura de -183°C la presiune normală și folosit pentru separarea elementelor sale componente. *Aer comprimat* = aer la presiuni mai mari decât presiunea atmosferică, obținut cu compresor. *Aer condiționat* = sistem de ventilație a aerului din încăperi în scopul păstrării proprietăților fizice normale ale acestuia. ◊ Loc. adv. *La (sau în) aer (liber)* = într-un loc necoperit, afară. ◊ Expr. *A lua aer* = a ieși din casă pentru a respira aer curat. 2. Văzduh, atmosferă. ◊ Expr. *A fi (sau a se simți) ceva în aer* = a exista semne că se prognozează ceva (în ascuns). *A fi (sau a rămâne) în aer* = a se afla într-o situație critică,

a nu avea nicio perspectivă. 3. Înțelegere, aspect, expresie. ♦ Expr. A avea aerul că... (sau să...) = a da impresia că... A-și da (sau a-și lua) aere = a lua o atitudine de superioritate; a se îngâmba; a se făli. [Pr.: (în expr.) aere] — Lat. aer, aeris (și cu înțelesurile fr. air).

AER², aera, s.n. (Bis.) 1. Bucată de stofă sau de pânză, de obicei pictată sau țesută cu imaginea lui Hristos mort, cu care se acoperă vasele liturgice. 2. Epitaf (2). — Din ngr. aer.

AERĂ, aerez, vb. I. Tranz. 1. A introduce aer¹ (1) în masa unui lichid, a unui material granulos sau care este în formă de pastă fluidă. 2. A răci cerealele dintr-un siloz prin introducerea de aer¹ (1) sub presiune sau prin vânturare cu lopeți. — Din fr. aérer.

AERĂJ s.n. Primesire și distribuție a aerului¹ (1) într-o mină, într-o sală de spectacole etc. — Din fr. aéraje.

AERĂRE, aerări, s.f. Acțiunea de a aera. — V. aera.

AERĂT, -Ă, aerăți, -te, adj. 1. (Despre lichide, materiale granuloase etc.) Tratat prin introducerea de aer¹ (1). 2. (Despre cereale) Răcit prin introducerea de aer¹ (1) sub presiune sau prin vânturare cu lopeți. 3. (Livr.) (Despre textile) Care are o structură simplă; clar, limpede. 4. (Despre pagini scrise) Cu literele și rândurile spațiate; cu mult spațiu alb. — V. aera.

AERĂTOR, aeratoare, s.n. Afănător. [Pr.: a-e] — Din fr. aérateur.

AERĂȚIE, aerăți, s.f. Vânturație și răcire a cerealelor aflate într-un siloz cu ajutorul aerului¹ (1). — Din fr. aération.

AERIAN, -Ă, aerieni, -e, adj. 1. Care se află în aer¹ (2), care se întâmplă, se produce în aer¹. 2. Care se referă la aviație. ♦ Linie aeriană = traseu aeronautilic și mijloacele materiale aferente. Alarmă aeriană = semnal prin care, în timp de război, se anunță apropierea avioanelor inamice. 3. Fig. Transparent, diafan, gingaș, vaporos; aeris. [Pr.: -ri-an] — Din fr. aérien.

AERIFÉR, -Ă, aeriferi, -e, adj. Care poartă, care conduce aerul¹. — Din fr. aérifère.

AERIFORM, -Ă, aeriformi, -e, adj. Care are aspectul sau proprietățile fizice ale aerului¹. — Din fr. aéroforme.

AERISĂLĂ, aeriseli, s.f. (Rar) Aerisire. — Aerisi + suf. -eală.

AERISĂ, aerisesc, vb. IV. Tranz. A lăsa să pătrundă aer¹ (1) proaspăt într-o încăpere; a expune un obiect (de îmbrăcăminte) la aer¹. ♦ Refl. A ieși afară pentru a respira aer¹ proaspăt; a se răcori. — Din ngr. aërisko (aer. lui aerizo).

AERISIRE, aerisiri, s.f. Acțiunea de a aerisi și rezultatul ei; aerisire. — V. aerisi.

AERLIFT s.n. Metodă mecanizată de extracție a lichidelor din subsol, bazată pe aducerea lor la suprafață cu ajutorul aerului comprimat. — Aer¹ + lift.

AERO- Element de compunere însemnând „aer¹”, care servește la formarea unor substantive și a unor adjective. — Din fr. aéro-

AEROAMBULANȚĂ, aéroambulanțe, s.f. Avion utilitat pentru transportul (și primul ajutor) al bolnavilor, al accidentaților, al răniților etc. — Aero- + ambulanță.

AEROB, -Ă, aerobi, -e, adj. (Despre microorganisme) Care nu poate trăi fără oxigen; aerobiotic. — După fr. aérobie.

AEROBIC, -Ă, aerobici, -ce, adj. s.n. (Gimnastică, antrenament etc.) care se execută prin mișcări rapide, pe fond muzical. — Din fr. aérobieque.

AEROBIOTIC, -Ă, aerobiotici, -ce, adj. Aerob. [Pr.: -bi-o] — Din fr. aérobiotique.

AEROBIOTĂ s.f. Formă de viață a unor organisme care consumă oxigenul molecular liber din aer¹. [Pr.: -bi-o] — Din fr. aérobiote.

AEROBŪZ, aerobuze, s.n. Avion de pasager de foarte mare capacitate, pentru curse dese pe distanțe medii. — Din fr. aérobus.

AEROCARTOFILIE s.f. Ramură a cartofiei care se ocupă de stampila poștei aeriene. — Aero- + cartofilie.

AEROCARTOGRAF, aérocartografe, s.n. Aparat automat pentru întocmirea hărților și a planurilor topografice după fotograme aeriene. — Din fr. aérocartographe.

AEROCARTOGRAFIE s.f. Tehnică de întocmire a hărților și a planurilor topografice cu ajutorul aérocartografului. — Din fr. aérocartographie.

AEROCLUB, aérocluburi, s.n. Organizație sportivă în care sunt încadrați membri care practică sau simpatizează sporturile aeronautice. — Din fr. aéro-club.

AEROCOLIE s.f. Acumulare de gaze în intestinul gros, care dă senzația de balonare a abdomenului. — Din fr. aérocolie.

AEROCOSMIC, -Ă, aérocosmici, -ce, adj. Aerospațial. — Aero- + cosmic.

AERODINĂM, aérodinamul, s.n. Tren automotor cu formă aerodinamică. — Din aérodinamic (derivat regresiv).

AERODINĂMIC, -Ă, aérodinamici, -ce, s.f., adj. 1. S.f. Ramură a mecanicii fluidelor care se ocupă cu studiul mișcării aerului¹ și, în general, al gazelor, precum și cu studiul mișcării corpurilor într-un mediu gazos.

2. Adj. Referitor la aerodinamică (1) ♦ (Despre vehicule) Care este astfel construit încât să întâmpine, în deplasare, o rezistență minimă din partea aerului¹. — Din fr. aérodyamique.

AERODINAMICITĂȚE s.f. Caracter aerodinamic. — Aerodinamic + suf. -itate.

AERODINĂ, aerodine, s.f. Vehicul aerian mai greu decât aerul¹. — Din fr. aérodyne.

AERODRŌM, aérodrumul, s.n. Teren special amenajat pentru decolarea, aterizarea și staționarea avioanelor, cuprinzând și instalațiile, asistența tehnică etc. necesare activității de zbor. — Din fr. aérodrôme.

AERODŪCT, aeroducte, s.n. Conductă specială pentru introducerea aerului în încăperi, în instalații, subsoluri etc. — Din engl. air duct.

AEROELASTICITĂȚE s.f. Ramură a fizicii care studiază comportarea sistemelor elastice solide sub acțiunea forțelor aerodinamice. — Din fr. aéroélasticité.

AEROFAGIE s.f. Act reflex caracterizat prin înghițirea, odată cu saliva sau cu alimentele ingerate, a unei cantități mari de aer¹ (ducând la tulburări organice). — Din fr. aérophagie.

AEROFĂR, aérofaruri, s.n. Dispozitiv optic de semnalizare la mare distanță, care servește ca punct de reper pentru avioane în zbor. — Din fr. aérophaire.

AEROFILATELIC, -Ă, aérofilatelic, -ce, adj. Referitor la aérofilatie, de aérofilatie. — Din fr. aérophilatélique.

AEROFILATELIE s.f. Ramură a filateliei care se ocupă de mărcile pentru poșta aeriană. — Din fr. aérophilatélie.

AEROFOBIE s.f. Fobie față de curenții de aer¹. — Din fr. aérophobie.

AEROFŌR, aérofoare, s.n. Aparat care furnizează aerul¹ necesar scufandrilor în timpul șederii lor sub apă. — Din fr. aérophone.

AEROFOTOGRAFIC, -Ă, aérofotografici, -ce, adj. Referitor la aérofotografie, de aérofotografie. — Din fr. aérophotographique.

AEROFOTOGRAFIE, aérofotografi, s.f. Tehnică a fotografiei unei zone, a unui obiectiv etc. de la bordul unui avion; fotografie obținută cu ajutorul acestei tehnici. — Din fr. aérophotographie.

AEROFOTOGRAMĂ, aérofotogramme, s.f. Fotogramă aeriană. — Din fr. aérofotogramme.

AEROFOTOGRAMMETRIE s.f. Metodă a fotogrammetriei care măsoară, determină metric și reprezintă, grafic și fotografic, porțiuni din suprafața terestră. — Din fr. aérophotogrammétrie.

AEROGĂRĂ, aérogară, s.f. Ansamblu de clădiri într-un aeroport care adăpostește serviciile de exploatare pentru traficul aerian. — Din fr. aéro gare.

AEROGĒN, -Ă, aerogeni, -e, adj. (Biol.) Care este produs prin intermediul aerului¹ (1). — Din fr. aéroène.

AEROGENERĂTOR, aérogeneratoare, s.n. Instalație folosită la transformarea forței eoliene în energie electrică. — Din engl. aerogenerator.

AEROGEOLOGIE s.f. Ansamblu de informații geologice culese din avion. [Pr.: -ge-o] — Din germ. Aerogeologie.

AEROGLIȘŌR, aéroglisoare, s.n. Vehicul care se deplasează prin alunecare pe o pernă de aer¹. — Din fr. aéroglisseur.

AEROGRAF, aérografe, s.n. Pulverizator cu care se acoperă cu straturi de vopsea uniforme suprafețe mari ale unor desene, zugrăveli etc. — Din fr. aérographe.

AEROGRAFIE s.f. Disciplină care se ocupă cu studiul aerului¹ și a proprietăților lui. — Din fr. aérographie.

AEROGRAMĂ, aérograme, s.f. 1. Comunicare transmisă prin telegrafe fără fir. 2. Scrisoare pentru poșta aeriană; imprimat special pentru o astfel de scrisoare. — Din fr. aérogramme.

AERIONIŌN, aéroioni, s.m. (Fiz.) Ion atmosferic (eliberat prin descărcări electrice, evaporarea apei etc.). — Din fr. aéroion.

AERIONIZĂTOR, aéroionizatoare, s.n. Aparat pentru concentrarea aéroionilor negativi într-o încăpere în scopul obținerii unui aer asemănător celui natural. [Pr.: -i-o] — Din fr. aéroionisateur.

AERIONIOTERAPIE, aéroionoterapii, s.f. (Med.) Tratament cu aéroioni. [Pr.: -i-o] — Aeroion + terapie.

AEROLIT, aéroliite, s.n. Corp (meteorit, pŕbere) care cade pe Pământ din spațiul interplanetar. — Din fr. aéroliithe.

AEROLŌG, -Ă, aérologi, -ge, s.m. și f. (Rar la f.) Specialist în aérologie. — Din fr. aérologue.

AEROLŌGIC, -Ă, aérologici, -ce, adj. Referitor la aérologie, de aérologie. — Din fr. aérologique.

AEROLOGIE s.f. Ramură a meteorologiei care se ocupă cu studiul proprietăților atmosferei. — Din fr. aérologie.

AEROMECANICĂ s.f. Ramură a mecanicii care studiază mișcarea și echilibrul gazelor; mecanica gazelor. — Din fr. *aéromécanique*.

AEROMETRIE s.f. Ramură a fizicii care studiază proprietățile fizice ale aerului¹ și ale gazelor și măsoară efectele lor mecanice. — Din fr. *aérométrie*.

AEROMÉTRU, *aerometre*, s.n. Instrument care servește la măsurarea sau la determinarea densității aerului². — Din fr. *aérométre*.

AEROMOBIL, *-Ă*, *aeromobil*, *-e*, adj. s.n. 1. Adj. (Despre corpuri) Care se mișcă în aer¹. 2. S.n. Corp solid care se poate menține și mișca în aer¹. — Din fr. *aéromobile*.

AEROMODEL, *aeromodelo*, s.n. Machetă de avion sau de planor. — Din fr. *aéromodèle*.

AEROMODELISM s.n. Sport aviatic care constă în proiectarea, construirea și lansarea de aeromodele. — Din fr. *aéromodélisme*.

AEROMODELIST, *-Ă*, *aeromodelistă*, *-ite*, s.m. și f. Persoană care se ocupă cu aeromodelismul. — *Aeromodel* + suf. *-ist*.

AEROMOTÔR, *aeromotoare*, s.n. Motor eolian. — Din fr. *aéromoteur*.

AERONAÛT, *-Ă*, *aeronaui*, *-ie*, s.m. și f. Persoană care conduce un vehicul aerian. — Din fr. *aéronaute*.

AERONAÛTIC, *-Ă*, *aeronaui*, *-ce*, s.f., adj. 1. S.f. Ramură a tehnicii care se ocupă cu construirea aeronavelor și cu problemele navigației aeriene. 2. Adj. Care aparține aeronauticii (1), privitor la aeronautică. [Pr.: *-na-u-*] — Din fr. *aéronautique*.

AERONAVĂL, *-Ă*, *aeronaui*, *-e*, adj. Care aparține aviației și marinei, privitor la aviație și la marină. — Din fr. *aéronaval*.

AERONĂVĂ, *aeronaive*, s.f. Vehicul aerian care se menține și se deplasează în aer¹; aerovehicul. — Din *aero-* + *navă* (după fr. *aéronef*).

AEROPLĂN, *aeroplano*, s.n. Avion. — Din fr. *aéroplane*.

AEROPLANCTON s.n. Placeton care trăiește în atmosferă. — Din germ. *Aeroplankton*.

AEROPÔRT, *aeroporturi*, s.n. Ansamblu constituit din terenul, clădirile și instalațiile necesare decolării, aterizării, manevrării, adăpostirii și întreținerii avioanelor. — Din fr. *aéroport*.

AEROPORTUAR, *-Ă*, *aeroportuar*, *-e*, adj. Referitor la aeroport. [Pr.: *-tu-a-*] — Din fr. *aéroportuaire*.

AEROPOȘTĂL, *-Ă*, *aeropoștal*, *-e*, adj. Care aparține poștei aeriene, privitor la această poștă. *Serviciu aeropoștal*. — Din fr. *aéropostale* (după poștă).

AEROPURTĂT, *-Ă*, *aeropurtat*, *-ie*, adj. Care se transportă cu aeronavele. — *Aero-* + *purtat* (după fr. *aéroporté*).

AEROREACTÔR, *aeroreactoare*, s.n. Reactor la care jetul de gaze propulsate este aerul atmosferic precomprimat. [Pr.: *-re-ăc-*] — Din fr. *aéroréacteur*.

AERÔS, *-CĂSĂ*, *aerosi*, *-case*, adj. (Inv.) Aerian (3). — *Aer*¹ + suf. *-os*.

AEROSCÔP, *aeroscopes*, s.n. Aparat cu care se colectează praful din aer¹ pentru a putea fi examinat la microscop. — Din fr. *aéroscope*.

AEROSÔL, *aerosoli*, s.m. (Mai ales la pl.) Sistem prin care se realizează împrăștierea mecanică în aer¹ sau într-un gaz a unor particule solide sau lichide și care este folosit în medicină în tratamentul unor boli, în agricultură la combaterea dăunătorilor etc. — Din fr. *aérosol*.

AEROSOLOTERAPIE s.f. Procedeu terapeutic prin care medicamentele sunt introduse, sub formă de aerosoli, pe căile respiratorii cu ajutorul unor pulverizatoare speciale. — *Aerosol* + *terapie*.

AEROSPAȚIĂL, *-Ă*, *aerospațial*, *-e*, adj. Referitor la navigația în spațiul aerian terestru și cosmic; aerocosmic. [Pr.: *-tu-ă-*] — Din fr. *aérospatial*.

AEROSTĂT, *aerostate*, s.n. Aeronavă umplută cu un gaz mai ușor decât aerul¹. — Din fr. *aérostate*.

AEROSTĂTIC, *-Ă*, *aerostatic*, *-ce*, s.f., adj. 1. S.f. Ramură a mecanicii fluidelor care se ocupă cu studiul echilibrului aerului¹ și, în general, al gazelor, precum și cu construirea și dirijarea aerostatelor. 2. Adj. Care aparține aerostaticii (1) sau aerostatelor, privitor la aerostatică sau la aerostate. — Din fr. *aérostatique*.

AEROSTĂȚIE, (2) *aerostați*, s.f. 1. Ramură a aeronauticii care se ocupă cu studiul construcției și al zborului aerostatelor. 2. Stație de vehicule aeriene. — Din fr. *aérostation*.

AEROTAXĂȚIE s.f. Metodă pentru determinarea speciilor de arbori, a înălțimii, a diametrului coroanei etc. prin observare directă sau prin intermediul fotografiilor aeriene. — *Aero-* + *taxație*.

AEROTÉHNICĂ s.f. Disciplină care se ocupă cu studiul și cu construcția aeronavelor. — Din fr. *aérotechnique*.

AEROTERAPIE s.f. Metodă de tratament a unor boli cu ajutorul aerului¹ (de munte). — Din fr. *aérotérapie*.

AEROTÉRMĂ, *aerolarme*, s.f. Aparat electric de încălzire cu aer cald. — Din fr. *aérotherme*.

AEROTOPOGRĂF, *aerotopografe*, s.n. Aparat fotogrametric folosit pentru executarea hărților și a planurilor topografice. — Din fr. *aérotopographe*.

AEROTOPOGRAFIE s.f. Tehnică a măsurătorilor terestre cu ajutorul fotografiilor aeriene. — Din engl. *aerology*.

AEROTRANSPÔRT, *aerotransporturi*, s.n. Transport executat cu ajutorul avioanelor; transport aerian. — Din fr. *aérottransport*.

AEROVEHICUL, *aerovehicule*, s.n. Aeronavă. — *Aero-* + *vehicul*.

AEROZINĂ s.f. Combustibil lichid pentru motoarele rachetelor. — Din fr. *aérozine*.

AFĂBIL, *-Ă*, *afabil*, *-e*, adj. (Despre oameni și manifestările lor) Binevoitor, cordial. — Din lat. *affabilis*, fr. *affable*.

AFABILITATE s.f. Înșușirea de a fi afabil; cordialitate. — Din fr. *affabilité*, lat. *affabilitas*, *-atis*.

AFABULĂȚIE s.f. 1. Ansamblul întâmplărilor care constituie intriga unei opere literare epice sau dramatice; fabulație. 2. Morala unei fabule. — Din fr. *affabulation*, lat. *affabulatio*.

AFĂCERE, *afacere*, s.f. 1. Activitate legală din domeniul agricol, industrial, comerț, financiar etc. desfășurată în scopul obținerii de profit. 2. (Fam.) Întreprindere cu rezultat favorabil. 3. Acțiune (importantă), îndeplinire, ocupație. ♦ *Afaceri interne* (sau *externe*) = treburi obștești privind problemele interne (sau externe) ale unei țări. — *A²* + *facere* (după fr. *affaire*).

AFĂCERISM s.n. Utilizare în tranzacții comerciale, financiare, industriale de interes personal a poziției sociale, profesionale sau politice a cuiva. — *Afacere* + suf. *-ism*.

AFĂCERIST, *-Ă*, *afacerist*, *-ite*, s.m. și f. Persoană care se ocupă cu afacerea. — *Afacere* + suf. *-ist*.

AFAGIE s.f. Incapacitate de a înghiți. — Din fr. *aphagie*.

AFĂRĂ adv. Dincolo de limitele unui spațiu închis sau aproapăt în exterior. ♦ Loc. conj. *Afară numai dacă eu...* = numai cu condiția ca... , afară de cazul când... ♦ Loc. prep. (*În*) *afară de...* = fără a mai socoti și... *Afară de...* = cu excepția a... ; fără a mai socoti și... ♦ Expr. *A de afară* = a scoate (cu forța) de undeva; a elimina, a exclude; a concede dintr-un post. *Afară din cale sau din cale-afară* = peste măsură, neobișnuit de... ♦ (Cu valoarea de interjecție) *loșii plăcăți du-te!* — Lat. *ad foras*.

AFĂZIC, *-Ă*, *afazic*, *-ce*, adj., s.m. și f. 1. Adj. De afazie, privitor la afazie. 2. S.m. și f. Persoană care suferă de afazie. — Din fr. *aphasique*.

AFĂZIE, *afazii*, s.f. Pierdere totală sau parțială a facultății de a vorbi și de a înțelege limbașiul articulat. — Din fr. *aphasie*.

AFĂNA, *afănez*, vb. I. Tranz. A face ca un material granular să fie mai rar, mai puțin compact, să-i mărie volumul prin săpare, tărâmbare etc. — Din lat. *'affenare*.

AFĂNARE, *afănări*, s.f. Acțiunea de a *afăna*. ♦ *Afănarea solului* = lucrare agricolă executată asupra pământului, la suprafață, pentru a favoriza aerisirea, pătrunderea apei, distrugerea buruienilor. — V. *afăna*.

AFĂNĂT, *-Ă*, *afănați*, *-ie*, adj. (Despre pământ, zăpadă etc.) Care este mai puțin compact; înfriat (2). — V. *afăna*.

AFĂNĂTÔR, *afănătoare*, s.n. Mașină de lucru folosită în turbătorie pentru afănarea amestecului de formare; aerator. — *Afăna* + suf. *-tor*.

AFEBRIL, *-Ă*, *afebril*, *-e*, adj. (Med.) Care nu are sau nu face febră. — Din fr. *afébrile*.

AFÊCT, *afecte*, s.n. 1. Reacție emoțională, cu o desfășurare puternică și relativ de scurtă durată. 2. Denumire generică pentru stările sau reacțiile afective. — Din germ. *Affekt*, lat. *affectus*.

APECTĂ¹, *afectoz*, vb. I. Tranz. A destina (o sumă de bani, o cantitate de materiale etc.) unui anumit scop. — Din fr. *affecter*.

APECTĂ², *afectez*, vb. I. Tranz. 1. A măhni, a întrista. 2. A simula o anumită stare sufletească. ♦ Intranz. și refl. A se comporta altfel decât este în realitate, a-și da aerul; a se colțosi. 3. A prejudicia, a leza. — Din fr. *affecter*.

APECTĂRE¹, *afectări*, s.f. Acțiunea de a *afecta¹*. — V. *afecta¹*.

APECTĂRE², *afectări*, s.f. Faptul de a (*se*) *afecta²*. — V. *afecta²*.

APECTĂT, *-Ă*, *afectat*, *-ie*, adj. 1. Măhnit, întristat. 2. (Despre oameni și unele manifestări ale lor; adesea adverbial) Care se arată altfel decât este în realitate, pentru a face o impresie favorabilă; prefăcut, nenatural, prejos, nefrec. — V. *afecta²*.

APECTIV, *-Ă*, *afectiv*, *-e*, adj. Care aparține afectivității, privitor la sentimente; emotiv. ♦ Care denotă afecțiune; sentimental, sensibil. — Din fr. *affectif*, lat. *affectivus*.

APECTIVITATE s.f. 1. Totalitatea proceselor afective. 2. Comportare emotivă; sensibilitate. — Din fr. *affectivité*.